

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI

TÜRK BASININDA ALTERNATİF TIBBIN SUNUMU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

DOĞA YAŞAR

2003120069

TEZ DANIŞMANI

DOÇ. DR. NAZİFE GÜNGÖR

ANKARA – 2006

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA ve ONAY SAYFASI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Doğa YAŞAR'a ait TÜRK BASININDA ALTERNATİF TIBBIN
SUNUMU adlı çalışma, jürimiz tarafından GAZETECİLİK Anabilim Dalında
YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Prof. Dr. İrfan ERDOĞAN

Üye.....

Doç. Dr. Nazife GÜNGÖR (Danışman)

Üye.....

Yard. Doç. Dr. Cem YAŞİN

ÖNSÖZ

Sağlık kurumları, mesleği ve endüstrisi ile halk arasındaki ilişkilerin kitle iletişim araçlarıyla aracılanması muhtemelen medyanın çıkışı kadar eskidir. Medyanın egemen olarak yansıttıklarından biri de alternatif tıbbın modern tıbbı bir ilave, ekleme olması yönünden çok, sağlığı koruma ve hastalıkların tedavisinde modern tıbbın yerini aldığı, alternatifi olduğu düşüncesidir.

Medyanın tıpla ve alternatif sağlıkla ilgili sunumları, örneğin gazete sayfalarında kalmamaktadır. Aksine, araştırmalar yeterince yapılmadığı için bilinmeyen ölçüde insanların sağlık karar ve davranışlarını etkilemektedir. Bu durum medyada alternatif tıpla ilgili haberlerin ve yorumların doğasının önemini daha da artırmaktadır. Medya sunumları ve bu sunumların etkisiyle ilgili araştırmalar diğer ülkelerde oldukça boldur; fakat Türkiye’de çalışılması gereken bir alan olarak durmaktadır.

Tez çalışmamın her aşamasında görüş ve önerilerinden yararlandığım, fikirleri ile tez çalışmalarına yardımcı olan ve her konuda bana yol gösteren danışmanım Doç. Dr. Nazife GÜNGÜR’e, fikir ve önerilerinden yararlandığım Prof Dr. İrfan ERDOĞAN’a ve Yard. Doç. Dr. Cem YAŞİN’e teşekkür ederim. Tüm tez çalışmam sırasında sabır gösteren arkadaşlarıma da sevgilerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	ii
KISALTMALAR CETVELİ	v
TABLolar LİSTESİ	vi

GİRİŞ

Konu, Amaç ve Önem	3
Kuramsal Çerçeve	14
Kuramsal Varsayımlar	24
Yöntem	25

1. BÖLÜM

ARDALAN: ALTERNATİF TIP

1.1. Hastalık, Sağlık, Bilim ve Tolum Bağı	31
1.1.1 Büyü, Din, Sağlık	31
1.1.2. Geleneksel Tıptan Bilimsel Tıbbı	33

1.1.3. Modern Tıp Geleneksel Tıp Alternatif Tıp.....	35
1.1.4. Geleneksel Tıp Alternatif tıp.....	37
1.2. Alternatif Tıbbın Gelişimi.....	38
1.2.1. Alternatif Tıp Modern Tıbbın Alternatifi mi?.....	40
1.2.2. Alternatif Tıp Kullanımı	41

2. BÖLÜM

TÜRKİYE VE DÜNYA GENELİNDE SAĞLIK

2.1. Türkiye'de Durum.....	45
2.1.1. Yasal Düzenlemeler ve Türkiye	48
2.1.2 Reklam Kurulu Kararları	52
2.2. Dünya'da Alternatif Tıp	59
2.2.1. Geleneksel Tıp İçin DSÖ'nün Stratejisi.....	60
2.2.2. DSÖ Stratejilerinin Dört Asıl Hedefi.....	62
2.2.3. DSÖ'nün Çözüm Önerileri	65
2.2.3.1. Politika	65
2.2.3.2. Güvenlik Etkinlik Kalite.....	65
2.2.3.3. Erişim	66
2.2.3.4. Akılcı Kullanım.....	67
2.2.3.5. DSÖ'nün Diğer Önerileri	67

2.3. Sağlık Haberciliği Dünya ve Türkiye	68
---	-----------

3. BÖLÜM

BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

3.1. Hürriyet Sabah ve Posta Gazetesi Bulguları	70
--	-----------

3.2. Sağlık Bakanlığı Basın Arşivi Taraması Bulguları	81
--	-----------

SONUÇLAR ve TARTIŞMA	87
-----------------------------------	-----------

ÖNERİLER.....	98
----------------------	-----------

KAYNAKÇA.....	102
----------------------	------------

EK-1. Olumlu Haber Başlıkları.....	114
---	------------

Ek-2. Niteliksel Çözümleme Kod Cetveli.....	143
--	------------

Ek-3. Tablo 18.....	144
----------------------------	------------

ÖZET	145
-------------------	------------

ABSTRACT.....	147
----------------------	------------

KISALTMALAR CETVELİ

age	: Adı Geçen Eser
agm	: Adı Geçen Makale
A.T	: Alternatif Tıp
bkz	: Bakınız
c .	: Cilt
Çev.	: Çeviren
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
Der.	: Derleyen
Ed.	: Editör
EFT	: Emotionel Field Therapy
Haz.	: Hazırlayan
No	: Numara
s .	: Sayı
S.B.	: Sağlık Bakanlığı
Ted.	: Tedavi
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon
vb.	: Ve benzeri
WHO	: World Health Organization

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Gazetelerde Sağlıkla İlgili Yazı Dağılımı.....	71
Tablo 2. Sağlık Yazıların Yer Aldığı Sayfa	71
Tablo 3. Haberlerin Yönelimine Göre Dağılımı.....	72
Tablo 4. Olumsuz Niteleyen Yazıların Başlıkları.....	72
Tablo 5. Gazetelere Göre Olumlu Ve Olumsuz Yazı Dağılımı.....	74
Tablo 6. Yazı Türlerinin Dağılımı.....	75
Tablo 7. Gazetelere Göre Yazı Türünün Dağılımı	75
Tablo 8. Haberlerin Önem Derecesine Göre Dağılımı	76
Tablo 9. Haberlerdeki Alternatif Uygulamaların Dağılımı.....	77
Tablo 10. Gazetelere Göre Alternatif Uygulama Haberlerinin Dağılımı.....	78
Tablo 11. Alternatif Tedavi Türlerinin Dağılımı	79
Tablo 12. Haberlerdeki Alternatif Uygulama Türlerinin Dağılımı	80
Tablo 13. S.B. Gazetelerde Alternatif Tıp Haberlerinin Niteliğine Göre Dağılımı.....	82

Tablo 14. S.B. Gazetelerdeki Alternatif Tıp Haberlerinin Yazı Türüne Göre Dağılımı	83
--	----

Tablo 15. S.B. Gazetelerde Alternatif Tıp Haberlerinin Önem Derecesine Göre Dağılımı.....	84
---	----

Tablo 16. S.B. Alternatif Tedavi Uygulama Haberlerinin Gazetelere Göre Dağılımı	85
---	----

Tablo 17 S.B. Alternatif Tedavi Yöntemlerinin Tedavi Türlerine Göre Gazetelerdeki Dağılımı	86
--	----

Tablo 18. S.B. Alternatif Tedavi Haberlerinin Yer Aldığı Sayfalara Göre Gazetelerdeki Dağılımı	144
--	-----

GİRİŞ

Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) 1998 Yılı Dünya Sağlık Raporu'nda hastalık trendleri başlığı altında şu gözlemlere yer verilmiştir: 1997'de, Dünya üzerinde 50 000'den fazla ölümün yaklaşık üçte biri, alt solunum yolu hastalıkları, tüberküloz, ishal, HIV/AIDS ve sıtma gibi bulaşıcı ve paraziter hastalıklar nedeniyle gerçekleşmiştir. Ayrıca 1980'lerin sonundan beri, Afrika ve Amerika'da Sarı Hummada dramatik canlanmalar olmuş, su kaynaklarındaki gelişimle yakından ilgisi olan, son çevresel değişiklikler ve nüfus yoğunluğundaki artışlar, daha önceden daha az endemik ya da endemik olmayan bölgelerde Schistosomiasis'in yayılmasına yol açmıştır. Özellikle bildirilen vakaların, geçilen bir kaç yıla göre ikiye katlandığı Orta Afrika'da, Uyku Hastalığı'nda da (Afrika trypanosomiasis) önemli canlanmalar olmuştur. Son yıllarda artan kentleşme, Dang ve Dang Hemorajik Ateşi'nin de prevalansında artışa yol açmıştır. Ayrıca Leishmaniasis enfeksiyonlarında hızlı bir artış vardır. Bu durum, Avrupa haricinde tüm DSÖ bölgelerinde 100 ülkeden bildirilmiştir. Hepatit B virüs enfeksiyonu (HBV) dünya nüfusunun yaklaşık %75'inin yüksek düzeyde enfekte bölgelerde yaşamasıyla, global bir sorun haline gelmiştir. Dünyada 2 milyardan fazla insan, geçmişte veya günümüzde HBV enfeksiyonu taşımış veya taşımaktadır ve 350 milyon insan da, virüsü kronik olarak taşımaktadır. İlk kez 1989'da tanımlanan Hepatit C virüsü (HCV) ise, günümüzde artık temel bir sağlık sorunu haline gelmiştir. Dünyadaki HCV enfeksiyonu insidansı bilinmemekte fakat DSÖ 170 milyon kişinin, karaciğer sirozu ve kanserini artıran risk içinde, kronik Hepatit C taşıyıcısı olduğunu tahmin etmektedir. Son yıllarda kaydedilen artan ortalama yaşam süresiyle birlikte,

sosyo-ekonomik gelişmeden kaynaklanan yaşam tarzındaki değişiklikler, paradoksal olarak, bulaşıcı olmayan hastalıkları, özellikle, dolaşım bozuklukları, kanser ve bazı tür akıl hastalıklarını artırmıştır. Koroner kalp hastalığı ve kalp krizi yılda 12 milyon, kanser 6 milyon kişinin ölümüne sebep olmaktadır ve 3 milyon ölüm de kronik obstrüktif akciğer hastalığından (KOA) kaynaklanmaktadır. Dünyanın pek çok yerinde, kanserde hızlı bir artış görülmektedir. Yeni endüstrileşmekte olan pek çok bölgede kanser, umulmadık oranda hızlı bir şekilde, önemli bir ölüm sebebi olarak karşımıza çıkmaktadır. Geçen 20 yıl boyunca, pek çok yeni enfeksiyon hastalığı ortaya çıkmış ve diğer hastalıklar da, dünyanın pek çok bölgesinde tekrar ortaya çıkmaktadır. Bunların arasında, HIV/AIDS'e yol açan, en fazla global etkiye yol açanıdır. Diğerleri ise, lejyoner hastalığı, ebola hemorajik ateşi, rift valley ateşi, monkeypox ve creutzfeldt-jakob hastalığının yeni bir türü olarak sıralanabilir(Dünya Sağlık Raporu; 1998) (Özçebe, 2004).

Günümüzde verem(tüberküloz), Dünya'nın bütün kıtalarında ve bütün ülkelerde varlığını sürdürmektedir. Yılda yaklaşık 8,4 milyon insan bu hastalığa yakalanmakta ve 2 milyonu ölmektedir. Dünyadaki bütün hastalıkların yüzde 2,5'ünü ve önlenabilir ölümlerin yüzde 26'sını verem oluşturmaktadır. Dünyada verem hastalarının sayısı yıllar içinde artış göstermektedir ve Dünya Sağlık Örgütü, verem hastalığı için acil durum ilan etmiştir(Özkara, 2004). Sıtma önleme ve kontrol çalışmaları da, günümüzde risk altındaki bazı ülkelerdeki yönetsel güçlükler ya da kaynak yokluğu nedeniyle aksamaktadır. Sıtma olguları Amerika kıtasında 1994 ve 1995 yıllarında yeniden artma eğilimi göstermiş ve bu yıllarda 20 yıl önce saptanan olgu sayısının iki katı kadar olgu saptanmıştır. Doğu Akdeniz bölgesi ülkelerinde de sıtma olgularının sayısı son yıllarda artmıştır. Endemik alanlarda yaşayan yaklaşık 1.2 milyar insanın bulunduğu Güney Doğu Asya bölgesinde de hastalık önemini sürdürmekte ve vektörlerin ilaçlara direnç kazanması, yürütülen çalışmaları olumsuz yönde etkilemektedir(http://saglik.tr.net/genel_saglik_sitma.shtml).

Son olarak Kasım 2004’de Dünya Sağlık Örgütü tarafından düzenlenen “Unutulan Hastalıklar Konferansı”nda, yılda ortalama 15 milyon kişinin ölümüne yol açan sıtma, veba, kolera, dizanteri ve difteri hastalıklarının, Dünya sağlığı açısından oluşturduğu tehdit devam etmektedir. Konferansta bir konuşma yapan Sınır Tanımayan Doktorlar Örgütü’nden Bernard Pecoul ise; ilaç endüstrisinin, fakir ülkelerdeki sıtma vakalarının tedavisi için ilaç üretmektense, Batı toplumundaki fast-food kültüründen kaynaklanan kolesterolü düşürücü ilaçları geliştirmeyi tercih etmesinden yakınmaktaydı(www.habersaglik.com).

Durumu kötüleştiren diğer etkenler de bulunmaktadır. Örneğin, günümüzde tüm dünyada 1.1 milyar insan temiz suya, 2.4 milyar insan ise atık sanitasyonuna ulaşamadığı bilinmektedir. Beş yaş altı çocukların öncelikli sağlık sorunları ve başlıca ölüm nedenlerini, akut solunum yolu enfeksiyonları, ishalli hastalıklar, aşı ile korunabilir hastalıklar ve malnütrisyon gibi nedenler oluşturmaktadır.

Gerek Dünya sağlığının genel durumu ile ilgili olarak aktarılan yukarıdaki bilgiler, örneğin 1978 Yılı’nda Alma-Ata Bildirgesi’nde dile getirilen “2000 Yılı’nda Herkes İçin Sağlık” beklentisinin ve More gibi entelektüellerin umutlarının ne yazık ki sadece bir ütopya olarak kaldığını göstermektedir(More, 1997; Akalın, 2001).

Konu Amaç ve Önem

Sağlık konusu tarih boyu aynı zamanda bilimin konusu olmuştur. Bu da doğal olarak tıp biliminin gelişmesini beraberinde getirmiştir. Bilim doğru düşünme ve sistematik olarak bilgi edinme sürecidir. Bilimsel bilgi deneye dayalı olarak olaylar arasında neden sonuç biçiminde mantıklı bir bağ

kurmanın sonucunda kazanılır. Herkesçe kabul edilen, kanıtlanılan ve istenildiğinde tekrarlanabilen deneyler sonucunda nedensellik (neden-sonuç) bağlantısı kurulabilmelidir. Bu aynı zamanda sağlık alanında da aynıdır.

Alternatif tıp hem geleneksel hem modern tıp hem de kendine özgü bilimsel olarak kanıtlanmamış, geliştirilmiş alternatif yöntemlerle; hastalıkları önlemek, iyileştirmek ve yaşam kalitesini yükseltmek amacıyla kullanılan tedavi şekilleridir. Ruhsal, bedensel, beyinsel metotlar, dokunma, meditasyon tedavileri, bitki, vitamin ve minerallerle tedavi, beslenme metotları, diyet, farmakolojik ve biyolojik tedavi yöntemleri gibi geniş bir yelpazeye yayılan alternatif tedavilerdir.

Bilimsel gelişimin sonuçlarından biri de bulguların politikalara yansımasıdır. Örneğin Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) Geleneksel tıp için bir strateji hedefi çizmiştir. Bu hedeflere göre; Sık kullanılan tedavi ve tedavi edici girişimleri belirlemek; Ulusal, geleneksel tıp uygulamalarını ulusal sağlık sistemlerine entegre etmek(politika); Geleneksel tıp uygulamalarını düzenleme, güvenlik, etkililik ve kalitesini yükseltmek; Geleneksel tıbbın ulaşılabilirliği ve karşılanabilirliğini artırmak; Geleneksel tıbbın rasyonel kullanımını sağlamak.

Politikalar ile günlük pratikler daima örtüşmez hatta çoğu kez uyumsuzluklar vardır. Bu uyumsuzluklar çoğu kez konuyla ilgili yoğun tartışmalar getirebilir. Bu uyumsuzluğun ve tartışmaların incelenmesi gerekir ki diğer ülkelerde bununla ilgili araştırmalarla yeterince karşılaşılır. Türkiye’de bu gereksinim daha çoktur. Bu gereksinim alternatif tıp konusuna geldiğinde daha da acil durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sağlık bedenle ilgilidir. İnsan belli bir bilinçle bu bedene bakar, onu değerlendirir; kendi bedenine bakışında aynı zamanda diğerlerinin nasıl baktığı ve değerlendirdiğiyle ilgili kaygılar ve tahminler vardır. Bedene kazınmış alışkanlık, bedenın hacmi, şekli, duruşu, yürüyüş ve oturuş tarzı, bireyin talep etmeye hakkı olduğunu hissettiği toplumsal uzam ve zaman, bedene gösterilen itibar, ses tonu, vurgusu, konuşma örüntülerinin karmaşıklığı–bedensel jestler, bir kimsenin bedeniyle barışıklığı vb.’inde açığa vurulur. Kısacası beden sınıfsal beğeninın maddeleşmesidir; sınıfsal beğeni cisimleşmiştir. Her grup, sınıf, sınıf fraksiyonu farklı bir alışkanlığa sahiptir. Yeni küçük burjuvazinin alışkanlığına dönecek olursak eğer, burjuvazinin bedenini rahatlıkla kullanabilmesine ve bedeniyle barışık olmasına karşılık küçük burjuvazinin bedeninden rahatsızlık duyduğunu, kendi kendini bilinçli bir şekilde sürekli gözetim altında tutup düzeltmeler yaptığını açıkça görürüz. Bedenin bir araç olarak değil, başkalarına yönelik bir gösterge olarak ele alındığı beden sağlığını koruma tekniklerinin, çeşitli spor ve egzersiz biçimlerinin, kozmetiğin ve sağlıklı beslenmenin cazibesi buradan kaynaklanır. Yeni küçük burjuvazi olduğundan fazlasını isteyen, hayat karşısında yatırımcı bir yönelim besleyen bir oburdur; pek az iktisadi ya da kültürel sermayeye sahip olmasından ötürü bu sermayeyi edinmesi gerekir. Bundan dolayı küçük burjuvazi hayat karşısında öğrenmeye açık bir kip benimser; kendisini beğeni üslup ve hayat tarzı alanlarında bilinçli olarak eğitmektedir. Hayat karşısında “Niçin kendi pastamı yapıp yiyemezmişim?” sorusuyla nitelenen bir yaklaşım hem güvenlik hem de macera arayışındadır. Bireylerin mevcut duyular silsilesini maksimize etmeye ve yaşantılamaya çalıştıkları yeni narsisizm, dışavurum ve kendini ifade arayışı, kimlik, sunum ve görünüşten büyülenme küçük burjuvaziyi bir “doğal tüketici” kılar. Bourdieu bir noktada yeni küçük burjuvaziye “yeni entelektüeller” diye değinir(1986: 370, akt. Featherstone, 1996; s.153). Tüketim kültürü, modern toplumlarda, beden projesini toplum için bir genel etkinlik haline getirmiştir. Çağdaş toplumlar, bedeni adeta bir proje haline getirmeye yardım edecek düzenleyici inançlar ve uygulamaların bir şantiyesi haline gelmiştir. Günümüzde, özellikle tıp teknolojisi, transseksüel ameliyat ve estetik

ameliyatı gibi yollarla insanların bedenleri yeniden yaratılmaktadır. Bu bağlamda, Turner (2002: 281), “kontrol edilmiş beden hakkında konuşma tarzı olarak diyet fikri ve bedeni tıp, hukuk gibi ‘kuralcı baskı kurumlarının’ hedefi olarak düşünmeye odaklanmanın” öne çıktığını bildirmiştir. Tüketim kültürünün başat olduğu günümüz toplumlarında beden öne çıkan bir alandır (Turner, 1996). Sözelimi, günümüzde en çok satan kitap listelerinde yemek kitapları ile diyet/zayıflama kitapları ilk sıralarda yer alırlar. Fakat yemek kitapları, sıradan yemek kitapları değildirler; en rafine, egzotik, başka dünyalardan, özel, titiz ve müşkülpesent tariflerden oluşan koleksiyonlardır. Yemek kitapları, genellikle, bireylerin daha önce hiç tatmamış olduğu tatları ve yemek türlerini içermektedir. Diyet/zayıflama kitapları ise, yemek kitaplarının vermiş olduğu yemek tariflerine göre beslenen insanların nasıl zayıflayabileceklerinin talim ve özveri reçeteleriyle doludur (Bauman, 2001: 162). Burada amaç, bedenin sağlıklı ve güzel görünümüdür. Hangi sınıftan olursa olsun ve nasıl bakar ve değerlendirirse değerlendirsin, insanın kendi bedenine bakışı aynı zamanda sağlık konusunu da ortaya çıkartır. Sağlık kazanılan, tutulan, sürdürülen ve bunun da bakım yoluyla olduğu bilinci egemen olarak işlendiğinde, sağlıkla ilgili soyut üretimler (bilgi ve haberler) ve somut üretimler (sağlık ürünleri) ilgi odağı olur; bu durum da kaçınılmaz olarak sağlık sektörünün gelişmesine haber, promosyon ve reklam medyalarını da çeker. Bunun bir anlamı da soyut ve somut /maddi kültürün emtialaştırılması ve mitler yaratılmasının olacağıdır. Bu yeni kültürlerin yaratılması, bazılarının yok edilmesi, dönüşüme uğratılması demektir. Simgesel mal arzının giderek arttığı göz önüne alındığında(Touraine, 1985), yeni simgesel mallar üretebilmek için çeşitli gelenekleri ve kültürleri yağmalama ve bu malların kullanımında başvurulacak zorunlu yorumları sağlama kapasitesine sahip kültür uzmanları ve aracılara olan talep artar(Feathurestone, 1996; 46). Bu araçlar arasında en önde gelen iletişim ve reklam medyası olmaktadır. Bu medya sağlık sektörüyle bağ kurduğu andan itibaren artık o sağlık sektörü popülerleşme yönünde de gelişmeye başlar.

Küreselleşme denen yeni liberal politikalar yukarıda sunulan sorunları çok daha karmaşıklştırmaktadır. Küreselleşmenin yeniden şekillendirdiği toplumlarda bireyler, bedenlerini zevk üretmek ve bedenlerinin yüzeyini bir cinsel sembolizm sistemi olarak geliştirmek için denetim altında tutmaktadırlar. Bireyler, özellikle bedeni, cinsellik üretmek için kontrol etmeye başlamışlardır. Bu bağlamda, küreselleşmenin kültürel kodları, doğrudan tüketimi ve üretilen nesnelerin tüketimini sağlayacak bedenleri esas almaktadırlar. Bu durum hem tıp hem de alternatif tıbbı da yansıtmış ve bu yansımada uydularla dünyanın her köşesine ulaşan iletişim araçları önde gelen yansıtıcı araçlar rolünü üstlenmişlerdir. Tıbbı da içine alan küreselleşmenin kültürü, kendisini medya aracılığıyla yaymakta, en çok da moda ve reklamı kullanmaktadır. Moda ve reklam, bireylere bedenlerini önemseme ve onu daha olumlu hale getirmek için çaba sarf etmeleri gerektiğini sürekli olarak anımsatmaktadır. Burada amaç, daha yumuşak, yani sertliği ve tepkiselliği törpülenmiş bir beden yaratmaktır, moda deyimle light birey inşa etmektir. “Moda ve reklam tüm hatlarıyla yumuşak bir otoerotik görüntü oluşturmaya ve bu görüntünün gelişmesini yönlendirmeye çalışmakta ve: vücudunuzdan siz sorumlu olduğunuza göre onunla ilgilenmek ve ona bakmak zorundasınız” (Baudrillard, 2002a: 176).

Sağlık kurumları, mesleği ve endüstrisi ile halk arasındaki ilişkilerin kitle iletişim araçlarıyla aracılanması muhtemelen medyanın çıkışı kadar eskidir. Eski gazetelerde tıp haberi olarak faydalı otlar ve iksirlerden bahsedildiği olağandır. Medya ve tıp geliştikçe, meydanın sunumları da hem nicel hem de nitel bağlamlarda artmıştır. Bu artış bazıları için niteliksel olarak çok az olmuştur; fakat nicel bağlamda çok, fakat faydası şüpheli değişimler olmuştur. Dünyada ve Türkiye’de medya, hem geleneksel tıp hem de alternatif sağlık konusunu artan bir şekilde ele almaktadır. İnternetin yaygınlaşmasıyla birlikte sağlık alanında haber veren siteler de çoğalmıştır. Özellikle internetteki siteler alternatif tıp alanında güncel ve haftalık haberler vermekte ve giderek haber içeriklerini de zenginleştirmektedir. Haberlerde de

hem geleneksel hem de alternatif tıp alanlarında önemli haberler verdiklerini iddia etmektedirler. Medya da endüstrideki egemen görüşü yansıtarak alternatif sağlık alanında hem sahtekarların at oynattığını hem de ciddi insanların bulunduğuna dikkat çekmektedir. Bu belirtme uluslararası ve Türk medyasında zaman zaman hem doktor olduklarını söyleyen sahtekar doktorları orta çıkaran hem de alternatif sağlık, ilaç veya tedavi adına sahtekarlık yapanları haber olarak vermektedirler. Fakat aynı zamanda her iki alanda da gelişmelerle ilgili haberler sunarlar. Medyanın egemen olarak yansıttıklarından biri de alternatif tıbbın modern tıbbı bir ilave, ekleme olması yönünden çok, sağlığı koruma ve hastalıkların tedavisinde modern tıbbın yerini aldığı, alternatifi olduğu düşüncesidir. Medyanın kendi sunumlarının promosyonunu yapmalarına karşın, diğer insanlar internet dahil medyada alternatif tıp yaklaşımlarıyla ilgili haberlere, sunulan tedavi metodlarının yarattığı şahane sonuçlara açık kalpli fakat şüpheyle bakmamız gerektiğini belirtirler. Medya haberleri bazen bir alternatif metodun birilerine sağladığı faydalardan ve hatta mucizelerden bahsederler. Bunların ne denli geçerli olduğu ancak bilimsel araştırmayla elde edilen sonuçların destekleyici olup olmadığına bağlıdır. Bu araştırmalara da her zaman rastlamak zordur. Etkili medya haberlerinde daima sunulanlarla ilgili olarak herkese kendi doktorlarıyla konuşmaları önerilir. Fakat buna rastlamak ne yazık ki çok azdır. Alternatif tıbbın medyada sunulmasıyla birlikte, modern tıp haberlerinin sunumunda olduğu gibi, kaçınılmaz olarak bu sunumun karakteri, hakkında hem medya içinde hem de medya dışında çıkmaya başlamıştır. Akademik alan bu bağlamda medya ile tıp ilişkisinde medyanın tıp ile ilgili haberleri nasıl verdiği hakkında araştırmalar yaparak sonuçlar sunmuştur. Özellikle gelişmiş batı ülkelerinde bunun yaygın şekilde yapıldığını görürüz. Türkiye’de de yeterli olmasa da medya ve tıp ilişkisi konusunda, medyanın tıp haberlerini vermesi hakkında araştırmalar yapılmıştır. Örneğin meydanın tıpla ilişkisi haberleri doğasını inceleyen Erdoğan’a göre (2002) medyanın tıp ve sağlık haberleri doğal olarak bilinçlerde belli izler bırakır. Örneğin, yaşları 19-22 yaşları arasında 100 kişiye “Televizyonda bazen tıp ile ilgili haberler verilmektedir. Bu haberlerden aklınızda kalanlar var mı? Varsa bunlar

neler?” sorusu sorulmuştur. Cevap verenlerin % 10’u hiç ve % 80’i birden fazla haber hatırlamamaktadır. En çok hatırlananlar diyet, sağlıklı beslenme ve zayıflamayı ele alan haberler olmaktadır ve bu haberlerde manken vücutları sergilenmektedir. En fazla hatırlanan ikinci haber selülit, estetik cerrahi, silikon, yağları yok etme gibi kadınların güzellikleriyle ilgili olanlar olmaktadır. Bunları saç dökülmesine/kelliğe mucize ilaç ve meşhurların hastalıklarıyla ilgili haberler (Erbil, Denктаş, Ecevit) ve mucize tedaviler takip etmektedir. Erdoğan’ın bulgularına göre, gazetelerde gündeme alınan (ve gündem dışı bırakılan) konular ve içerik televizyondan farklı değildir. Milliyet, Hürriyet, Sabah, Cumhuriyet gazetelerinin Kasım ayındaki bir haftalık içerikleri örnek olarak incelenmiştir. Hiç bir gazetenin ilk sayfasında tıp ile ilgili bir habere rastlanmamıştır. Tıp haberleri iç sayfalarda verilmektedir. Nicel olarak en az Milliyette (3 gün) ve en çok Hürriyette (6 gün) haber verilmiştir. Bir haftada sayı olarak Hürriyet 16, Cumhuriyet 12, Sabah 4 ve Milliyet 3 haber yapmıştır. Haberlerin konuları şunlardır: AIDS; Alerji; kalp hastalığı ve grip; içki ve kanser bağı; diyabet; kanser tümörü; şeker hastalığı; Nil Virüsü timsahlarda; Organ nakli; Aşırı diyet seksi öldürüyor; sevap için sperm bağıışı; tansiyon ilacı; tavuğa local anestezi; Türk bilim adamı şeker hastalığına neden olan geni buldu; Bilgisayarın sağlığa etkisi; robotlu ameliyat; alkol, hormon tedavisi ve kanser riski; Dünya KOAH günü; Halka açık otopsi; aşı kampanyaları sakıncalı mı?; Yunanistan’dan Sperm ithal ediyoruz; Tüp bebek; korunma; Laptop penise zarar verebilir; Türkiye’de İlk suda doğum; Türk doktorunun başarısı; İlk kopya bebek nasıl olacak; Kilolar nasıl verilir; sigorta ve sağlık. Erkeklerdeki Y kromozomu azalması sonucu erkekler yok olacak mı? Kilo aldırmayan iftar; Kronik hastalar oruç tutmamalı. Elbette akla gelen ilk soru, bu konuların halk sağlığı, sağlıkla ilgili bilgilendirme tıp ile halk arasında bağ kurarak, halkı bilgilendirme ile ne ölçüde ilişkisi vardır. Bu soruya verilecek cevapların hemen hepsi çok az ilgisi olduğu olacaktır. Benzer şekilde Dizdar, araştırmasında Türk Basınında 1995-1996 Yıllarında Yer Alan Sağlık Haberlerinin Değerlendirilmesini yapmıştır (Toplum ve Hekim 17(4) 7-8.2002, 314-317).

Bu araştırmacıların bulgularına paralel olarak, diğer araştırmacılar tarafından uzun zamandan beri medyanın tıpla ilgili haberlerinin sansasyonel olduğu belirtilmekte ve medyanın “haber doktorluğu” yaptığını (yani haberi doktor gibi müşahade ve kontrol altında tuttuğunu) belirtmektedir (*Schwitzer /, 1992*). Konuya farklı bir açıdan bakan Arpacı’ya göre meydanın sunumları oldukça bilgilendirici ve haberlendirip aydınlatıcıdır. Dikkat edilirse, tıpla ilgili tartışmalar olmakta ve artmaktadır; fakat alternatif sağlık ile ilgili tartışmalara rastlamak zordur. Dolayısıyla, medyanın alternatif tıp ile ilgili yaklaşımının bilinmesi, alternatif tıp konusuna nasıl yaklaştığını ve nasıl sunduğunu araştırmak gerekir. Alternatif tedavi yöntemleri özellikle modern tıbbın pek etkili olamadığı durumlarda, kanser başta olmak üzere bir çok akut ve kronik hastalığın tedavisi için hastalar ve hasta yakınları tarafından kullanılmaktadır. Medya organlarının spekülatif ve destekleyici tutumu, kanser gibi tedavisi uzun süreli ve oldukça yüklü para harcamayı gerektiren hastalıklarda insanların sosyal güvence eksikliğine bağlı maddi sıkıntıları ve hepsinden önemlisi cehalet, analitik düşünceye sahip olmama ve bilimden çok dogmatik yaklaşımları benimseme gibi nedenlerle alternatif tedavi başlığı altında pek çok yöntem kullanılıyor veya uygulanıyor. Çalışmada ele alınacak olan alternatif tıp uygulamaları Akupunktur, uygulamalı kinesiyoloji, biyofeedback eğitimi, hücre terapisi, ayurveda, aromaterapi, biyolojik diş hekimliği, vücudun çalıştırılması, şelasyon terapisi, şiropraktik, kolon terapisi, kraniosakral terapi, detoksifikasyon terapisi, diyet, enerji tıbbı, çevresel tıp, enzim terapisi, oruç, çiçek özleriyle tedavi, yönlendirilmiş hayal, bitkisel tıp, homöopati, hidroterapi, hipertermi, hipnoterapi, özsü terapisi, ışık terapisi, manyetik alan terapisi, meditasyon, zihin / beden tıbbı, naturopatik tıp, nöral terapi, nörolingüistik programming, nutrisyonel suplementasyon (beslenme desteği), ortomoleküler tıp, osteopati, oksijen terapisi, Qigong, rekonstrüktif terapi, ses terapisi, geleneksel çin tıbbı, yoga, tıbbi nebevi, mezoterapi, taichi, reiki, EFT, v.b. faaliyetlerdir. Alternatif tıpla ilgili çalışmalar tıbbi bilgi birikimine çok önemli katkılar sağlamasa da, bir çok ampirik çalışmanın hayata geçirilmesine zemin hazırladılar. Bütün bu çalışmaların ürünü olarak, bireylerin hayat anlayışları ve dünyayı algılayış şekillerine medyanın yapabileceği etkiler konusu, yapılan

deneye ve gözleme dayalı araştırmaların bulgularıyla da desteklenerek daha bir açıklık kazanmış oldu.

Haberler özellikle davranışlardan, mucize tedavilere ve tıp teknolojisinin yarattığı akıl almaz gelişmelere kadar geniş bir yelpaze içinde yapılır(Schwitzer, 1992; webdoctor@ivanhoe.com). Medyanın tıpla ve alternatif sağlıkla ilgili sunumları, örneğın gazete sayfalarında kalmamaktadır. Aksine, araştırmalar yeterince yapılmadığı için bilinmeyen ölçüde insanların sağlık karar ve davranışlarını etkilemektedir. Bu durum medyada alternatif tıpla ilgili haberlerin ve yorumların doğasının önemini daha da artırmaktadır. Medya sunumları ve bu sunumların etkisiyle ilgili araştırmalar diğer ölkelerde oldukça boldur; fakat Türkiye’de çalışılması gereken bir alan olarak durmaktadır.

Medyanın tıp haberleri vermesi sadece halk üzerinde etki yapmamıştır, aynı zamanda sağlık kurumları ve doktorlar üzerinde de etkileri olmuştur. Örneğın, sağlık kurumları kendi haber bültenlerini çıkartmaya başlamış, kendi dergilerini oluşturmuş, kendi halkla ilişkiler faaliyetlerini başlatmış, medyayla ilişkilerini anlamlı bir şekilde yürütme girişimleri başlatmıştır. Bu faaliyetlerinde sağlık kurumları etkili sağlık iletişim programları oluşturmuşlar, medyada sağlık ve tıp ile ilgili haberlerin ve temsillerin doğasıyla yakından ilgilenmeye ve gerektiğinde bu temsiller üzerinde açıklamalar yapmaya başlamışlardır. Bu batıda uzun yıllardan beri sürmektedir ve hatta ciddi etik sorunlarıyla, ilgili haber ve araştırmalar yapılmıştır(Erdoğan, 2002). Fakat Türkiye’de yeni yeni kıpırdanmaya başlamıştır. Bu kıpırdanışların doğasının araştırılması gerekmektedir.

Medya aynı zamanda tıp ile halkla ilişkiler politikaları ilişkisinde, ikisinin arasında yer alır; haber veren, bilgilendiren, ikisi, arasındaki bağa katkıda bulunan aktif bir öge olarak rol oynarlar. Bu katılmaya kamu kurumları ve sağlık örgütleri her zaman sıcak bakmazlar; fakat her durumda, medya bu

ilişkide önemli bir yer alır. Bu bağlamda Türkiye'deki durumun araştırılması gerekir.

Medya tıp ilişkisinde, 1990'lardan beri yoğun bir şekilde tartışılan alternatif tıp ile ilgili konular üzerinde olmuştur. Bu da sadece akademik alanı değil aynı zamanda medyayı da ilgi odağı yapmıştır. Medyanın alternatif tıpla ilgili sunumları dünyanın bir çok ülkesinde özellikle gelişmiş ülkelerde ele alınıp incelenmiştir. Türkiye'de ise şimdiye kadar bu konu medya tıp ilişkisiyle ilgili birkaç araştırma içinde küçük parçalar olarak yer almıştır. Aslında alternatif tıp konusu ve bunun medyada sunum biçimi, yukarıda da belirtildiği gibi, sağlık politikaları, kurumları, günlük işleyişler, medya ilişkileri günlük hayatta olduğu kadar politikalarda da yansımaları olacaktır. Bu tez Türkiye'de alternatif tıp konusunun medyada sunumunu ele alarak var olan boşluğu doldurmak ve akademik bilgiye katkıda bulunmak için hazırlandı. Bu nedenle, bu tez yukarıda sunulan gerekçelere bağlı olarak, günümüz kitle iletişiminde popüler tüketim konu olan alternatif tıp uygulamalarının Türk basınında sunumu, bu sunumun biçimi ve beraberinde getirdiği olası etkiler üzerinde durmak için tasarlandı. Bunu yaparken, alternatif tıp konulu haberlerin neler üzerinde durduğunu belirleyerek, yukarıda belirtilen bilgi boşluğunu doldurmak, medya tıp ilişkisinin daha sağlıklı olabilmesi yönüne olası katkılarda bulunma amaçlandı.

Biyoenerji, akupunktur, bitkilerle tedavi uygulamaları alternatif tıp denilince ilk akla gelen uygulamalar pozitivist-empirist yaklaşımlı tıba alternatif olarak sunulabilecek ve birçoğu da "binlerce yıllık" olan tıp akımları tüm dünyada en çok tercih edilen tedavi biçimi olma yolundadır. Yapılan literatür araştırması sonucunda doğrudan alternatif tıpla ilgili bir çalışmaya rastlanmamış olması, bu çalışmadan elde edilen bulguları daha önemli hale getirmektedir.

Medya çalışmalarında, çeşitli sorunların medyada sunum biçimlerini ortaya koymaya yönelik araştırmalar önemli bir yer tutmaktadır. Bu çalışmalarda genel olarak medyanın araştırma konusu soruna yönelik tutumu sorgulanmaktadır. Basında alternatif tıp uygulamalarının yansıtılış biçimindeki sorunun Türkiye’de ne ölçüde yaygın olduğu sorusudur. Bu yolla böyle bir sorunun varlığını ileri sürerken sorunun doğasını öğrenmek için inceleme yapmak gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Alternatif tedavi yöntemleri özellikle modern tıbbın pek etkili olamadığı durumlarda, kanser başta olmak üzere bir çok akut ve kronik hastalığın tedavisi için hastalar ve hasta yakınları tarafından kullanılmaktadır. Medya organlarının spekülatif ve destekleyici tutumu, kanser gibi tedavisi uzun süreli ve oldukça yüklü para harcamayı gerektiren hastalıklarda insanların sosyal güvence eksikliğine bağlı maddi sıkıntıları ve hepsinden önemlisi cehalet, analitik düşünceye sahip olmama ve bilimden çok dogmatik yaklaşımları benimseme gibi nedenlerle alternatif tedavi başlığı altında pek çok yöntem kullanılıyor veya uygulanıyor. Çalışmada ele alınacak olan alternatif tıp uygulamaları; biyoenerji, akupunktur, bitkilerle tedavi uygulamaları, mezoterapi, ayurveda, taichi, reiki, EFT v.b. Alternatif tıpla ilgili çalışmalar tıbbi bilgi birikimine çok önemli katkılar sağlamasa da, bir çok ampirik çalışmanın hayata geçirilmesine zemin hazırladılar. Bütün bu çalışmaların ürünü olarak, bireylerin hayat anlayışları ve dünyayı algılayış şekillerine medyanın yapabileceği etkiler konusu, yapılan deneye ve gözleme dayalı araştırmaların bulgularıyla da desteklenerek, daha bir açıklık kazanmış oldu.

Tezin ele aldığı konu iletişim alanında yeni bir konu olduğu için, bu keşfedici ve betimleyici tezin ilk araştırma sorusu alternatif tıbbın ne olduğu ve kapsadığı alanların açıklanması üzerinde biçimlendirildi. Bunu takip eden araştırma soruları, basında alternatif tıp haberlerinin nicel ve nitel doğasının belirlenmesi üzerinde odaklandı.

Kuramsal Çerçeve

Tezin temel kuramsal yaklaşımı, günümüz Türk basınında yer alan alternatif tıp uygulamalarının yansıtılma biçimi yoluyla kapitalist ekonomik, kültürel ve siyasal pazar yapıların oluşumunda iletişim araçlarının kendini ve kendini yaratan koşulları üretmesi ve birbiriyle kurdukları zorunlu çıkar bağı olduğu varsayımına dayanmaktadır.

Medya, tüketim ilişkilerinin en temel yaratıcısı konumundadır ve medya kanalları oluşturulan tüketim kültürünün geniş kitlelere aktarılmasında en önemli unsur olmaktadır. Potansiyel olarak kitle iletişim araçları, bireylerin duygu, düşünce ve inançları üzerinde çok büyük bir etkiye sahiptir. Bunun bir sonucu olarak da bireylerin tutum ve davranışlarını değiştirebilecek bir güce sahiptir. Adorno, standartlaşmış kitlesel üretim sürecinde, kitle kültürünün aynı zamanda kendisini tüketecek kitleleri de ürettiğini ve kültürel üretim ve yeniden üretimin bu çerçevede gerçekleştiğine vurgu yapar. Adorno "Kültür endüstrisi ürünleri, hayattaki olumsuz faktörlerin doğal nedenlere ya da sansa bağlı olarak ortaya çıktığı inancını ve böylece de bir tür kadercilik, bağımlılık ve yükümlülük anlayışını güçlendirirler. Kültür endüstrisi, mevcut düzen için bir "toplumsal siva" üretir" yorumunu da yapar. Popülerlik ise kapitalist üretim ilişkilerinde metalaşmayı; metalaşan şeylerin pazara sunumunu ve pazara sunulmanın yoğun olarak tüketilmesini ifade etmektedir. Kapitalist iş yapış biçimi popüler ürünün nerede ve ne zaman üretileceğine, nasıl ve kimler tarafından tüketileceğine karar vermekte; sosyal gücün paylaşımı ve dönüşümünü ürüne yansıtmaktadır. Ekonomik anlamda popülerlik, birçok küçük üreticinin olduğu açık ve aktif pazar iddiasından kapalı tekelleşmiş pazar, şirket ve ürünlerinin bilinmesi ve tercihsel üstünlüğü anlamına kadar çeşitlenen biçimlerde kullanılarak ekonomik pazar yapılarını destekleme işlevini yüklenmiştir. Kültür endüstrisi tarafından tüketici kitleler de yaratılır ve bu kitle ise tüketirken üründe kendilerine ait bir şeyler bulurlar. Bu arada kültüre ait özelliklerin içleri boşaltılarak ve yeniden dönüştürerek bir meta

haline getirilebilmektedir. Sistemi yeniden üretme, sistemle bütünleştirme, marjinal grupları sistem içine çekme işlevi de görür. Tüketim kültürü ise belli ürünler temelinde insanların suni olarak ihtiyaç duymaları sağlanarak o ürünlerin satılmasını hedefler. Bu tüketim meydana gelirken bireyler de satın aldıkları ürünler aracılığıyla Amerikan değerlerini taşıyan suni bir kültür içinde yaşamaya başlarlar. Bizim tüketim pratiklerine ayırdığımız zaman sınıfsal alışkanlığımızı gösterir ve bundan dolayı statümüze ilişkin doğru bir fikir verir(Bourdieu, 1986. akt. Featherstone;1991 s:149-152-153). Baudrillard'ın belirttiği gibi, tüketim kültürü sonuçta postmodern bir kültürdür, tüm değerlerin aşırı değerlendirildiği ve sanatın gerçeklik karşısında zafer kazandığı derinliksiz bir kültürdür. Gerçekliğin estetikleştirilmesi üslubun önemini ön plana çıkarır. Ama üslubun önemi aynı zamanda sürekli olarak yeni modalar, yeni üsluplar, yeni duyumsayılar ve tecrübeler arayışındaki modernist piyasanın dinamiği tarafından teşvik edilir. Beden ve sağlık medya, reklam, promosyon ve halkla ilişkiler yoluyla bu tüketim kültürü yapısının bütünleşik bir parçası durumuna getirilmiştir. Bu süreçte, örneğin, insanların çok düşük ücretlerle çalıştıkları ve sosyo-ekonomik koşulların bu derece kötü olduğu bir dönemde kitle iletişim araçlarında yayınlanan sağlıkla ilgili çeşitli mucizevi sağlık haberleri en ilgi çekici konuşma konusu haline gelmiştir. Alternatif tedavi yöntemleri başka ülkelerde farklı farklı biçimlerde uygulanmaktadır. Daha çok para kazanıp daha ilgi çekici hale getiren, farklılığı yaratan popüler kültür onu orijinal halinden alıp bir meta haline, kar elde etme aracına dönüştürür. Bourdieu'nun "yeni kültür araçları" dediği, hizmetlerin yerine getirilmesini ve simgesel malların üretimi, pazarlanması ve yayılmasını gerektiren medya, tasarım, moda, reklam alanlarında ve çeşitli yardım mesleklerine mensup (sosyal yardım çalışanları, cinsel terapistler, diyetisyenler, evlilik danışmanları vb.) bir gruptan bahsetmektedir. Bunlar simgesel mal ve hizmetlerin sağlanmasıyla uğraşır; hayat karşısında bilgilendirmeye yönelik bir tutum benimseyen bu gruba Bourdieu "yeni entelektüeller" demektedir(1984:370); bu grup kimlik, sunum, görünüm, hayat tarzı ve bitimsiz yeni tecrübeler arayışı karşısında büyülenir(bkz. 4.ve 6. bölüm). Entelektüellerin hayat tarzını aktif olarak destekler ve daha geniş bir izlerkitleye aktarır. Spor, moda, popüler müzik ve

popüler kültür gibi yeni alanları geçerli düşünsel analiz alanları olarak meşrulaştırmak konusunda entelektüellerle ortaklık kurar. Medya ile akademik düşünsel hayat arasında çalışan bu kültür aracıları popüler olan karşısında pek az hoşnutsuzluk hisseden ve aslında popüler olanı kucaklayarak çeşitli programlar aracılığıyla medyada aktarılmasını kolaylaştırırlar(Featherstone, 1991, s:86).

Medya sistemini kültürün üretimi içine yerleştiren ve bireysel kullanımın ötesinde inceleyen kuramcılara göre, medya sistemi sosyal bakımdan örgütlenmiş kültürler üreten kurumlardan biri olarak irdelerler. Bu kurumlar ve kitle iletişim araçları kültürel üretimin araçları/yollarıdır. Hepsi birlikte bilinç biçimleri, düşünme yolları, duygu ve duyarlılık şekilleri, neyi ne için yaptığımız arasında bağ kurmayı üretirler. Adorno, Gramsci, Horkheimer, Marcuse, Lukacs, Foucault, Habermas, Bordieu, Lacan, Williams, Toplumlar modernleştikçe insanların bireysel gelişme ve doyum peşinde gitmesi artan bir şekilde yaygınlaşır. Popüler kültür, sınıflı toplumların yarattığı farklı sınıfsal yapının oluşturduğu durumdur. Popüler kültür, çalışanların üretenlerin kültürüdür. Bugünkü alternatif tedavinin bu haliyle bu kadar gündemde olması kültür endüstrisinin ürünüdür. İnsanların çok düşük ücretlerle çalıştıkları ve sosyo-ekonomik koşulların bu derece kötü olduğu bir dönemde kitle iletişim araçlarında yayınlanan sağlıkla ilgili çeşitli mucizevi sağlık haberleri en ilgi çekici konuşma konusu haline gelmiştir. Alternatif tedavi yöntemleri başka ülkelerde farklı farklı biçimlerde uygulanmaktadır. Daha çok para kazanıp daha ilgi çekici hale getiren, farklılığı yaratan popüler kültür onu orijinal halinden alıp bir meta haline dönüştürür. Kar elde etme aracına dönüştürür. Kapitalist sistem içerisinde kültür de üretilmektedir. Adorno ve Horkheimer kitleler için üretilen kültürün kültür endüstrisi olduğunu söylemektedirler. Kitle kültürü kitlelerin kültürü gibi bir ifade ise de kültür endüstrisi ile kültür endüstriyel ilişkiler içinde üretiliyor. Kapitalist ekonomik sistemin gidişatı ile her şey ticari kazanç aracı haline getirildi. Artık sıradan mallar üretmek yetmiyor. İnsanlara kültür ve birtakım yaşam biçimleri de sunuyor.

Marcuse'un gereksinimleri yapay ve gerçek gereksinimler olarak ayırması ile anlatmaya çalıştığı gereksinimlerin yapay olarak üretildiğidir. Bu gereksinimler kültürel ya da mal şeklinde olabilmektedir. Ortaya koyduğu bu kavramlarla Marks'ın kullanım ve tüketim değeri kavramlarına atıf yapmıştır. Kullanım (ihtiyaç değeri) ve tüketim (değişim değeri) kapitalist sistem tüketim değerinin kullanım değerinin yerini almasına aşılama süreci olarak değerlendirmeye başladı (Alemdar ve Erdoğan. 2005). Medya metalaştırmayla ilgili bilişleri ve davranışları yaratıp destekler, yaratılmış ihtiyaçlar ve değişim değerleri arasında bağ kurarak meşrulaştırmaya yardım eder. Yani medya, her şeyi satılabilir kılmak için çalışmaktadır. Sağlık medya için önemli değil, önemli olan satılabilir olmasıdır. Neyin satılacağına da medya karar verdiği için insanlar beğenmek zorunda kalmaktadır. Topluma, "bu sağlığına iyi gelir" diyor, toplum da bunu dinlemektedir. Popüler kültür en başta insanları düşünmekten ve sorgulamaktan uzaklaştırmaktadır. Bunu medya vasıtasıyla yapmaktadır. Ayrıca medya neyin nasıl tartışılacağını da belirtmektedir. Ülkenin ciddi ekonomik krizde olup olmadığı, işsizlik, üretimin düşmesi gibi konuların bırakılıp; hangi diyetle kimin ne ölçüde zayıfladığı, hangi meyvenin çekirdeğinin yaşlılığı önleyici etkisi var bunların tartışılması sağlanmaktadır. Medya olaylara ve düşüncelere ticari meta açısından yaklaşmaktadır.

Bourdieu, kültürel mallardaki beğenin sınıfsal işlevi görmekte olduğunu belirtmiştir. Ayrım başlıklı çalışmasında yüksek kültür pratiklerinin (müze ziyaretleri, konsere gitme, okuma) yanı sıra hayat tarzları ve tüketim tercihlerinde (yiyecek, içecek, giyecek, otomobil, gazete, dergi, tatil, hobi, boş zaman uğraşısı) meşrulaştırılmış farklı beğenilerin toplumsal alanın haritasını yapmaya çalışmıştır. Ortaya çıkan karşılıklı ilişkilerin kimi örnekleri şunlardır(Bourdieu,1984: 128-9) Yüksek bir iktisadi sermaye hacmine sahip olanlar (sanayiciler, işverenler) iş yemeklerinden, ithal otomobillerden, müzayedelerden ikinci bir eve sahip olmaktan, tenis oynamaktan, su kayağı yapmaktan, sağ kanat galerileri gezmekten hoşlanırlar. Yüksek bir kültürel

sermaye hacmine sahip olanlar(yüksek öğrenim hocaları, sanat üreticileri, orta öğrenim hocaları sol kanat sanat galerileri ziyaret etmekten, avangard festivallerden, Les Temps Modernes dergisinden, yabancı dil bilmekten, satranç oynamaktan, bit pazarından alışveriş yapmaktan, Bach'tan, dağ gezilerinden hoşlanırlar. Hem iktisadi hem de kültürel sermaye hacmi düşük olanlar (yarı vasıflı, vasıflı, vasıfsız işçiler) futboldan, patatesten, sıradan kırmızı şaraptan, spor karşılaşmalarını izlemekten, topluca dansa gitmekten hoşlanırlar.

Geçmişte bilimin gelişmediği zamanlarda zorunluluk gereği uygulanan bir çok geleneksel tıp yöntemi günümüz toplumunda sağlığı ilgilendiren hemen hemen her konuda bir seçenek olarak sunulmaktadır. Bu seçeneklerin geniş kitlelere tanıtımında ve yaygınlaştırılmasında medya kullanılmaktadır.

Zorunlu olanın isteğe bağlı olanda erimesi kavramı postmodernitenin iki yüzüdür. Görünüşte karşıt ama yakından ilişkili iki etkisi vardır. (Alain Finkielkraut, Le Mecontemporain: Peguy, lecteur du monde moderne; Paris: Gallimard,1991) Bundan böyle postmodern olan çağdaş insan eski ile yenin, önemli ile önemsizin, beğenilerin ve kültürlerin eşitliğini ilan eder. Bugünü bir savaş alanı olarak algılamak yerine onu önyargısız ve istisnasız olarak tüm bileşimlere açar. (Bauman, 1993: s.287). Giderek küreselleşen yani finansal güç (para), iletişim(yolculuk) ve enformasyon(televizyon yayıncılığı, basılı yayıncılık, medya) yoluyla daha kolay erişilebilir hale gelmiş dünya kentleri alanında yeni kültürel sermaye biçimleri ve daha kapsamlı bir simgesel tecrübeler silsilesi arz edilmektedir. Bu durumda postmodernizmin işaret ettiği yenilik ve tarihsel olayları vurgulayan kimselerle birlikte eski kültürel hiyerarşilerin hükümsüz kılındığı yeni bir evreye girmiş olduğumuz savunulabilir. Hiyerarşilerin defedilmesini getiren dürtü, toplumsal hayatın her zamanki görünümü olduğu savunulan yüksek/aşağı, seçkin/popüler, azınlık/kitle, beğeni/zevksizlik, sanat/hayat gibi dikey sınıflandırma

hiyerarşilerinin bundan böyle geçerli olmadığını önerir(Goudsblom, 1987; Schwartz, 1983).

Toplumun içinde medya toplumsal yaşamla o kadar birleşmiş durumdadır ki; medyayı bağımsız bir güç ve etki kaynağı olarak görmek anlamsızdır. Medyada haber seçme pratikleri güç ilişkilerinin korunmasına daha doğrusu güç yapıları üzerine vurgu yapar. Haber seçenler statükocu siyasal ve ekonomik otoriteye boyun eğen durumdadır. Türkiye’de medya mülkiyet itibarıyla 2000’li yıllarda kamu ve özel kesim elinde toplanmış durumdadır. Kamu kesimi elindeki medyanın gücü ve rolü giderek özel kesim elindeki medyaca ikinci plana itilmeye çalışılmaktadır. Özellikle 1980’li yılların başından itibaren medyanın sahiplik yapısı değişmiş, sermaye gruplarının eline geçmiştir. 1990’lı yılların başından itibaren ise özel radyo ve televizyon istasyonlarının kurulması ve yazılı basında birikim ve tekelleşmenin artmasıyla ticarileşme kendini iyice belli etmeye başlamıştır.

Türkiye’de ikinci dünya savaşından sonra yazılı basın alanında yeni değişiklikler görülmeye başlanmış, ilk değişiklik kurulan yeni gazeteler; hürriyet ve milliyet ile olmuştur. 1970’li yıllarda basın teknolojisindeki değişikliklerle birlikte Türk basını yeni bir kimlik arayışına itilmiştir. Getirilen ofset teknolojisinin yazılı basında hizmete girmesi tek kanallıda olsa TRT eliyle televizyon yayınlarının Türkiye genelinde yaygınlaşmaya başlaması televizyonun ve radyo yayınlarının reklama açılması tek kanallı televizyon yayınlarının başlaması yazılı basın alanına yabancı sermayenin girmesi Türkiye’de medya sektörünün 1990’lı yıllarına gereken zemini hazırlamıştır. İstanbul başta olmak üzere medyada birikim, tekelleşme kendini göstermiş, oligopol bir medya yapısı Türkiye’de kendine yer edinmiştir. 1970’li yıllardan itibaren girilen loterya ve promosyon çalışmalarıyla yazılı basının traj alması bazında çeşitli düzenlemeler yapılırken, okur, yavaş yavaş müşteri olmuştur.

Öncelikle Türk basınında bu türden "tüketici " yaratma uğraşısının 1980 sonrası başlatılan yeni siyasi ve ekonomik yapılanmaların basında da meydana getirmiş olduğu değişiklikler ile ortaya çıktığını belirtmek gerekiyor. Bu dönemde medya değişik sermaye gruplarının medya alanına girmesiyle (Tılıç,1998) hızlı bir değişime girerek özel radyo ve televizyon kanallarının yaygınlaşmasıyla, 80 öncesine göre daha fazla çeşit, kalite ve sayfa açısından değişim geçirerek bir sanayi sektörü haline gelmiştir. Medya'nın bu yeni dönemden itibaren üstlenmiş olduğu en önemli işlev, tüketimi teşvik ederek tüketici kitlelerin oluşmasını sağlamaktır. Bunun için kendisine hedef kitle olarak özellikle lise, üniversite çağlarındaki genç kitle ile üniversiteden mezun olup iş hayatına atılmış olan "genç profesyonelleri" seçmiştir. Basın böyle bir kitleye seslenirken yeni bir format oluşturmuştur. Bu haber biçimli reklam yazıları şeklindedir. Reklam amaçlı haberlerde çeşitli ürünlerin tanıtımı haber biçiminde ya da toplumun çeşitli kesimlerinin örnek gösterilerek yapılması biçiminde olabiliyordu. Bununla birlikte bu dönemden itibaren basında tüketim dünyasını topluma aktarıp toplumsal yapıda yeni aidiyetliklerin oluşmasını sağlayacak yeni bir gelişme olan köşe yazarlarının ortaya çıktığı görülmektedir. Özellikle genç ve gelir düzeyi ortanın üstünde olan bir kesime hitap edilmeye başlanmış, bu kesimin global tüketici kültür ile bütünleşmeye çalışmaları sağlanmıştır. Böylece "1980'li ve '90'lı yıllar "ben"in ön plana geçtiği, "keyif" ve "haz" kelimelerinin telaffuz edilmesinden özel bir keyif alındığı , bunun da özellikle yazılı ve görsel medya kullanılarak teşhirciliğe kaçan bir şekilde vaaz etmenin artık "in" olduğu yıllar oldu"(Bali,1999:48-57). Dergi ve gazetelerin köşe yazarlarının yazdıkları magazin yazılarında Amerika'ya ve Amerikan kültürüne olan hayranlığın sık sık dile getirilmesi söz konusudur(Bali,1999). Amerikan kültürüne duyulan hayranlığın belirtilmesinin yanı sıra keyif ve haz kültürüne yönelik yazıların da çıkmaya başladığı görülür. Lüks ve seçkin yaşam tarzını anlatmak moda olur. Seçkin markalardan oluşan yeni bir yaşam tarzı, keyif, haz, eğlence anlayışından oluşan kısaca turistik bir yaşam tarzı çizilir.

Burada dikkat edilmesi gereken bir durum da bu köşe yazarlarının üst orta sınıfı hedef kitle olarak alırken bu üst orta sınıfın Türkiye'de iki farklı kategori halinde olduğunu bunun 1980 Sonrası ortaya çıkan bir şekil olduğunu belirleyelim Bu kesimin bir tarafı küreselleşmiş sermayenin hizmetinde olarak ve yeni tüketim kültürünün bizzat uygulayıcıları olarak belirlenirken, diğeri '80 sonrasında belirlenen yeni ekonomik politikalar ile ortaya çıkan uluslararası sermaye ile ortaklıklara giren ama hizmetinde olmayan ve yeni tüketim kalıplarını pazarlayan bir kesim olarak belirlenmektedir. Bu iki kesim arasındaki fark bu köşe yazarlarının bu kesimlere farklı yaklaşmasına neden olmaktadır. Burada köşe yazarları küreselleşmiş sermayenin hizmetinde olan kesime var olan yeni amerikan kaynaklı kültürün tüketicisi olarak , bir "tüketici yurttaş" olarak bir başka deyişle ona "global tüketici yurttaş" gözüyle bakarken diğeri kesime bu yeni amerikan kaynaklı global tüketim kültürünün pazarlayıcısı olarak bakmaktadır. Bu durum köşe yazarlarının ikinci kesime bakışta bu kültürü diğerlerine göre tam olarak yaşamayan bir konumda değerlendirmelerine neden olmaktadır. Bu konuda pek çok örnekler verilebilir(Mengi; Sabah 26 Kasım 1996 , Tamer; Milliyet 1 Aralık 1996, akt. Bali,1999).

Günlük basın ve haftalık dergilerdeki bu tür yazıların söylemlerine baktığımızda bu söylemin küresel medya söyleminin bir parçası olarak oluştuğunu yani oryantalist bir bakış açısı ile yazılmış yazılardan oluştuğunu rahatlıkla görebiliriz. Örneğin "tüketici yurttaş" kavramındaki sınırsızlık olgusunda , oryantalist bir söylem vardır. O da bu sınırsızlığın oluşturulmasının ötekini aleyhine olması, kimliği olanın ise lehine olmasıdır(Donald,1996:119). Bu tür bir söylem örneğini Türkiye'de sayıları son yıllarda artan atlas, tatil, gezi ve outdoor gibi dergilerde görmek mümkündür. Bu tür Oryantalist temsiller batı-dışı kültür kavrayışını yansıtmakta hem de bu kavrayışı pekiştirmektedir(Günel:1998:109-114). Yine bu tür magazin yazılarındaki egzotik olanı bulma, yaşama ve saklama konulu yazıların, Batı-dışı kültürleri özelleştirdikleri bununla da kalmayıp

zamansal olarak geriye ittikleri ve böylece batı ile batı-dışı arasında hiyerarşik bir ilişki kurdukları görülmektedir (Günel,1998:109-114).

Sonuç olarak küresel ilişkilerin ortaya çıkardığı tüketim kültürü ile içerik kazanan "tüketici yurttaş" kavramı, küresel sermayenin hizmetinde olan üst orta sınıfların benimsediği yaşam tarzını ifade eden bir kavram olarak dünyanın farklı yerlerindeki bu sınıfın birbirleri ile aidiyetlik kurmasını sağlarken Türkiye'de bu aidiyetliğin oluşmasını 1980 sonrasında yeniden biçimlenen basın getirdiği oryantalist söylemle üstlenmektedir.

Medya sistemini kültürün üretimi içine yerleştiren ve bireysel kullanımın ötesinde inceleyen kuramcılara göre medya sistemi sosyal bakımdan örgütlenmiş kültürler üreten kurumlardan biri olarak irdelerler. Bu kurumlar ve kitle iletişim araçları kültürel üretimin araçları/yollarıdır. Hepsi birlikte bilinç biçimleri, düşünme yolları, duygu ve duyarlılık şekilleri, neyi ne için yaptığımız arasında bağ kurmayı üretirler. Adorno, Gramsci, Horkheimer, Marcuse, Lukacs, Foucault, Habermas, Bordieu, Lacan, Williams bunlardan en önemlileridir.

Halbwachs'ın dediği gibi bizim tüketim pratiklerine ayırdığımız zaman sınıfsal alışkanlığımızı gösterir ve bundan dolayı sınıfsal statümüze ilişkin doğru bir fikir verir. (Preteceille ve Terrail'in çalışmasında Halbwachs'a ilişkin yapılmış tartışma, 1985:23) Popüler kültür, sınıflı toplumların yarattığı farklı sınıfsal yapının oluşturduğu durumdur. Popüler kültür, çalışanların üretenlerin kültürüdür. Bugünkü alternatif tedavinin bu haliyle bu kadar gündemde olması kültür endüstrisinin ürünüdür. İnsanların çok düşük ücretlerle çalıştıkları ve sosyo-ekonomik koşulların bu derece kötü olduğu bir dönemde kitle iletişim araçlarında yayınlanan sağlıkla ilgili çeşitli mucizevi sağlık haberleri en ilgi çekici konuşma konusu haline gelmiştir. Alternatif tedavi yöntemleri başka ülkelerde farklı farklı biçimlerde uygulanmaktadır. Daha çok para kazanıp daha ilgi çekici hale getiren, farklılığı yaratan popüler kültür onu orijinal

halinden alıp bir meta haline dönüştürmektedir ve kar elde etme aracına dönüştürmektedir.

Bourdieu'nun "yeni kültür araçları" dediği, hizmetlerin yerine getirilmesini ve simgesel malların üretimi, pazarlanması ve yayılmasını gerektiren medya, tasarım, moda, reklam alanlarında ve çeşitli yardım mesleklerine mensup (sosyal yardım çalışanları, cinsel terapistler, diyetisyenler, evlilik danışmanları vb.) bir gruptan bahsetmektedir. Bunlar simgesel mal ve hizmetlerin sağlanmasıyla uğraşır; hayat karşısında bilgilendirmeye yönelik bir tutum benimseyen bu gruba Bourdieu "yeni entelektüeller" demektedir(1984:370). Bu grup kimlik, sunum, görünüm, hayat tarzı ve bitimsiz yeni tecrübeler arayışı karşısında büyülenir(bkz. 4.ve 6. bölüm). Entelektüellerin hayat tarzını aktif olarak destekler ve daha geniş bir izlerkitleye aktarır. Spor, moda, popüler müzik ve popüler kültür gibi yeni alanları geçerli düşünsel analiz alanları olarak meşrulaştırmak konusunda entelektüellerle ortaklık kurar. Medya ile akademik düşünsel hayat arasında çalışan bu kültür araçları popüler olan karşısında pek az hoşnutsuzluk hisseden ve aslında popüler olanı kucaklayarak çeşitli programlar aracılığıyla medyada aktarılmasını kolaylaştırırlar(Featherstone, 1991, s.86). Bourdieu, kültürel mallardaki beğenin sınıfsal işlevi görmekte olduğunu belirtmiştir. Ayrım başlıklı çalışmasında yüksek kültür pratiklerinin (müze ziyaretleri, konsere gitme, okuma) yanı sıra hayat tarzları ve tüketim tercihlerinde (yiyecek, içecek, giyecek, otomobil, gazete, dergi, tatil, hobi, boş zaman uğraşısı) meşrulaştırılmış farklı beğenilerin toplumsal alanın haritasını yapmaya çalışmıştır. Ortaya çıkan karşılıklı ilişkilerin kimi örnekleri şunlardır(Bourdieu,1984: 128-9): Yüksek bir iktisadi sermaye hacmine sahip olanlar (sanayiciler, işverenler) iş yemeklerinden, ithal otomobillerden, müzayedelerden ikinci bir eve sahip olmaktan, tenis oynamaktan, su kayağı yapmaktan, sağ kanat galerileri gezmekten hoşlanırlar. Yüksek bir kültürel sermaye hacmine sahip olanlar(yüksek öğrenim hocaları, sanat üreticileri, orta öğrenim hocaları sol kanat sanat galerileri ziyaret etmekten, avangard

festivallerden, Les Temps Modernes dergisinden, yabancı dil bilmekten, satranç oynamaktan, bit pazarından alışveriş yapmaktan, Bach'tan, dağ gezilerinden hoşlanırlar. Hem iktisadi hem de kültürel sermaye hacmi düşük olanlar (yarı vasıflı, vasıflı, vasıfsız işçiler) futboldan, patatesten, sıradan kırmızı şaraptan, spor karşılaşmalarını izlemekten, topluca dansa gitmekten hoşlanırlar.

Kapitalist endüstri diğer bütün alanlarda olduğu gibi sahte bireyselleştirilmiş oltalar ve sürekli yenilik hayalleri yaratırlar. Kapitalist endüstrinin diğer alanlarındaki üretimle aynı olan kültür endüstrisi de daha fazla sağlık vaat etmektedir.

Kuramsal Varsayımlar

Araştırmanın giriş bölümündeki gerekçelere ve yukarıda sunulan kuramsal tartışmalara dayanarak, bu tezin kuramsal varsayımları olarak şunlar ortaya çıkmıştır:

1. Alternatif tıp uygulamalarının bir yaşam tarzı haline getirilmesinde medyanın katkısı vardır ve bu yaşam tarzının seçkin olduğu sanısı medya yoluyla yerleştirilmektedir.

2. Özel bir yaşam tarzı grubunun üyesi olarak bireyin eylemleri, tükettiği sağlık materyalleri, düşünce biçimi, sanat, müzik, giyim stili gibi kültürel olarak kullanması özendirilmektedir.

3. Türk basını kapitalist ekonomik sistemin kültür değerlerinin taşıyıcısı olarak işlev görmekte alternatif tıbbi iyi ve sağlıklı yaşamının farklı bir yorumu olarak sunmaktadır.

4. Alternatif tıpla ilgili haberler halkın konuyla ilgili olarak bilgilenebilmesi ve bilinçlenmesi rolünden çok, üretim ve tüketim ilişkileri içinde yaşam tarzları ve düşünce sistemleri üzerinde etki yaratmaya çalışmaktadır.

5. Türkiye’de yazılı basında alternatif tıba gelenekselin, alışlagelmişin dışında olması gibi nedenlerle yer verilmesi beklenir.

6. Sağlık konulu haberler içinde alternatif tıp haberlerinin payı giderek artmaktadır.

7. Düşünsel doğası nedeniyle ciddi gazetelerin alternatif tıba hem nicel olarak hem de kapsam olarak (ayırıldığı sayfa alanı olarak) diğer gazetelerin daha az yer vermesi beklenir.

Yöntem

Bu keşfedici ve betimleyici tez en başta alternatif tıpla ilgili ardalara bilgileri sunuldu. Ardalan bilgileri var olan yazılı kaynaklara başvurularak toplandı ve değerlendirildi. Konu ile ilgili yapılacak niteliksel inceleme için veri kaynağı olarak alternatif tıpla ilgili resmi kaynaklardan, gazete haberlerinden, WHO(Dünya Sağlık Örgütü) ve konuyla ilgili diğer raporlardan, konuyla ilgili literatürde basılmış yazılardan faydalanıldı.

Tezin başında alternatif tıbbın yansıtılmasının doğasını belirlemek için önce araştırma çerçevesinde Sağlık Bakanlığı basın müşavirliğince sağlık haberi kategorisinde arşivlenen günlük gazeteler arasından 2005 yılına ait bütün haberler, bir yıl süresince incelenmiştir. Haberler arasından genel sağlık haberleri ve alternatif tıpla ilişkili haberler hazırlanan niteliksel çözümleme kod cetveline kodlanmıştır. Bu sayısal verilerin incelemesinde sadece alternatif tıpla ilgili 81 haberin varlığı dikkatimizi çekmiştir. Alternatif tıpla ilgili konuların Sağlık Bakanlığınca sağlık haberi kategorisinde dikkate alınmadığı gözlemlenmiştir. Dolayısıyla Sağlık Bakanlığının kaynaklarının kullanılmasının doğru olmadığı bulunduğu için, araştırmanın veri kaynağının değiştirilmesi zorunluluğu ortaya çıktı. Gerçi bakanlığın kaynaklarından elde edilen veriler yeterli bulunmadığı fakat belli ölçüde önemli bilgiler sunduğu için bulgular ve sonuç bölümünde gerektiğinde bu verilere dayanarak bilgiler sunuldu ve irdelendi.

Yukarıdaki durum nedeniyle, sağlık haberi kategorisinde ele alınan alternatif tıp haberleriyle ilgili gerekli verileri toplamak için başka bir örneklem gurubu seçilmiştir. Gazete tirajları bakımından en yüksek tiraja sahip Türkiye'nin en çok okunan önemli büyüklükteki 3 gazetesi olan Posta, Hürriyet ve Sabah gazetelerinin 2005 yılı ilk ayında çıkan haberleri incelenmiştir. Popüler olarak nitelenebilecek bir habercilik anlayışını benimsemeleri de örnekleme dahil edilmelerini gerekli kılmıştır.

Her gazetede alternatif sağlıkla ilgili haber belirlenirken, veri toplama ve değerlendirmede içerikle ilgili olarak birimler belirlendi ve her birim için ölçmeler tespit edildi. Elde edilen nicel verilerden nitel çözümlmeler yapılmıştır.

Ölçmeler aşağıdaki gibi yapıldı:

- Önce varsa, yazının başlığı belirlendi.

- Yazarı ve sağlıkla ilgili ünvanı, eğitimi olup olmadığı belirlendi.

- Haberin sayfası, ilk sayfada ya da eklerde olup olmadığı belirlendi.

- Yazının türü belirlendi. Tür sekiz grup içinde toplandı:

1. Haber	5. Yazı Dizisi
2. Ropörtaj	6. Reklam
3. Uzun Makale	7. İlan
4. Yorum	8. Diğer

- Alternatif tıp uygulamalarına yazıda verilen önem derecesi belirlendi. Önem derecesi beş grup altında toplandı.

1. Alternatif tıp yöntemlerine büyük önem veriyor.
2. Alternatif tıp yöntemlerine ikinci dereceden önem veriyor.
3. Alternatif tıp yöntemlerinden yalnızca tesadüfen bahsedilmiş.
4. Alternatif tıp yöntemi yalnızca metafor veya gösterge-işaret olarak kullanılmış.
5. Diğer.

- Alternatif tıp haber konusunun hangi uygulamayla ilgili olduğu araştırıldı. Alternatif tedavi türü olarak tanımlandı. Türler de sekiz grup içinde toplandı:

1. Bitkisel tedavi	6. Batıda yaygın olan uyg.
2. Madensel tedavi	7. Yasal düzenlemeler
3. Hayvansal tedavi	8. Diğer
4. Dinsel büyüsel uyg.	9. Beslenme-Diyet
5. Uzakdoğu-Çin tıbbi uyg.	10. Vitaminler

- Alternatif tıp haber konusunun hangi durumla ilgili olduğu araştırıldı. Alternatif tıp haberine konu olan hastalık türleri aşağıdaki gibi belirlendi:

1. Kanser	5. Kas-kemik hast.	9. Dolaşım-diabet
2. Yaşlılık, Antiaging	6. Ağrı	10. Cinsel Yaşam
3. Zayıflama-Obezite	7. Psikoloji	11. Stres
4. Cilt sağlığı	8. Sağlığı Koruma	12. Diğer

Toplanan veriler alternatif haber sıklığını belirlemek, alternatif haberlerin hangi konulara eğildiğini bulmak ve bazı ilişkisel olasılıkların varlığını/yokluğunu test etmek için istatistiksel süreçlerden geçirildi. Bu bağlamda frekans dağılımları ve gerektiğinde de ki-kare testi kullanıldı.

1. BÖLÜM

ARDALAN: ALTERNATIF TIP

1.1. Hastalık, Bilim, Toplum Bağı

Bu bölümde tasarımda belirtilen gereksinime bağlı olarak konuyla ilgili gerekli bilgiler verildi. Bunu yaparken önce tıbbın ortaya çıkışı ve gelişimi ele alınmıştır.

1.1.1. Büyü, din ve sağlık

Rivers insanların hastalığın nedenine ilişkin inançlarını 3 sınıfta gruplandırmıştır. Hastalığın doğrudan doğruya herhangi bir insan eylemine bağlı olduğuna inanılan insan aracılığı; tinsel veya doğaüstü bir varlığın ya da daha kesin olarak, insan olmayan fakat gene de az ya da çok belirli bir şekilde kişileştirilebilecek bir aracın etkisi ve bizim alışılmış bir şekilde doğal nedenler diye adlandırdığımız nedenlerden bahsetmiştir. İnsan aracılığı ile hastalık denildiğinde sadece zehirlenme ve yaralanma durumlarında ve beraberinde sadece doğal nedenlerin etkisini yönlendiren araçların göz önünde bulunduğunu belirten Rivers ikinci kategoride ise hala yasalarda izleri bulunan Tanrı'nın elinde ve dinlerin sözlü geleneğinin varlığını sürdürmekte olan ve tıp adamları dışında kalan insanların hastalık karşısındaki davranışlarında hala bir ölçüde rol oynamakta olduğunu ortodoks tıpta

etkisini kaybetmiş bir kavramdan bahsetmiştir. Profesyonel tıp alanında ve meslekten olmayanların çoğunluğunun uygulamalarında ise hastalık karşısında takınılan tavır hastalığın doğal nedenler tarafından üretildiği inancı sayesinde şekillendiğini ve buna bağlı olarak hastalığın insanın veya insanüstü varlığın etkisinden bağımsız olan çevre değişimlerinin kaçınılmaz sonucu olarak ortaya çıktığını anlatmıştır. Herhangi bir vahşi veya barbar toplumun kültürünün incelendiğinde hastalığın nedenine ilişkin inançların çoğunlukla bu ilk iki kategoriden birine ya da her ikisine girdiğini iddia etmiştir (Rivers,13-16).

İnsanın hastalık karşısındaki davranışlarını düzenleyen uygulamaların tarihini dikkatle incelersek ve bu tarihin işaret ettiği karmaşık değişim ağını gözden geçirirsek, hiç kuşku yoktur ki değişilmez bir ilerleme silsilesi yaşanmıştır. Tıp tarihinin sıklıkla yaşanan yozlaşmalar ve dönüşümler, insanın hastalığı kontrol altına almakta,acıların sıklığını ve şiddetini azaltmakta,hastalığın neden olduğu yetersizliklere çare bulmakta ve sadece yaşamı daha uzun ve güvenli kılmakta giderek daha da başarı kazandığı bir sürecin karmaşılaşmasına hizmet etmiştir.

Bu gidişat, bu ilerlemeye karşıt olan iki faktör tarafından karmaşılaştırılmıştır. Uygarlığın gelişimi beraberinde, temelde sosyal yaşamın artan karmaşıklığı için yapılan yetersiz ayarlamaların bir sonucu olarak, yeni hastalık türlerini getirmiş ya da eski hastalıkların yaygınlığını artırmıştır. Bu nedenle uygarlık tarafından geliştirilen hiçbir uğraş olmamıştır ki,beraberinde yeni bir hastalık türünü getirmemiş ya da eski bir hastalık dertlerini artırmamış olsun. Belki daha da önemli olan şey,gelişmekte olan uygarlığın insanlığa yaşattığı büyük gerginlik ve strese bağlı olarak,zihinsel yaşamdaki iktidarsızlığın artma eğilimidir. İnsan yavaş yavaş hastalıkla savaşmak için silahlar tasarlayadursun; sosyal ilerleyişin diğer hatları, savaşmak için bu silahları ve yine başka silahları da gerektiren yeni hastalık durumları üretmiştir.

İnsan kültürünün geneli için olduğu gibi, tıbbın ilerlemesindeki temel araçlardan da biri olan insanın yeryüzü üzerindeki hareketleri insanların hastalıkları yaydığı vasıtalar olmuştur. Bu şekilde yayılan hastalık tohumları bazı durumlarda, kültürün yozlaşmasında ve bizim gelişkin uygarlığımızın birçok şey öğrenilebileceği bir kültürün taşıyıcısı olmuş toplumların ortadan yok olmasında başlıca faktörler olmuştur.

Toplum ve kültür hareketlerinin ilerlemeye katkıda bulunmasına verilebilecek en güzel örnek, İtalya ve İspanya'ya taşan ve bu kanallar yoluyla da atalarımızın tıbbi sanatlarında çok büyük bir etki bırakacak bir ilerleme dalgası üreten Hindistan, Mezopotamya, Mısır ve Yunan kültürlerinin temasa geçtiği hareketlerin tarihidir. Kültürel karışmanın ilerleme seyri üzerindeki bu etkisi günümüzde eski anlamıyla insan hareketlerinin artık gerekli olmadığı bir aşamaya ulaşmıştır. Basım sanatının evrensel yaygınlığı dünyayı öyle bir duruma getirmiştir ki, dünyanın herhangi bir bölgesinde ortaya çıkan tıbbi bir gelişme hızla bütün dünyaya mal olmaktadır. Ancak tıp sanatının geç dönemlerinde bile gidişat tümüyle ilerleme yönünde olmamıştır (Rivers; 123-124).

1.1.2. Geleneksel Tıptan Bilimsel Tıbbı

Bilimin tıbbı girmesiyle birlikte geleneksel olan, büyüler, muskalar, halk hekimliği Asya'da, Güney Amerika'da ve Afrika'da binlerce yıldır kullanılan sağlıkla ilgili yöntemler ortadan kalkmamıştır. Sadece modern tıbbın gelmesiyle genellikle modern tıbbın eline geçmiştir. Fakat bu sadece egemen olduğu yerlerde geçerlidir. Hala dünyanın birçok yerinde diğer yollar egemen olarak devam etmektedir. Ama Batıda bile hala eski yollar devam etmekte ve bu eski yollar alternatif sağlık içinde birleşmektedir.

Halk hekimliği veya geleneksel tıp, ilk insanın tabiat olayları karşısında takındıkları tavırlar ve münasebet şekillerinden doğmuştur. Burada sihir veya büyü'nün önemli rolü olmuştur. Dini inançların ve büyü'nün önem kazandığı bu toplumlarda sağlık ve hastalık da, insan bedenine yabancı unsurların girmesi ve onların yaptıkları kötölüklerle izah edilirdi.

İşte insanların bunlardan korunmak için düşündükleri çareler, halk tıbbının temellerini atmıştır. Dolayısıyla geleneksel toplumlarda hastalık ve sağlık hakkındaki düşünceler, halk kültürünün bir parçası olarak doğmuştur.

Her modern kültürde “yüksek”in “alçak”tan önce gelmesi; temizin çekici, kirlininse itici olması; bazı kokuların iyi, bazılarının ise iğrenç bulunması; bazı yiyecekler sevilirken bazılarından nefret edilmesi hep eski tabuların, mitlerin, adanmaların ve bunların tarih içindeki serüveninin ürünüdür, yoksa aydınlanmış kişilerin ya da liberal dinlerin öne sürmeye çalıştığı gibi sağlık kaygılarının ya da başka pragmatik nedenlerin sonucu değil.

Modern uygarlığın örtüsü altında közlenen bu eski hayat biçimleri, çoğu durumda, bugün de herhangi bir nesneden aldığımız hazzın, ona duyduğumuz sevginin verdiği sıcaklığın asıl kaynağıdır. Bahçeyle uğraşmanın zevki, bahçelerin tanrılara ait olduğu ve onlar için ekildiği antik çağlara gider. Hem doğada hem de sanattaki güzellik duygusu, binlerce ince bağla bu boş inanlara bağlıdır. Eğer modern insan abartarak ya da tersine küçümseyerek bu bağları koparırsa, alınan haz bir süre devam edebilir. Ama içindeki canlılık sönmüş olur.

Bir çiçekten ya da bir odanın atmosferinden aldığımız zevki özerk bir estetik içgüdüye yükleyemeyiz. İnsanın estetik duyarlılığının tarih öncesi, çeşitli tapınma biçimleriyle ilgilidir: bir şeyin iyiliğine ya da kutsallığına duyduğu inanç, onun güzelliğinden aldığı zevkten daha eskidir(Horkheimer, 1986: 77-78).

Kültürün farklı basamaklarındaki insanlar, hastalığın üstesinden gelmek için farklı yöntemler kullanmaktadırlar. Farklı toplumlar farklı hastalık algılamalarına sahiptirler. Hastalıkların nedenine ilişkin inançlar ise hastalık algılamasının unsurlarından biridir.

1.1.3. Modern Tıp, Geleneksel Tıp, Alternatif Tıp

Bir toplumun tıbbın rasyonel bir temele sahip olduğu, yani tıp uygulamasının bilimsel olarak değerlendirmeye hak eden ilkelere dayandığı bir kültür düzeyinde bulunuyorsa kültürlerin karışmasının tıpta bir gelişmeye yol açacaktır. Aktarılan tıbbi uygulamalar yerli uygulamaların gelişim yönünde harekete geçirmekle kalmayacak ve belki de aktarılan uygulamaların hastalıkla savaşım yolunda daha da uygun hale getirildiği bir değişime yol açacaktır.

İlkel insanların hastalık etkilerine karşı koymak için kullandıkları büyü ve din uygulamalarını kapsayan önlemler başarılıydı çünkü inanç ve telkin çok büyük bir rol oynuyordu. İlkel dönemlerde din adamları, lokman ve büyücülerin başarılarının en önemli nedeni, bu kişiler tarafından yürütülen uygulamaların etkili olduğuna ilişkin sağlam inançlardı. Tıp geliştikçe ve büyü ile dinden farklılaştıkça bu psişik faktörlerin oynadığı rol azalmamıştır. Karmaşık tedavilere eşlik eden başarının ve günümüzdeki diyetel çarelerin bir çoğunu tümüyle olmasa bile temel olarak inanç ve telkinin oynadığı role dayandığı bazılarınca yadsınabilir. Ancak günümüz tıbbının en dikkat çeken özelliği, bu psişik faktörlerin başıboş bir şekilde rol oynamasına izin verilmemesi aksine bilinçli bir şekilde kullanılmasıdır. (Rivers; 125-126)

Günümüzde ülkemizin bir çok kırsal bölgesinde sağlıkla ilgili çeşitli uygulamaları gerçekleştiren ve ocaklı adıyla anılan halk hekimlerinin de,

tarihsel olarak Şamanizm olarak bilinen uygulamalar topluluğunun izlerini taşımakta oldukları düşünülmektedir (Acıpayamlı, 1989). Ülkemizde bölümleri birbirine bağlı bir folklor kurumu olarak ele alınan halk hekimliği halkın, olanakları bulunduğu zaman veya başka nedenlerle, hekime başvuramayınca veya başvurmak istemeyince, hastalıklarını teşhis ve tedavi amacıyla ya da hastalıklardan korunma amacıyla uyguladığı yöntem ve işlemlerin tümü olarak tanımlanmaktadır(Boratav, 1973).

Halk hekimliği uygulamaları, Orhan Acıpayamlı'nın yaptığı sınıflamaya göre şu başlıklar altında incelenmektedir: (1) Bitkisel kökenli ürünlerle yapılan uygulamalar, Hayvansal kökenli ürünlerle yapılan uygulamalar, Madensel kökenli ürünlerle yapılan uygulamalar, Irvasalama yoluyla yapılan uygulamalar, Parpılama yoluyla yağılan uygulamalar, Dinsel kökenli uygulamalar.

Halk hekimliği uygulamalarının günümüz modern tıbbının temelini oluşturuyor olması(Şar, 1989)) ve halk hekimliğinde kullanılan ilaçlar üzerinde gerçekleştirilecek olan çalışmaların tıp ve eczacılık literatürüne yeni boyutlar kazandırabilecek olması(Asil ve Soner, 1989) 4), bu uygulamaların sağlık hizmetleri kapsamında ele alınabilecek özellikleri arasında değerlendirilebilir. Diğer taraftan günümüzde şamancıl uygulamalar kapsamında da ele alınabilecek çeşitli halk hekimliği uygulamalarının bulunduğu bilinmektedir.

Halk hekimliği veya halk tıbbı, modern tıptan farklılıklar gösterir. Geleneksel tıp, kültürün bir parçası olarak halk arasında yaşar. Geleneksel toplumlarda bir kişinin, bir hastalık hakkında bildiği bir şeyi, diğer fertler de bilmektedir. Bu bilgiler, kuşaktan kuşağa aktarılmaktadır. Böyle bir toplumda bir kişi diğer kültür unsurlarını nasıl öğreniyorsa, halk tıbbını da öyle öğrenmektedir. Halk tıbbı, kültür unsurlarıyla mükemmel bir şekilde bütünleşmiştir. Hastalıkların çoğunda hasta ya iyi olur, ya da ölür. İnanış, iyi

olursa tedavinin iyi sonuç verdiği şeklinde olup, bu tedavi süreklilik kazanır. Ölüm durumunda ise, tedavi tekniğinin uygunluğundan daha şok, hastanın bu tedavinin dışında kaldığına inanılır.

1.1.4. Geleneksel Tıp ve Modern Tıp

Modern tıp ile geleneksel tıbbın arasındaki en önemli fark, hastalıkların şıkış nedeni üzerindedir. Modern tıpta hastalıkların nedeni mikrop teorisi ile açıklanmaya çalışılırken, geleneksel tıbbı mikrobu bilmesine rağmen, hastalıkların nedenini, birtakım büyüsel, tabiat üstü olaylara dayandırır.

Eskiden, özellikle gelişmemiş veya gelişmekte olan, modern tıbbın olanaklarından yararlanamayan ülkelerde halkın, hastalandıklarında doktora gidemeyince veya inançları nedeniyle gitmek istemeyince hastalıklarını teşhis ve tedavi amacıyla başvurduğu yöntemlerin oluşturduğu halk tıbbı, günümüzde de modern tıbbın yanında hâlâ geçerliliğini koruyabilmektedir. Bunda inançların çok ağır değişmesinin de önemli rolü bulunmaktadır.

Ülkemizde de, özellikle geleneksel kesimde bu tür uygulamalara, eskisi kadar olmasa da, oldukça sık rastlanmaktadır. Halk arasında "kocakarı" diye bilinen ve kendine göre tedavi uygulamaları bulunan kişiler, aslında birer "halk hekimi"dirler. Yaptıkları ilaçlar "kocakarı ilacı" diye tanınan bu kişilerin bazılarının uygulamalarının veya hazırladıkları ilaçların hastalıkların tedavisi ile doğrudan ilgisi olmazken, bazılarının uygulama ve ilaçlarının da olumlu sonuçlar verebildikleri görülmektedir.

Bunlar çoğunlukla tedavi yöntemlerini büyüklerinden öğrenmiş, deneyimli kişiler olup, tedavide bitkisel, hayvansal ve madensel maddelerle hazırladıkları "halk ilacı"nı kullanarak hastalıkları tedavi etmeye

çalışmaktadırlar. Bunların çoğu tedaviyi evlerinde gerçekleştirirken, bazıları da hastaneleri hatırlatan bağımsız birimlerde, yani "halk hastanesi" diyebileceğimiz yerlerde hastalarını yatırarak, bir süre tedavi edebilmektedirler. Bu halk ilaçlarının hazırlanmasında ise çoğunlukla çevrede yetişen bitkilerden yararlanılmaktadır. "Şifalı bitkiler" denen bu tür bitkilerin ülkemizde yoğun bir kullanımı vardır. Bunların bir kısmı halk arasında oldukça tanınmakta ve bazı hastalıklarda sıkça kullanılmakta iken, bazıları ise sadece halk hekimleri tarafından tanınabilmektedir. Bu tür bitkiler ve hastalıkları tedavideki etkileri ile ilgili olarak Eczacılık fakültelerinde de çeşitli araştırmalar yapılmakta ve bu araştırmalar yayınlanmaktadır.

1.2. Alternatif Tıbbın Gelişimi

Mcluhan yaşasaydı dörtlüsünü kullanarak, insan eliyle oluşmuş yeni yapı formunun ya da teknolojinin(modern tıp), yeni bir klişe olarak ev sahibi kültürü(geleneksel tıp) işgal ettiğini, süreç içinde eski klişenin ya da kültürel eskinin yerini aldığını ve büyü, gizli güçler, bitkisel tedavi vb. iskartaya çıkardığını; daha sonra daha eski klişelerin hem yeni zemini ve yeni kavrayışı enforme eden doğasından kaynaklanan ilkeler hem de yeni zeminle ilişki içinde arketipsel nostalji figürleri olarak (alternatif tıp) geri kazanıldığını ve bunların üstesinden de dönüştürülmüş anlamla gelindiğini iddia ederdi.

Modern tıbbın tedavi ve bakım teknikleri ile geleneksel tıp arasında benzerlikler görülebilmektedir. Örneğin ağrılar için kullanılan aspirin, aslında geleneksel tıbbının uzun yıllar kullandığı kinin, kokain gibi bitkilerin geliştirilmesi sonucunda ortaya çıkmıştır. Aynı şekilde halk arasında bazı hastalıklarda kullanılan çeşitli bitkilerin, yapılan araştırmalar sonucunda bu hastalıklara karşı gerçekten etkili oldukları belirlenmiştir. Halk tıbbında görülen bazı tedavi uygulamalarının ise, yine modern tıptaki doktor tedavileri

ile benzerlik gösterdikleri saptanmıştır. Genel olarak günümüzde modern tıp ile halk tıbbının karşılıklı bir etkileşim içinde oldukları söylenebilir. Hastalıkları ortaya çıkaran nedenler üzerinde çalışmalarını yoğunlaştıran modern tıp, hastalıkların tedavisi bakımından halk tıbbından yararlanarak, tedavide daha kesin sonuçlar almaya yönelik ilerlemeler kaydetmiştir.

Geleneksel tıp da bu gelişmelerden yararlanma imkanı bulmuştur. Bu çerçevede bazı hastalıklarda eczane ilaçları, halk ilaçlarının yerini almaya başlamıştır. Buna karşılık nazar değmesi, cin çarpması sonucu oluştuğuna inanılan hastalıklarda halk modern tıba güvenmemektedir. Astım ve kalp gibi bazı hastalıklarda ise halk hem modern, hem de halk tıbbından yararlanmaktadır. Kanseri ve ameliyatı gerektiren bazı hastalıklar halk hekimlerinin hemen hemen hiç ele almadıkları hastalıklar olup, bunlar tamamen modern tıba bırakılmışlardır.

Geleneksel bir yapıya sahip olan yörelerde halkın hastalıklara bakışı da, kültürünün etkisi altında biçimlenmektedir. Yapılan araştırmalar, eğitim durumunun yanında, ekonomik şartların da hastalıklara karşı olan tutumu etkilediğini göstermektedir.

Ayrıca şehirle temas, iletişim ve ulaşım araçlarının yoğun kullanımı da halkın modern tıba yaklaşımını kolaylaştırmaktadır. Bu eğilim, özellikle gençler arasında daha kuvvetli olarak görülmektedir. Buna rağmen okumuş veya okumamış, zengin veya fakir olsun, halkın bir kısmı hâlâ belirli hastalık tiplerinde modern tıbbın dışındaki metotlara başvurmakta, nazar değmesi, türbeleri ziyaret, kırık - çıkık uygulamaları sıkça görülebilmektedir. Buna rağmen, yapılan araştırmalar, geleneksel tıptan, modern tıba doğru bir yönelişin başladığını, bu yönelişin ise yörenin sosyo-kültürel ve ekonomik özelliklerine bağlı olarak hızlı veya yavaş olduğunu göstermektedir.

Günümüz kompleks dünyasında sağlık sisteminin ne olduğunu, nelerden oluştuğunu ve nerede başlayıp nerede bittiğini tam olarak söylemek zordur. Dünya Sağlık Örgütü(WHO) 2000 raporu sağlık sistemini, temel amacı sağlığı geliştirmek, yenilemek ve sürdürmek olan tüm aktiviteleri içerecek biçimde tanımlamıştır.(WHO, 2000:5; Murray ve Frenk, 2000: 718; WHO, 2001: Murray ve Frenk, 2001: 1698; IHSD, 2000a: 5; WHO, 2000a: 1)

Sağlık sistemini, sistemin dışında kalan elementlerden ayırmak için bazı sınırlar ileri sürülmüştür(Murray ve Frenk, 2000: 718; Murray ve Frenk, 2000a: 4). Açıkçası, formal sağlık hizmetleri ve kişisel tıbbi bakımın profesyonel sunumu da dahil bu sınırların içerisinde. Geleneksel şifa vericiler ve bunların tüm aktiviteleri, profesyonel bir sunucu tarafından reçete yazılsın ya da yazılmasın tıbbi tedavinin tüm kullanımları bu sınırlar içerisinde. Tedavi edilen tüm hastalıkların yüzde 70'i ile yüzde 90'ının devanı evde bakım da bu sınırlar içerisinde. Sağlığın geliştirilmesi ve hastalık önleme gibi geleneksel halk sağlığı aktiviteleri ile yol çevre güvenliği çalışmaları gibi diğer sağlığı iyileştirici müdahaleler de sistemin parçasıdır(WHO, 2000: 5; Murray ve Frenk, 2001: 1698).

Sağlık anlayışındaki değişimde alternatif tıbbın önemli bir yer aldığını da görmekteyiz.

1.2.1. Alternatif Tıp Modern Tıbbın Alternatifi mi?

Sanayi devriminden sonra üretimde standartlaşma ve uzmanlaşma yaşanmıştır. Daha ileri ki dönemde modern tıptaki gelişmelere paralel olarak tıpta branşlaşma ve uzmanlaşma ortaya çıkmıştır. Branşlaşma ile birlikte hasta odaklı olan tıp hastalık odaklı hale gelmiştir. Branşlaşma faydalarının beraberinde hasta ve hastalıklara bütüncül yaklaşımdan uzaklaşıldığı için

hastalar özellikle branşlaşma sebebiyle çare bulamadıkları hastalıkların çaresini yeniden geleneksel tıp ve alternatif tıp uygulamalarında aramışlar ve bu alana yönelmişlerdir. Tıp bilimi ve teknolojik gelişmelerde erişilen büyük başarılar, yararları bilimsel kanıtlardan yoksun alternatif ve tamamlayıcı tedavi yöntemlerinde de artışı beraberinde getirmiştir: Yaşam süresinin artışına paralel, tedavisi güç, kronik, dejeneratif ve malign hastalarda artış, yeni teknolojilerin yüksek maliyeti, hastaların bu olanaklara ulaşmasında güçlükler, hekimlerin hastalara yeterli zaman ayıramayışı, güncel tedavi yöntemlerine karşı duyulan kuşku ve olası yan etkilerinden korku Alternatif gibi nedenler alternatif ve tamamlayıcı, tedavi yöntemlerine olan ilgiyi bir ölçüde izah edebilir.

Hastaları yaşamsal önemi olan erken tam ve tedavi olanaklarından mahrum bırakan, hatta özellikle kanser konusunda şarlatanlık düzeyine ulaşan, yararları kanıtlanmamış olan, maddi ve manevi zararları olan bu alternatif yöntemler, ülkelerin gelişmişlik düzeylerinden bağımsız olarak artışın sürdürmektedir. Gelişmiş ülkelerde bile, kanser hastalarının yarısının bu yöntemlerden birine başvurduğu ancak hekimine haber vermediği anlaşıyor. Ülkemizde bu oranın çok daha yüksek olacağı kuşkusuzdur.

1.2.2. Alternatif Tıp Kullanımı

Bilinen ve halen uygulanmakta olan standart yöntemlere alternatif olarak gelişen tıp akımları tüm dünyada en çok tercih edilen tedavi biçimi olma yolunda. Amerika'da son yılın en çok satan kitabı 'Kendiliğinden İyileşme ve 8 haftada Mükemmel Sağlığa Ulaşmanın Yolları' adını taşıyor. Amerikan Ulusal Sağlık Enstitüsü geçen yıl alternatif tıp konulu araştırmalara ayırdığı fonu 20 milyon dolardan 50 milyon dolara çıkardı ve ilgili bölümü bağımsız bir kuruluş haline getirdi. Amerikan vatandaşlarının %33-40'ının ve

Avrupalıların %28'inin alternatif tıp yöntemlerini hastanelere tercih ettiği belirlendi. Kansere hastalarında bu oranın %65'lere vardığı söyleniyor. Bu konuda son yıl 2500 tıbbi makale yayınlanmış durumda. Yıllardır bu konuyu yadsıyan doktorlar acaba 'yardımcı tedavi yöntemleri' başlığı altında incelessek mi diye düşünürken, çoğu tıp doktoru olmayan alternatifçi arkadaşlar Amerika ve Avrupa'da rehabilitasyon kliniklerini kurmuş ve yayın organlarını çıkarmaya başlamış, kitle iletişim araçları ve internet ortamından geniş kitlelere ulaşmış durumdadır.

İnsanların çoğu neye inanacağını; yani alternatif tıp dedikleri 21. Yüzyılın getirdiği bir postmodern tıp evrimine mi, yoksa Ortaçağ büyücülüğünün yeniden hortlaması mı olarak algılayacağını bilememektedir.

Alternatif tıp aslında tedavi ve koruyucu amaçlı birçok yöntemi kapsayan bir kavram. Öyle yeni ortaya çıkmış bir konu da değil. 18. yüzyıl sonlarında Samuel Hahnemann'ın bilimsel bir temele oturtmaya çalıştığı 'telkin' yöntemini tanımlamasıyla başladığı kabul ediliyor. Artık bitki özlü karışımlar, akupunktur, telkinin her türüsü, masaj, vitaminler, elektrik veya özel aletli uygulamalar, su (hidroterapi) ve benzeri pek çok yöntem alternatif tıbbın bir parçası olmuştur. Bu endüstrinin ne kadar organize olduğunu göstermek için çok örnek verilebilir. Boston'da sadece akupunktur ile uğraşan kliniklerin, sağlık sigortalarının kapsamı dışında olmasına rağmen haftada ortalama 40 başvurusu oluyor ve saatine hastalar 50 dolar ödüyorlar. Bu hastaların %80'inde tedavi bitki özleriyle desteklenmektedir.

Alternatif tıp özellikle akademik tıbbın çaresini pek bulamadığı hastalıklar konusunda ön plana çıkmaktadır. Bunların en başında kanser türleri vardır. Yine astım, şeker, romatizma, iltihabi barsak hastalıkları, sedef, migren en çok başvuru nedeni olarak görünmektedir. Bu tür konularda objektif yargılara varmak maalesef kolay değil ve durumun sosyolojik tarafı

bilimsel boyutundan çok daha ileride gözükmüyor. 3 değişik açıdan olayı değerlendirebiliriz.

Çoğu akademisyen alternatif tıp yöntemlerini tamamen bilim dışı bulmaktadır. Sonuçları belirsiz ve kullanılan ilaçlar hastalara zarar verebilecek özelliklere sahip olabilmektedir. En akla yakın görünen akupunktur bile 30 yıldır bilimsel bir yörüngeye oturtulamamıştır.

Modern tıbbın çare bulamadığı yerde hasta bilimsel olarak ölmek yerine, başka yöntemlere sığınmak zorunda kalmaktadır. Bu açmaz aslında büyük bir pazarın kurulmasını meşrulaştırılmasında en önemli unsur haline getirilmektedir. Yani alternatif tıp yöntemlerini bilimsel normlara uydurarak test etmek imkansız görünmektedir. Bu alanda ampirik araştırma yapılamadığı gibi, alternatif tıbbın standartları yok, tekniklerin uygulamaları değişken, tedaviye hastaların verdiği yanıtlar birbirinden farklıdır. Sonuçta siz ne yaparsanız yapın eldeki yöntemlerle alternatif tıbbın bilimsel bağı kurulamamaktadır. Ama işe yaradığı durumlar da bulunmaktadır. Bu nedenlerle bilim dünyası da artık geri adım atıyor ve alternatif tıbbın geldiği yerde hastalara yararlı olabilmek uğruna şimdilerde bunları test edebilecek uygun yöntem arayışlarına girmiştir.

Alternatif tedavi yapanlar çok umutludurlar. Ameliyat yöntemlerinin kullanılmaya başlanması ve ilaçların tedaviye sokulmasından sonra alternatif tıp bu alandaki üçüncü devrim olarak sunulmaktadır. Yeni bin yılda antibiyotiklere karşı direnç gelişeceği ve en ufak bir enfeksiyonun bile tedavisi imkansız hale gelebileceği yapılan bilimsel çalışmalarla kanıtlanmış ve aşıkardır. Kanseri, AIDS ve romatizmal hastalıklara zaten çare bulunamamıştır. İlaç sektörü büyük bir sektördür ve yaygınlaşan alternatif tedavi merkezleriyle ve en çok da çaresi bulunamayan hastalıkların tedavisi için sağlık sektöründe ciddi paralar harcanmaktadır. Alternatif yöntemler yaygınlaştıkça en iyiler ön plana çıkacağı, belli bir bilimsel zemine oturtulmak

ve standardizasyonlarının sağlanması için Dünya Sağlık Örgütü'nce desteklendiği görülmektedir. Geniş hasta gruplarına hitap eden merkezler kurulmaya başlanmıştır. Gelecekte daha da yaygın bir kullanım alanı bulacaklar gibi gözükmemektedir.

Hasta boyutuyla ele alırsak, bir hasta her zaman istediği tedaviyi seçmek hakkına sahiptir. Kronik hastalıkların bilinen yöntemler ile tedavisi zor ve zaman alıyor. Atak dönemlerinde ilaçlar yetersiz kalıyor. Yan etkileri çok. Üstelik doğal bileşikleri kimyasal olanlara tercih etmek lazım. Sonuçta herkes hastanın sağlığını amaçlıyorsa her iki grup yöntemin uygun şekilde kombine edilmesi gerekebilir.

Alternatif tıp istismara son derece müsait bir konudur. Türkiye'de adını o zaman bilemesek de ilk kez zakkum olayında tanıdık bu yöntemleri. Yine deprem olayında olduğu gibi profesörler toplandılar ve zakkum bilimsel değil, kansere etkili olamaz dediler. Halka anlaşılabilir terimlerle dolu açıklamalar yaparak yardımcı olmaya çalıştılar. Ancak kendileri de bir çare öneremedikleri için hastaların zakkum tedavisine koşmasına mani olamadılar. Sonuç zakkum tedavisini bulan zengin oldu, hastalar hala kanserden ölmektedir. Her derde deva muska tedavisi, çamur banyosu, şifalı sular, masaj salonları gibi ülkemize has yöntemleri ise uluslararası standartlarda alternatif tıp değil daha çok kulaktan duyma tavsiyelerle yazılı ve görsel medyadaki formüllerle ve abartılı iyileştirici anlatımlarıyla yeniden gündeme ve tedavilerin yanında alternatiften ziyade ana tedavi konumunu bitkisel tedavi almıştır. Nane, limon kabuğu ve bir tutam zencefil şarkılarımıza bile konu olmuş standart yaklaşımlardan sayılmaktadır.

2. BÖLÜM

TÜRKİYE VE DÜNYA GENELİNDE SAĞLIK

2.1. Türkiye’de Durum

Türkiye’nin 1980 öncesi dönemindeki modeli, kamu hizmeti veren devlet kuruluşlarını görece toplumsal sorumlulukla davranan ve kar gözetmeyen, bütçe tarafından sübvans edilen yapılar halinde tutuyordu.

1980-2000 döneminin ise, bugün baktığımız zaman bir geçiş dönemi olduğunu anlıyoruz. Emekçilerin beynindeki kamuculuğu erozyona uğratmak ve yerine piyasa değerlerini geçirmek için bilinçli olarak uygulanan, sosyalizmin uluslararası düzeydeki kazanımlarını silmeye yönelik bir geçiş dönemi. Bu dönem ücretlerin giderek düştüğü ve kamu kuruluşlarının işletmeleştirildiği / sermayeleştirildiği bir dönemdi. Özellikle sağlık sektöründe bütçe kökenli ve giderek düşme eğilimi gösteren ücretin yanında başka bir ücretlendirme biçimi ortaya çıktı: Döner sermaye. Artık kamu kuruluşlarına bütçe desteği azaltılırken her kamu kuruluşunun bir şirket gibi davranması ve kar için çalışması isteniyordu. Emekçiler ilk başta ücretlerinde bir artış olur gibi hissettiler ancak ücretlerinin çok önemli bir kısmını kaybettiklerini daha sonra anlayacaklardı. Sosyal ücretleri ellerinden gitmişti. Çocuklarını okula gönderebilmek için, sağlık hizmetinden yararlanabilmek için ceplerinden ödemek zorundaydılar. Eğitim emekçileri ücretleri yetmediği için başta dershaneler olmak üzere ek işlerde çalışmaya başladılar.

Geldiğimiz 2000'li yıllar bu ara dönemin bittiği, sermayeleşme sürecinin kamusal hizmeti ve bütçe kaynaklı ücreti hemen tamamen yok edeceği yeni bir döneme girilmiştir. Tüm sağlık ocaklarının, hastanelerin, okulların bir şirkete dönüşeceği, eğitim ve sağlık çalışanlarının ancak sözleşmeli olarak çalıştırılacağı, iş güvencelerini yitirecekleri, esnek ve kuralsız çalışmanın getireceği ağır bir sömürü ve çalışma koşullarına tabi olacakları yeni bir dönem. Bütçenin kamusal yöneliminin hemen tamamen kaybolduğu ve sermayenin azalan karlarını telafi etmek için kullanıldığı, hizmet alanına uluslararası sermayenin girmeye başlayacağı bir dönemdir.

Tekelleşme, gazetelerin sayısını o kadar azaltmaktadır ki, her vatandaş kendi görüşünü ifade edecek yayın organı bulamamaktadır. Bunun en somut örneği de okuyucu köşelerinin kısıtlı olmasıdır. Basın organlarının sayısal azlığı olarak meydana gelecek tekelleşme, düşünce çeşitliliğini de ortadan kaldırmaktadır. Hatta basını standartlaştırmaktadır. Basının birkaç yayın organına indirgenmesi, halkın bir kesimin kendini temsil eden yayın organından yoksun kalması demektir(Çağan, 1997:13).

1980'lerde 12 Eylül rejimi ile ezilen ve büyük bir ücret kaybına uğrayan emekçiler 1990'larda tekrar hareketlendiler. Sınıf savaşımı bütün hızıyla sürdü. Kamu emekçileri sendika kurma haklarını militan bir şekilde savundular. Başta eğitim ve sağlık emekçileri olmak üzere kamu emekçileri fiili olarak kurdukları sendikalarla, grevli, toplu sözleşmeli sendika hakkı için mücadele ettiler ve Türkiye işçi sınıfı tarihine yazılan Kızılay işgali gibi eylemlere imza attılar. Sermaye ise buna karşı polisiye önlemlerin yanı sıra iki akıllı operasyonu gerçekleştirdi. Bunlardan biri devlet yönlendirmesiyle kurulan sağcı kamu sendikalarıydı, ikincisi ise fiili sendikaların grev ve toplu sözleşme hakkı içermeyen bürokratik bir yasaya kavuşturulmaları oldu. Gerek grev hakkına sahip olmayan, sağcı sendikalar tarafından tabanı bölünen ve kapitalizmin krizi zemininde uzun yıllar boyunca kalıcı ve göze gözükmür bir hak elde edemeyen kamu sendikacılığı inişe geçmeye başladı.

Sermayenin kamu sendikalarına yönelik ehlileştirme girişimlerinin yanı sıra ideolojik yönlendirmesi çok daha etkili oldu. 1990 sonrasının “İdeolojiler öldü” kampanyası; sosyalizmden umudunu kesen sol çevrelerin hakim oldukları sendikal bürokraside ekonomizmi, AB’ciliği, insan haklarını, kadın haklarını bayrak yapmalarına yol açtı.

Bugün 700 bine yakın eğitim emekçisi ve 500 bine yakın sağlık emekçisi Türkiye işçi sınıfının önemli bir bölümünü oluşturuyor. Bu emekçilerin büyük çoğunluğu toprakla ve köy ekonomisi ile ilişkisi kalmamış, başlıca geliri ücret olan emekçilerdir. Sağlık sektörünün bir kast ve farklı gelirler içeren yapısı sağlık emekçilerinin bir bütün olarak davranmasını bir miktar engellese ve en son performans dayalı çalışmada olduğu gibi sermayeye bir manüple etme alanı tanısa da bu uzun süre devam etmeyecektir. Sistemin sağlığa ve eğitime ayırdığı kaynak sınırlıdır ve sözleşmeli çalışmanın homojenleştirici etkisi güçlü olarak hissedilecektir. Kast sisteminin zayıf olduğu eğitim emekçileri ise işçi sınıfına çok daha yakındırlar ve okulların özelleştirilmesi-çalışanların sözleşmeli hale getirilme sürecinde sınıfa çok daha yaklaşacaklardır. Ekonomik olarak kapsanamayan sağlık ve eğitim emekçileri ideolojik olarak sisteme bağlı tutulabilirler mi? Şimdiye kadar çok sayıda parçası olan ideolojik alan reel sosyalizmin çözülüşünden de güç alarak bağlama işlevini başarmıştır. Ancak emperyalizmle bütünleşen, giderek daha çok gericileşen ve burjuva aydınlanmacılığını inkar eden sistem, ne kadar kapsayıcı olacaktır. Eğitim ve sağlık alanındaki hızlı çürüme ve üretilen eşitsizlikler emekçilere emeklerinin anlamını sorgulatmaya başlamıştır. Öte yandan Türkiye’de işçi sınıfı partisi, sosyalist devrimin bütünleştirici, tutarlı siyasi hattı boyunca hızla emekçileri örgütlemeye başlamışken, sistemin kapsayıcılığı kağıttan bir kaplan gibi yanıp kül olmaya mahkum gözükmektedir.

Sistemin hasta ettiği insanların tedavi ediliyormuş gibi yapılması ve üretimin başına dönecek kadar sağlıklı tutulması sistemin dayanaklarındandır.

Ancak kapitalizm kendisini yeniden üretmek için kurduğu mekanizmalardan kendisinin yaşamın sonlandırarak etkenini de üretmektedir.

Sağlık çalışanları emeğin yoğunlaştığı ve merkezileştiği birimlerde çalışmaktadır. Binlercesi büyük fabrikalara benzeyen hastanelere yığılmışlardır. Sistem özenle fabrikaları şehirlerden uzaklara taşıırken, hastaneler özelliği nedeniyle kentlerin tam ortasında kalmışlardır. Bildiğimiz ve yaygın kullanılan bir tanım olan bacasız sanayi artık sadece turizm için kullanılmayacaktır. Günümüz dünyasında alternatif tıp uygulamalarına geniş bir kullanım alanı yaratılmakta ve medya yoluyla bu bir seçim gibi gösterilerek hayatlarımız en mahrem yerine kadar girmesi sağlanmaktadır.

Medya teknolojilerinin büyük sermaye yatırımları gerektirmesi ancak güçlü olanın varlığını sürdürebildiği yoğun rekabet ortamına yol açmıştır. Mevcut şartlarda kitle iletişim araçları ayakta durabilmek için bire ekonomik güç olarak büyümeye mecbur edilmişlerdir. Basın-ekonomi ilişkisini iki temel kategoride düşünmek durumundayız. Bu ilişkinin bir cephesi basının ekonominin içinde yer alması hatta “karşılıklı alışveriş yapma imkanlarını” da kapsayacak şekilde piyasada aktif rol oynaması. İkinci önemli boyut ise gazetelerin varlığını sürdürmek için ekonomik bir organizasyon olma zorunluluğudur. Basında ekonomik etki alanının genişlemesi, sermayenin basına yönelmesi, basının ekonomiyle ilgilenmesi veya okuyucunun ekonomik haber arayışı şeklinde olsun sonuçta basın ile iş çevreleri ve piyasa arasında kaçınılmaz bağımlılıklar doğurmuştur(Topçuoğlu, 1996: 143)

2.1.1. Yasal Düzenlemeler ve Türkiye

Resmi Gazetede akupunktur tedavisi uygulanan özel sağlık kuruluşları ile bu tedavinin uygulanması hakkında yönetmelik 17.9.2002 günü 24.849

sayısında yayınlanmıştır. Yayınlanan bu yönetmeliğin 28. maddesinde reklam tanıtım ve bilgilendirme alt başlığı ile reklam konusu açığa kavuşturulmuştur. Bu maddeye göre; sağlık kuruluşları çalışmalarına ticari bir görünüm veremeyecekleri gibi; insanları yanıltıcı, paniğe sevk edici, yanlış yönlendirici, benzer nitelikteki kuruluşlar ve çalışanları arasında rekabete yol açıcı davranışlarda bulunamazlar. Ancak, sadece sağlık kuruluşuna başvuran hastaların kullanımına yönelik olarak, temel olarak sağlığı geliştirici ve koruyucu nitelikte söz konusu sağlık kuruluşunun faaliyet gösterdiği alan ile ilgili sağlık sorunları, bu sorunlardan korunma veya sağlık sorunlarının kişide meydana getirdiği olumsuzlukların şahsi tedbirler aracılığı ile giderilmesi veya azaltılması hakkında bilgiler içeren eğitim materyali hazırlayabilirler.

Sağlık kuruluşları ve çalışanları, yukarıda açıklanan hususlara riayet etmek ve reklam, tanıtım, bilgilendirme niteliğindeki her türlü faaliyetleri için Müdürlükten izin almak zorundadır.

Sağlık Bakanlığına izin için en çok başvuru konu akupunktur olmuştur ve artık üniversitelerde bölüm olarak açılmaya başlanmıştır. Resmi olarak merkez sayısı bilinmemektedir ancak son yıllarda oldukça yaygınlaştığı bilinmektedir. Ama herhangi bir hastaneye bağlı çalışan özelleşmiş bölüm olmamakla birlikte, tıp doktoru bir çok kimse özel merkez açmıştır. Bu konuda bilimsel içerikte incelemeler çok kısıtlı kalmaktadır.

Gazete reklamlarına bakarsak her türlü hastalığa iyi gelen yöntemleri önerenler haberlerin ne kadar çok olduğu fark edilir. Etik olarak tıbbın reklamını yapmak yasak olduğu için tabip odaları bunların her biriyle ayrı ayrı uğraşmaktadırlar.

Alternatif tıp web sayfaları da her geçen gün artmaktadır. Arpacıktan tutun akciğer kanserine kadar çözüm önerenler var. Üstelik hassas

ölçümlerle bitkiler formüle edilmiş. Hayat enerjisinin vücuda eşit dağıtımını hedefleyen tedavi yönteminin olduğu sayfa ise 'insanlara saygılı ol' komutuyla açılıyor. Genellikle ülkemizde bu konuda bir Uzak Doğu kültürüne ait geleneksel yöntemleri içeren haber ve bilgiler en çok yer verilenler arasında bulunuyor. Yine de her türlü modaya hemen uyum gösterdiğimiz için dünya alternatif tıp sıralamasındaki yerimiz kanunlarımızın da elverişli olduğu için istismar edilmektedir.

Alternatif tıp konusunun sınırları tam çizilemediği için tartışmaya son vermek de kolay olmamaktadır. Kesin konuşmak için erken, veriler yetersiz kalmaktadır. Ama bilim dünyası bu konuyla çok ilgilenmektedir.. Bu yöntemlerden uygun olanlarını modern tıbbı entegre etmek için çalışmalar sürmektedir. Eski çağlarda doktorlar aynı zamanda büyücülük işlerini de yerine getiriyorlardı. Alternatif tıpla birlikte tedavi ile ilgili yöntemlerin sınırları belirsizleşmiştir.

Sağlıkla ilgili yasalar aynı zamanda reklam ve ilan ile ilgili kuralları getirerek sağlık reklam ve ilanlarında bazı düzenlemeler getirmiştir. Sağlık hizmetleriyle ilgili mevzuat düzenlenirken, bu alanın özgünlüğü göz önünde bulundurularak reklam ve ilanlarla ilgili ekte bulunan özel maddeler konulmuş ve çeşitli kısıtlamalar geliştirilmiştir. 1995 yılında yürürlüğe giren 4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 16. Maddesi de Ticari Reklam ve İlanlarla ilgili hükümleri içermektedir. Aynı Yasa'nın 17. Maddesine dayanarak Sanayi ve Ticaret Bakanlığı bünyesinde görev yapan "Reklam Kurulu"nun 29 üyesinden birisi de, Türk Tabipler Birliği Merkez Konseyinin görevlendireceği doktor bir üyedir. Reklam Kurulu göreve başlamasından bu yana sağlık alanında yapılmış olan başvuruları titizlikle değerlendirmiş ve bu alanda çok duyarlı davranmıştır. Reklam Kurulu ceza kararlarının yaklaşık % 30'unun sağlık alanına ilişkin, yaklaşık % 10'unun da sağlık alanıyla ilintili olması sağlık alanındaki reklam ihlallerinin önemini ve boyutunu göstermektedir. 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 16 ncı

maddesi; “Ticari reklam ve ilânların Kanunlara, Reklam Kurulunca belirlenen ilkelere, genel ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına uygun, dürüst ve doğru olmaları esastır. Tüketicuyu aldatıcı, yanıltıcı veya onun tecrübe ve bilgi noksanlıklarını istismar edici, tüketicinin can ve mal güvenliğini tehlikeye düşürücü, şiddet hareketlerini ve suç işlemeyi özendirici, kamu sağlığını bozucu, hastaları, yaşlıları, çocukları ve özürlüleri istismar edici reklam ve ilânlar ve örtülü reklam yapılamaz.

Aynı ihtiyaçları karşılayan ya da aynı amaca yönelik rakip mal ve hizmetlerin karşılaştırmalı reklamları yapılabilir.

Reklam veren, ticari reklam veya ilânda yer alan somut iddiaları ispatla yükümlüdür.

Reklam verenler, reklamcılar ve mecra kuruluşları bu madde hükümlerine uymakla yükümlüdürler.” hükümlerini içermektedir.

Reklam ve ilanları değerlendirirken, el broşüründen, tabelalara, etiketten, gazete, radyo ,televizyon ve sanal ortamdaki reklamlara kadar tüm alanlar inceleme kapsamına girmektedir.

Sağlık alanındaki tanıtım ihlallerinin bir çoğunun yerel düzeydeki radyo, televizyon ve gazeteler yoluyla yapıldığı görülmektedir. Gerek yerel, gerekse ulusal düzeyde veya internet ortamında, yasayı ihlal ettiği kanaatinde olduğunuz reklam ve ilanlarla ilgili olarak şikayet başvurusunda bulunmak için; özellikle yayın kuruluşunun (televizyon, gazete, dergi,vb.), yayın tarihinin ve varsa yayın saatinin belirtilmesine özen gösterilmesi, hatta mümkün ise reklamın aslının başvuruya eklenmesi işlemleri hızlandıracaktır. Şikayet başvuruları öncelikli olarak bölgenizdeki Tabip Odasına yapılmalıdır. Başvurularınızı Türk Tabipleri Birliği Merkez Konseyine göndermeniz halinde, hem ilgili Tabip Odasına hem de Reklam Kurulu’na iletilerek Yasa’nın

gereğinin yapılması istenilecektir. Ayrıca Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na posta yoluyla veya Web sayfasındaki <http://www.sanayi.gov.tr/TRK/SikayetDisBacak.aspx?menuSec=234&Islem=Reklam&grKey=7> adresindeki "Reklam Şikayetleri" linkinden de on-line başvuruda bulunabilecekleri belirtilmiştir.

2.1. 2. Reklam Kurulu Kararları

Reklam Kurulu'nca 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 16 ncı maddesine aykırı olduğu tespit edilen reklamlar ile ilgili olarak, Kanun'a aykırı hareket edenler (reklam veren, reklam ajansı ve reklamı yayımlayan mecra kuruluşu/kuruluşları) hakkında idari para, durdurma ve/veya düzeltme cezası verilebilmektedir. Kurul tarafından verilen kararlar, her toplantı sonrasında Bakanlığın "Reklam Kurulu Kararları" bölümünde yayınlanmaktadır.

Sağlık reklamlarıyla ilgili olarak reklam pratiklerine karşı alınan kararlar ve uygulamalar giderek artmaktadır. Aşağıda reklam kurulun aldığı kararlardan verilen örnekler, aynı zamanda, reklamlarla ilgili sorunları da ortaya koymaktadır:

Loreal Türkiye Kozmetik San. ve Tic. A.Ş.'ne ait 20.03.2004 tarihli Milliyet Gazetesi'nin Cumartesi ekinde, 02.05.2004 tarihli Milliyet Gazetesi'nin Pazar ekinde ve muhtelif tarihlerde, muhtelif mecralarda yayımlanan "*Yeni Vichy Normaderm*" başlıklı reklamlarda; çeşitli cilt problemlerinin ve kırıksıklıkların yüzdesel rakamlara da yer verilmek suretiyle belli ölçülerde giderilebildiğinin kesin ve net ifadelerle iddia edildiği, ancak bu hususların reklam veren tarafından ispatlanamadığı için durdurma cezası verildi.

Loreal Türkiye Kozmetik San. ve Tic. A.Ş.'ne ait 02.05.2004 tarihli Milliyet Gazetesi'nin Pazar Eki'nde yayımlanan "Estetik operasyon bekleyecek" başlıklı reklamda çeşitli cilt problemlerinin ve kırıxıklıkların yüzdesel rakamlara da yer verilmek suretiyle belli ölçülerde giderilebildiğinin kesin ve net ifadelerle iddia edildiğii, ancak bu hususların reklam veren tarafından ispatlanamadığı için durdurma cezası verilmesine karar verilmiştir.

Deva Gıda Tekstil İnşaat Taahhüt Sanayi ve Dış Ticaret Ltd.Şti. tarafından piyasaya sunulan ürüne ait "Kafkaslardan gelen mucize, Yeşil Doping, Devavit" başlıklı broşürde ve " www.devavit.com " adlı internet sayfasında yer alan ifadelerin tüketiciler açısından yanıltıcı olduğu, tıp literatüründe hastalık olarak kabul edilen pek çok hastalığın anılan ürün ile tedavi edilebileceğii imajının oluşturulduğu için 44.975.- YTL idari para ve durdurma cezaları verilmesine karar verilmiştir.

2004 yılı Aralık ayında çeşitli televizyon kanallarında yayımlanan Bandırma Vitaminli Yem San. A.Ş.- Banvit'e ait "Körpe" ürünleri reklamlarında izleyicide cinsel çağrışımlar yapabilecek ve genel ahlak kurallarına aykırı görüntü ve seslere yer verildiğii için durdurma cezası verildi.

Safir Herbal Form Gıda San. ve Tic. Firmasına ait "Safir Herbal Form Bitkisel Zayıflama Macunu" adlı ürünün ambalajında yer alan ibarelerde söz konusu ürünün kullanımı ile çeşitli sağlık sorunlarının giderilebileceğii imajının oluşturulduğu, gıda maddesi olan bu ürünün ilaç gibi tanıtıldığı; 4.497,50.- YTL. idari para ve durdurma cezaları verilmesine karar verilmiştir.

Kütaş Teekanne Gıda San. A.Ş.'ne ait 16-22.06.2004 tarihli Aktüel Dergisi'nde yayımlanan "Botany yeşil çay sağlık zincirinde ferah halka" başlıklı reklam ile "Botany sağlıklı bir yaşam için", "Botany form" ve "Botany ninni" başlıklı tanıtım broşürlerinde yer alan ürünlerin tanıtımında kullanılan

ibarelerde söz konusu ürünlerin kullanımı ile çeşitli sağlık sorunlarının giderilebileceği imajının oluşturulduğu, gıda maddesi olan bu ürünlerin ilaç gibi tanıtıldığı için 44.975.- YTL idari para ve durdurma cezaları verilmesine karar verilmiştir.

Bakırköy Laser Hemoroid Tedavi Merkezi'ne ait 28.04.2004 tarihli Türkiye Gazetesinde yayımlanan "Hemoroid(Basur)" başlıklı reklamda, "Basur tedavisi, Narkoz altında ameliyatla olduğu gibi, narkozsuz ve ameliyatsız da laser yöntemiyle (İnfrared- Sklero Terapi- Ligator) kolayca yapılabilir. Tedavisi yapılmazsa iltihaplanma ve fistüle yol açabilir." ifadeleriyle Ayakta Teşhis ve Tedavi Yapılan Özel Sağlık Kuruluşları Hakkındaki Yönetmelik hükümlerine aykırı hareket edildiği için 44.975.- YTL idari para ve durdurma cezaları verilmesine karar verilmiştir.

Arifoğlu Baharat ve Gıda San.Ltd. Şti.'ne ait "Bitkisel çayların yararları, kullanım alanları?" başlıklı broşür ile "Sağlığınıza..." başlıklı broşür ekinde deneme çayı olarak verilen Isırgan Çayı içindeki "Neden Bitki Çayları?" başlıklı broşürde yer alan ürünlerin tanıtımında kullanılan ibarelerde söz konusu ürünlerin kullanımı ile çeşitli sağlık sorunlarının giderilebileceği imajının oluşturulduğu, gıda maddesi olan bu ürünlerin ilaç gibi tanıtıldığı; 4.497,50.- YTL. idari para ve durdurma cezaları verilmesine karar verilmiştir.

Z-PLASTİ Estetik, Plastik ve Rekonstrüktif Cerrahi-Op. Dr. Ayhan OKUMUŞ'a ait 02.05.2004 tarihinde Bursa Hakimiyet Gazetesi'nde yayımlanan "Güzel olma hakkınızı kullanın" başlıklı reklam ile 19-26.09.2004 tarihinde Olay Gazetesi'nde ve 12-19-26.09.2004 tarihinde Bursa Hakimiyet Gazetesi'nde yayımlanan "Yüz şekillendirme, Vücut şekillendirme, sonradan oluşan hastalıklar, doğuştan olan hastalıklar" başlıklı reklam ve broşürde yer alan ibarelere ilişkin olarak görüşüne başvurulmuş Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nden alınan cevabi yazıda, anılan

reklamlarda yer alan ifadelere ilişkin olarak İl Sağlık Müdürlüğü'nden izin alınmadığının ve söz konusu ifadelerin 1219 sayılı Kanun ile Ayakta Teşhis ve Tedavi Yapılan Özel Sağlık Kuruluşları Hakkında Yönetmeliğin 58 inci maddesi hükümlerine aykırı olduğunun belirtildiği için 4.497,50.-YTL idari para cezası ve durdurma cezası verilmesine,

ER-ETO Bitkisel Ürünler Ticaret Pazarlama Firması'na ait “Bronşit Çayı”, “Masaj Yağı” başlıklı tanıtım broşüründe yer alan ürünlerin tanıtımında kullanılan ibarelerde söz konusu ürünlerin kullanımı ile çeşitli sağlık sorunlarının giderilebileceği imajının oluşturulduğu, gıda maddesi olan bu ürünlerin ilaç gibi tanıtıldığı için 5.001,22.- YTL. idari para cezası ve durdurma cezası verilmesine karar verilmiştir.

Marmara Med Sağlık Estetik Tekn. Dan. ve Eğt. Hiz. Tic. Ltd. Şti.'ne ait “Medikal ve cerrahi tedavi yöntemleri ile eski saçlarınıza kavuşmak mümkün” başlıklı broşürde Tıpta Uzmanlık Tüzüğü'nde yer almamasına rağmen “Saç Cerrahi Uzmanı” unvanının kullanıldığı için 4.497,50.- YTL idari para cezası ve durdurma cezası verilmesine karar verilmiştir.

Fulya Sağlık Tesisleri ve Ticaret A.Ş.'ne ait Avrupa Florance Nightingale Hastanesi'nin “Çene Ağız ve Diş Polikliniği” başlıklı broşürü ve www.dentalavrupa.com adresli internet sitesinde yer alan ifadelerin Özel Hastaneler Yönetmeliği'nin 60 ıncı maddesine aykırılık teşkil ettiği,

Bu durumun; 4077 sayılı Kanun'un 4822 sayılı Kanun'la değişik 16 ncı maddesi hükmüne aykırı olduğuna ve reklam veren Fulya Sağlık Tesisleri ve Ticaret A.Ş. (Avrupa Florance Nightingale Hastanesi) 'ne 44.975.-YTL idari para cezası ve durdurma cezası verilmesine karar verilmiştir.

Özel Acıbadem Etiler Göz Sağlığı Merkezi tarafından Hürriyet Gazetesi'nin 01.11.2004 tarihli nüshasında yayımlanan “Acıbadem Göz'den

Memur ve Emeklilere Büyük Destek” başlıklı reklam ile ilgili olarak görüşlerine başvurulmuş Sağlık Bakanlığı’ndan alınan cevabi yazıda, Ayakta Teşhis ve Tedavi Yapılan Özel Sağlık Kuruluşları Hakkında Yönetmelik hükümlerine aykırı olacak şekilde söz konusu reklam için İl Sağlık Müdürlüğü’nden izin alınmadığının belirtildiği için reklamları durdurma cezası verilmesine karar verilmiştir.

Bağımsız Gazeteciler Yayıncılık A.Ş. ’ne ait Vatan Gazetesi(Pazar Vatan eki)nin 08.05.2005 tarihli nüshasında yayımlanan “Kadınlar Kabızlık Yoğurdu İçin Sırada” başlıklı yazıda yer alan ibare ve görüntüler ile “Danone Activa” isimli ürünün örtülü reklamının yapıldığı için Vatan Gazetesi’ne 50.012,20 x2=100.024,40.-YTL idari para cezası ve durdurma cezası verilmesine karar verilmiştir.

ANR Dağıtım ve Paz.Tic. Ltd. Şti. tarafından çeşitli mecralarda yayımlanan “Red Dragon” marka enerji içeceğine ilişkin reklamlarda yer alan ifadelerin Tarım ve Köyşleri Bakanlığı’nın 15.02.2005 tarihli görüşü çerçevesinde, 5179 Sayılı Gıdaların Üretimi, Tüketimi ve Denetlenmesine Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkındaki Kanun, Gıdaların Üretimi Tüketimi ve Denetlenmesine Dair Yönetmelik ile 09.03.2004 tarih ve 25397 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Türk Gıda Kodeksi Enerji İçecekleri Tebliğ hükümlerine uygun olmadığı,

Bu durumun, 4077 sayılı Kanun’un 4822 sayılı Kanun’la değişik 16 ncı maddesi hükmüne aykırı olduğuna; reklam veren ANR Dağıtım ve Paz. Tic. Ltd. Şti.’ne 50.012,20 YTL idari para cezası ve durdurma cezası verilmesine karar verilmiştir.

Forever Living Sağlık ve Güzellik Ürünleri Dağıtım Ltd. Şti. ’ne ait “Güzellik Kitapçığı” başlıklı broşürde yer alan Aloe Aktivatör isimli ürüne ilişkin ifadelerin kozmetik mevzuatına aykırı ve tüketiciyi yanıltacak şekilde

sunulduğu için 5.001,22 .- YTL idari para cezası ve durdurma cezası verilmesine karar verilmiştir.

L'oreal Türkiye Kozmetik San. ve Tic. A.Ş.'nin Elele Dergisi'nin 2005/04 sayılı nüshasında yayımlanan "Elseve Kepek Karşıtı" isimli ürününe ilişkin "Bu gücün arkasında ne var?" başlıklı reklamın da yer alan ibarelerin, H.Ü. Tıp Fakültesi Dermatoloji Anabilim Dalı Başkanlığı'nın 17.11.2005 tarihli görüş yazısı çerçevesinde 50.012,20 YTL idari para cezası ile durdurma cezası verilmesine karar verilmiştir.

L'oreal Türkiye Kozmetik San. ve Tic. A.Ş.'nin Elele Dergisi'nin 2005/03 sayılı nüshasında yayımlanan "Garnier Fructis" isimli ürününe ilişkin "Kepeğe karşı %100 Çözüm, %100 Uzmanlık Gerektirir" başlıklı reklamın da yer alan ibarelerin, H.Ü. Tıp Fakültesi Dermatoloji Anabilim Dalı Başkanlığı'nın 17.11.2005 tarihli görüş yazısı çerçevesinde 50.012,20 YTL idari para cezası ile durdurma cezası verilmesine karar verilmiştir.

Doğa Bitki Ürünleri Gıda Tic. Ltd. Şti.(Defne&Doğa)'ne ait "Doğadan Gelen Şifa" başlıklı tanıtım broşüründe kullanılan ibarelerde söz konusu ürünlerin kullanımı ile çeşitli sağlık sorunlarının giderilebileceği imajının oluşturulduğu, gıda maddesi olan bu ürünlerin ilaç gibi tanıtıldığı, Bu durumun, 4077 sayılı Kanun'un 4822 sayılı Kanun'la değişik 16 ncı maddesi hükmüne aykırı olduğuna; reklam veren Doğa Bitki Ürünleri Gıda Tic. Ltd. Şti.(Defne&Doğa) hakkında 5.001,22 YTL idari para cezası ile durdurma cezası verilmesine karar verilmiştir.

Gıdasa Sabancı Gıda San. ve Tic. A.Ş.'ne ait Deren Bitki-Meyve Çayları ile ilgili olarak www.deren.com adresli internet sitesinde 15.03.2005 tarihi itibarıyla yayınlanan tanıtımlarda kullanılan ibarelerde, söz konusu ürünlerin kullanımı ile çeşitli sağlık sorunlarının giderilebileceği imajının oluşturulduğu, gıda maddesi olan bu ürünlerin ilaç gibi tanıtıldığı için

50.012,20 YTL .- YTL idari para cezası ile durdurma cezası verilmesine karar verilmiştir.

Bakara İlaç ve Tıbbi Malzeme Pazarlama Dış Ticaret A.Ş.'ne ait "GNC Doğal Beslenme Ürünleri" başlıklı tanıtım kitapçığında kullanılan ibarelerde söz konusu ürünlerin kullanımı ile çeşitli sağlık sorunlarının giderilebileceği imajının oluşturulduğu, gıda maddesi olan bu ürünlerin ilaç gibi tanıtıldığı için 5.001,22.- YTL idari para cezası ile durdurma cezası verilmesine karar verilmiştir.

Nadir Özer Kaya-Özer Bitki ve Meyve Çayları isimli firmaya ait "Gümüşhane Yaylalarından Süzülen Sağlık" başlıklı tanıtım broşüründe kullanılan ibarelerde söz konusu ürünlerin kullanımı ile çeşitli sağlık sorunlarının giderilebileceği imajının oluşturulduğu, gıda maddesi olan bu ürünlerin ilaç gibi tanıtıldığı 5.001,22.- YTL idari para cezası ile durdurma cezası verilmesine karar verilmiştir.

Hürriyet Gazetesi'nin 19.06.2005 tarihli Pazar Eki'nde yayınlanan Gıdasa Sabancı Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ne ait "Deren Bayanlara Özel" başlıklı reklamda yer alan "Deren Çay" isimli ürün ambalajı üzerinde "Prof. Dr. Osman Müftüoğlu Klinikleri Tavsiye Eder." ibaresine yer verilmesine karşın bu isimde sağlık kliniği olmadığı; hekimlerin gıda ürünlerini reklamlarda tavsiye etmesinin tüketicinin gıda konusundaki duyarlılığını ya da bu alandaki olası bilgisizliğinin istismarına yol açabileceği; sadece gıda ürünün tüketimiyle kişilerin özel durumlarına ait dönemlerin sorunsuz giderilebileceği biçiminde algılanmaya neden olacağı; inceleme konusu reklamın 5179 sayılı Gıdaların Üretimi Tüketimi ve Denetlenmesine Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun ile Gıdaların Üretimi Tüketimi ve Denetlenmesine Dair Yönetmelik hükümlerine, Türk Gıda Kodeksi-Gıda Maddelerinin Genel Etiketleme ve Beslenme Yönünden Etiketleme Kuralları Tebliğine uygun olmadığı ve bunu bir yıl içinde

tekrarladığı için 50.012,20x2=100.024,40.- YTL idari para cezası ile durdurma cezası verilmesine karar verilmiştir.

Bu örnekler sadece var olanların çok küçük bir kısmı ve yasalara aykırı örnekler sadece var olanların çok küçük bir kısmı ve yasalara aykırı reklamlar azalma yerine giderek artmaktadır.

2.2. Dünyada Alternatif Sağlık

Geçtiğimiz on yıl içinde dünyada geleneksel tıbbın kullanımına karşı bir ilgi ve merak canlandı. Çin’de geleneksel tıp, tüm sağlık hizmetlerinin yaklaşık %40’ını oluşturmaktadır. Şili’de nüfusun %71’i ve Kolombiya’da nüfusun %40’ı, benzer hekimlik yöntemlerini kullanmıştır. Hindistan’da kırsal alandaki nüfusun %65’i, temel sağlık hizmetleri ihtiyaçlarını karşılamak için geleneksel tıp yöntemlerini kullanmaktadır. Gelişmiş ülkelerde; geleneksel, tamamlayıcı ve alternatif tıp yöntemleri giderek popüler olmaktadır. Örneğin bu tip tıp yöntemlerini en az bir kez kullanmış olan nüfusların yüzdeleri; Avustralya’da %48, Belçika’da %31, Kanada’da %70, Fransa’da %49 ve Amerika Birleşik Devletlerinde %42’dir.

Geleneksel, tamamlayıcı ve alternatif tıp yöntemleri (bundan sonra “geleneksel tıp” olarak anılacaktır), sıklıkla, hastalıkları ve kronik rahatsızlıkları önlemek veya onlardan korunmak için ve yaşam kalitesini artırmak için kullanılmıştır. Bazı kanıtlar, gelecek için umut vericidir. Örneğin, akupunkturun ağrıyı ve mide bulantısını geçirmekteki etkisi kesin olarak gösterilmiştir ve şu an tüm dünya tarafından kabul edilmektedir. Amerikan Ulusal Sağlık Enstitüsü’nün 1998’de gerçekleştirdiği ulusal uzmanlar panelinde, iğne akupunktur tedavisinin, belirli semptomlar için geleneksel tedavi yöntemlerine göre daha etkili olduğu ve daha az yan etkiye sahip olduğu açıkça kanıtlanmıştır. Almanya’da ve İngiltere’de ağrı klinikleri, sırasıyla %70 ve %90 oranında akupunkturu kullanmaktadırlar.

Geleneksel tıp ayrıca, sıtma ve AIDS gibi hayatı tehdit eden hastalıkların tedavi ve bakımlarında da kullanılmaktadır. Gana, Mali, Nijerya ve Zambiya'da bitkisel ilaçlar, yüksek ateşi olan çocukların %60'ından daha fazlasında birinci basamak tedavi olarak kullanılmaktadır. Afrika ve Kuzey Amerika'daki çalışmalar, HIV/AIDS'le yaşayan insanların %75'inin, çeşitli semptom ve durumlarda geleneksel tıbbi tek başına veya diğer ilaçlarla kombine olarak kullandıklarını göstermiştir.

2.2.1. Geleneksel Tıp İçin DSÖ'nün Stratejisi

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) dönem dönem hazırladığı raporlar ile koruyucu, tedavi edici ve rehabilite edici sağlık hizmetlerine dünya genelinde ve özellikle az gelişmiş ülkeler olarak tanımlanan ülkelerin sağlık sorunlarına ilişkin genelgeler yayınlamaktadır. WHO sağlık için geliştirdiği stratejileri ülkelerle paylaşmaktadır. Daha on yıl öncesine göre kitle iletişim araçlarında geleneksel tıp uygulamalarına şüpheyle bakılması gerektiği, işe yaramadığı ve sonucundaki tehlikelerden bahsedilirken bugün tamamen yönlendirici, özendirici ve hatta tedavinin olmazsa olmazı olarak yansıtılmasında bu bildirgelerin payı olduğu söylenebilmektedir.

Alternatif tıp pazarını belki sağlık boyutuyla kontrol altında tutmak ve bazı uygulamaları standardize etmek amacıyla yayınlanan bu raporların bu tedavilerin rasyonel kullanımını sağlamayı hedefleyerek sektöre yaptığı katkı büyüktür.

1998 yılından itibaren ve akabindeki yıllarda belirginleşen bu çalışmaların temel sebebi sorulmalıdır.

Geleneksel Tıp, Sekreteryaya Raporu 56. Dünya Sağlığı Asamblesi, Geçici gündem maddesi 14.11, A56/19, 31 Mart 2003 tarihinde yayımlanmış ve aşağıdaki maddeleri içermektedir.

Geçtiğimiz on yıl içinde bütün dünyada geleneksel tıp kullanımına olan ilgide bir artış olmuştur. Çin’de, sunulan tüm sağlık hizmetinin %40’ını geleneksel tıp oluşturmaktadır. Şili’de nüfusun %71’i ve Kolombiya’da %40’ı, bu tip tıp hizmetlerini kullanmaktadır. Hindistan’da kırsal kesimdeki nüfusun %65’i, temel sağlık hizmeti ihtiyaçlarının karşılanmasında Ayurveda ve tıbbi bitkileri kullanmaktadır. Gelişmiş ülkelerde geleneksel, tamamlayıcı ve alternatif tıp, giderek popüler hale gelmektedir. Örneğin, bu tip tıbbi yöntemleri kullanmış olanların oranları; Avustralya’da %48, Belçika’da %31, Kanada’da %70, Fransa’da %49 ve Amerika Birleşik Devletleri’nde %42’dir.

Geleneksel, tamamlayıcı ve alternatif tıp, çoğunlukla kronik hastalıkları iyileştirmek ya da önlemek ve hayat kalitesini arttırmak amacıyla kullanılmaktadır. Bazı kanıtlar umut verici bir potansiyel taşımaktadır. Akupunkturun ağrı ve mide bulantısının giderilmesindeki faydaları kesin olarak gösterilmiştir ve bütün dünya tarafından kabul edilmiştir. Amerikan Ulusal Sağlık Enstitüsünün 1997’deki bir uzman panelinde, belirli semptomlar için iğne akupunktur tedavisinin, alışılmış tedaviden daha etkili olduğu ve daha az yan etkiye sahip olduğuna dair açık kanıtlar olduğu belirtilmiştir. Almanya’da ve İngiltere’de ağrı klinikleri akupunkturu sırasıyla, %70 ve %90 oranında kullanmaktadır.

Geleneksel tıp ayrıca, sıtma ve AIDS gibi hayatı tehdit eden hastalıklarda da kullanılmaktadır. Gana, Mali, Nijerya ve Zambiya’da yüksek ateşle gelen çocukların %60’ından fazlasının tedavisinde bitkisel ilaçlar, birinci basamak tedaviyi oluşturmaktadır. Afrika ve Kuzey Amerika’daki çalışmalar, HIV/AIDS’li kişilerin %75’inin bazı semptom ve bulguları için

geleneksel tıbbı tek başına veya diğer ilaçlarla kombine olarak kullandığını göstermektedir.

DSÖ, artan talebi karşılayabilmek için 2002 yılında, geleneksel tıpla ilgili bir strateji bildirisi yayınlamıştır [2]. Bu strateji, Ayurveda, Çin, Arap ve çeşitli yerel uygulamaları içeren, sık kullanılan geleneksel tedavileri ve tedavi edici girişimleri tanımlamaktadır. DSÖ' nün üye ülkelerinin ve geleneksel tıpla ilgili ortaklarının bir kısmı (Birleşmiş Milletler Kuruluşları, uluslararası organizasyonlar, sivil toplum örgütleri, global ve ulusal uzman kuruluşlar), stratejinin hazırlanmasında katkıda bulundular ve bu oluşumda yer almaya gönüllü olduklarını belirttiler.

DSÖ' nün rolü, geleneksel tıba olan ilgiyi arttırmak; ülkelerin kendi ihtiyaçları doğrultusunda geleneksel tıbbı kendi ulusal sağlık sistemlerine entegre etmelerine destek olmak, tıbbın bu türünün güvenli ve etkili kullanımı için gerekli teknik destek ve bilgiyi sağlamak ve tıbbi bitki kaynakları ile geleneksel tıp bilgilerinin sürdürülebilir kullanımı için saklanması ve korunmasını sağlamaktır. Geçmiş yıllarda, Afrika, Güney Doğu Asya, Doğu Akdeniz ve Batı Pasifik'te yerel komiteler geleneksel tıbbı tartışılar ve geleneksel tıbbın uygulanmasıyla ilgili çözümler ürettiler.

2.2.2. DSÖ Stratejilerinin Dört Asıl Hedefi

- Ulusal geleneksel tıp politikaları ve entegrasyon programları geliştirerek, şu an ki geleneksel tıp uygulamalarını, ulusal sağlık sistemlerine entegre etmek;
- Geleneksel tıp uygulamalarında, düzenleme ve kalite standartlarında rehberlikler geliştirerek, güvenlik, etkililik ve kaliteyi sağlamak;

- Geleneksel tıbbın ulaşılabilirliğini ve karşılanabilirliğini arttırmak;
- Geleneksel tıbbın rasyonel kullanımını sağlamaktır.

Gelişmelere rağmen geleneksel tıpla ilgili sorunlar bulunmakta ve var olanlara yenileri eklenmektedir. Bu sorulardan bazıları şunlardır:

2000 yılı itibarı ile, yaklaşık 70 ülkenin bitkisel ürünlerle ilgili kayıt ve düzenleme prosedürleri olmasına rağmen sadece 25 ülke geleneksel tıpla ilgili ulusal politikaları olduğunu rapor etmiştir.

Bir çok tüketici, geleneksel tıbbı, “doğal” demek “güvenli” demektir şeklindeki yaygın yanlış kanı nedeniyle, kişisel bakım amacıyla kullanmaktadır. bitkisel ilaçların potansiyel yan etkileri ve ne zaman ve nasıl güvenli olarak kullanılacağı konusunda bilgi sahibi olmayabilirler. Çoğu ülkede güvenlik gözlem sistemleri ya yoktur, ya da bitkisel ilaçları kapsamamaktadır. Kalite kontrol eksiklikleri ve tüketicilerin hatalı kullanımları nedeniyle, bitkisel ilaçların kötüye kullanımı rapor edilmiştir. Örneğin 1996’da Belçika’da 50’den fazla kişi, stephania tetrandra veya magnolia officinalis yerine aristolochia fangchi (toksik bir bitki) içeren bitkisel preparat kullandıktan sonra böbrek yetmezliğine girmişlerdir.

Geleneksel tıp uzun süredir kullanılmasına rağmen, güvenilirlik ve etkililiği ile ilgili çok az sistematik kanıt vardır. Buna ek olarak, bitkisel ürünlerin pazarlanmasıyla ilgili düzenlemelerde, ülkeler arasında işbirliği ve bilgi paylaşımı eksiklikleri vardır.

Geleneksel tıp, düşük gelirli ülkelerde kolaylıkla sağlanabilir ve erişilebilir durumdadır, ancak artan küreselleşmeyle birlikte uzmanlar, geleneksel yaşam tarzlarının ve kültürlerin, dış baskılar sonucunda erozyona uğrayacağını, genç nesillerin geleneksel uygulamalara yönelik ilgilerinin ve

bilgilerinin azalacağını belirtmektedirler. Endişenin diğer nedenleri; doğal kaynakların, biyo çeşitliliğinin ve tıbbi bitki kaynaklarının, geleneksel tıbbın sürdürülebilir gelişmesi için korunmasıdır.

Geleneksel tıbbın rasyonel kullanımının önündeki iki büyük engel; hizmet sunanlar için uygun eğitimin yokluğu ve ulusal otoriteler ile tüketicilerin kaliteli hizmet sunucuları tanımlarını zorlaştıran, düzgün değerlendirme ve lisanslandırma mekanizmalarının olmayışıdır. Ayrıca, geleneksel tıp uygulayıcıları arasında da organize bir iletişim bulunmamaktadır.

“Tamamlayıcı tıp”, “alternatif tıp” veya “alışılmışın dışında tıp uygulamaları” terimlerinin, çeşitli derecelerde tecrübe gerektiren ve farklı etkileri olan bir çok standart dışı sağlık hizmetini kapsadığına dikkat edilmeli;

“Geleneksel tıp” teriminin, ülkeden ülkeye veya bölgeden bölgeye büyük değişiklikler gösteren geniş bir tedavi ve uygulama yelpazesine sahip olduğuna dikkat edilmeli;

Geleneksel, tamamlayıcı veya alternatif tıbbın bir çok olumlu yani olduğunun ve geleneksel tıp ile uygulayıcılarının; kronik hastalıklarla baş edemesindeki ve bazı tedavisi olmayan hastalıklara bağlı yakınması olanların hayat kalitelerinin arttırılmasındaki rolleri göz önünde bulundurulmalıdır;

Unutulmamalıdır ki, geleneksel tıp bilgileri, köken aldıkları toplumların veya milletlerin kendi malıdır ve bundan dolayı saygı duyulmalıdır;

Geleneksel tıp kullanımında asıl halledilmesi gerekenler, geleneksel tıp uygulayıcılarının arasındaki organizasyon eksikliği ve geleneksel tıbbın güvenilirliği, etkililiği ve kalitesi ile ilgili somut kanıtların eksikliğidir. Geleneksel tıbbın düzgün kullanılmasının ve geleneksel bilgiler ile bunlar için

gerekli kaynakların sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi için, geleneksel tıp uygulayıcılarının eğitilmesi ve yetkilendirilmesi düzenlenmelidir;

2.2.3. DSÖ'nün Çözüm Önerileri

DSÖ uygulama ile ilgili durum, sorunlar ve çözümler de sunmuştur. Bunlar politika, güvenlik, etkililik ve kalite, erişim, ve akılcı kullanım olarak belirlenmiştir.

2.2.3.1. Politika

Temel sağlık alanında geleneksel tıbbın sıklıkla kullanıldığı ülkelerde ulusal politikalara acil ihtiyaç vardır ve hükümetler de giderek bunun farkına varmaktadır. Örneğin; Batı Pasifik bölgesinde 1994 yılında sadece dört ülkenin geleneksel tıp ile ilgili ulusal politikası varken, 2001 yılında bu sayı 14'e yükselmiştir. Geleneksel tıbbın ulusal sağlık hizmetlerine entegrasyonu, tüketiciler, hükümetler ve hastalar açısından faydalı olacaktır.

2.2.3.2. Güvenlik Etkililik ve Kalite

Hükümetler, geleneksel tıbbın etkililiğini ve güvenilirliğini sağlamak için, ulusal uzman komitesi oluşturmak, tıbbi bitkiler için ulusal düzenlemeler getirmek, geleneksel tıp uygulamasını lisanslandırmak ve araştırma ve geliştirmeye destek vermek gibi bir takım girişimlerde bulunmalıdırlar. Üye ülkeler, geleneksel tıpta etkililik ve güvenilirliğin önemini giderek daha fazla fark etmektedirler. Tıbbi bitkilerle ilgili düzenlemesi bulunan ülke sayısı 1990'da dört iken, 2001'de 11 olmuştur. Amerika'da Ulusal Tamamlayıcı ve

Alternatif Tıp Merkezi'nin bütçesi, 1992'de 2 milyon \$ iken, 2003'te 113.2 milyon \$'a yükselmiştir.

2.2.3.3. Erişim

Düşük gelirli ülkeler, sık görülen hastalıklar için etkili ve düşük maliyetli tedavilere ihtiyaç duymaktadır. Geleneksel tıp uygulayıcılarının toplumdaki yaşama ve çalışma standartları göz önüne alındığında, bu tıp tedavinin çoğu toplum için gerçekten karşılanabilir olduğu görülmektedir. geleneksel tıp uygulayıcılarının rolleri hatırd tutulmalı ve toplum sağlık çalışanlarıyla aralarında iş birliği güçlendirilmelidir. Örneğin, Afrika'da 17 ülkede geleneksel tıp aktivitelerinin işletilmesi ve yönetilmesi için ulusal oluşumlar bulunmaktadır. Yakın zamanda, Peru hükümeti için DSÖ Bölge Ofisi tarafından desteklenen, geleneksel ve tamamlayıcı tıbbın maliyet etkililiğini değerlendirmek amacıyla yapılan bir çalışmada; dokuz adet seçilmiş orta şiddette ve kronik patolojide, bu tıp tıbbi uygulamaların maliyetinin, alışılmış yaklaşıma göre daha düşük olduğu, etkililiğinin daha yüksek olduğu ve daha az yan etkisinin olduğu gösterilmiştir. Geniş spektrumda aradaki farkları değerlendirmek için daha kapsamlı çalışmalara ihtiyaç vardır. Geleneksel tıbbı ulaşmada anahtar noktalarda bir tanesi, bilginin korunması ve tıbbi bitki türlerinin sürdürülebilir kullanımıdır. DSÖ, üye ülkelere, geleneksel tıp bilgilerinin kaydedilmesi ve korunması için ve bilginin gelecek kuşaklara doğru aktarılmasını sağlamak için destek vermektedir. Örneğin Cote d'Ivoire'nin Sağlık Bakanlığı, geleneksel tıpla ilgili bir çalışma yürütmüş ve 2000 tıbbi bitki türünü kaydetmiştir. Hindistan'da, ayurveda ve tıbbi bitkilerle ilgili bir veri bankası, halkın kullanımına açık bulunmaktadır. İran, tıbbi amaçlı kullanılan 8000 civarında bitkinin 2500'ünü kayıt altına almıştır. Bu envanterlerde sağlanan bilgiler, ulusal patent ofisleriyle paylaşılmalıdır.

2.2.3.4. Akılcı Kullanım

Geleneksel tıp sadece geleneksel tıp uygulayıcılarınca değil, tıp doktorları tarafından da kullanılmaktadır. Kanada'da bitkisel tedavilerin %57'si, şiropatik tedavilerin %31'i ve akupunktur uygulamalarının %24'ü, genel pratisyenlerce yapılmaktadır. Hollanda'da genel pratisyenlerin %50'si tıbbi bitkileri reçete etmektedir. Doktorlar ve geleneksel tıp uygulayıcıları arasındaki iletişim güçlendirilmeli ve uygun eğitim programları düzenlenmelidir.

2.2.3.5. DSÖ den Diğer Öneriler

Bu bağlamlarda DSÖ öneriler geliştirmiştir. Bu önerilerle var olan ve çıkabilecek sorunları stratejilerle ve uygulamalarla çözmektir. Bu önerilere göre:

(1) Ulusal geleneksel tıp programları veya iş planları yapılırken, gerekli durumlarda DSÖ'nün geleneksel tıp stratejisinin temel olarak benimsenmesi ve uygulanması;

(2) Geleneksel tıbbın verimli kullanılmasını sağlamak için, geleneksel, tamamlayıcı ve alternatif tıpla ilgili ulusal politikalar ve düzenlemeler tasarlanması ve bunların mevcut ulusal sağlık hizmetlerine entegrasyonu, ülkelerin koşullarına bağlıdır;

(3) Özellikle düşük gelirli ülkelerde, temel sağlık hizmetlerinin önemli bir kaynağı olan geleneksel tıp uygulayıcılarının önemi bilinmelidir;

(4) Bitkisel ilaçların takibi için, ulusal ilaç güvenliği izleme sistemleri kurulmalı veya mevcut olanlar genişletilmeli ve güçlendirilmelidir;

(5) HIV/AIDS'li hastaların bakımına, sıtmaya ve kronik hastalıklara yönelik geleneksel ilaçların sistemik araştırmalarına uygun destek sağlanmalıdır;

(6) Geleneksel tıbbın sürdürülebilir olması için geleneksel tıp bilgileri ve tıbbi bitki kaynakları korunmalı ve saklanmalıdır;

(7) Geleneksel, tamamlayıcı ve alternatif tıbbın tüketiciler ve hizmet sağlayıcılar tarafından akılcı kullanımını sağlanmalı;

(8) Geleneksel, tamamlayıcı ve alternatif tıpla ilgili ulusal politikalar ve düzenlemeler geliştiren ilgili üye ülkelerin çalışmaları kolaylaştırılmalı;

(9) Yöntembilimin geliştirilmesi, rehberlerin hazırlanması ve bilgi paylaşımının özendirilmesi için teknik destek sağlanmalı;

(10) Geleneksel tıpla ilgili çeşitli alanlarda faaliyetleri olan; Birleşmiş Milletler'in diğer organizasyonları ve hükümet dışı organizasyonlarla, geleneksel tıp bilgilerinin korunması, araştırılması ve tıbbi bitki kaynaklarının korunması alanlarında işbirliği yapılmalı.

2.3. Sağlık Haberciliği Dünya ve Türkiye

1997 yılında ABD'de 2256 deneğin kullanıldığı bir ulusal araştırmada, katılanların %50'sinin orta, %25'inin önemli derecede, medyada yer alan tıbbi yayınlara güvendiği, tıbbi haberleri %40 oranında TV, %36 oranında hekimler, %35 oranında dergiler ve %16 oranında ise gazetelerden aldıkları tespit edilmiştir. Deneklerin %58'i bu haberler sonucu önlem aldıklarını,

davranışlarını değiştirdiklerini; %42'sinin ise daha çok bilgi için doktorlara başvurduklarını söylemişlerdir.

Medyadaki sağlık haberlerinin bu nedenle çok önemsenmesi gereklidir. 1980'li yıllardan sonra sağlık alanındaki ve hizmet sunumundaki değişikliklerle, özellikle rekabetin ön plana geçmesiyle reklam, haber, öykü ve hatta bilgilendirme adı altında reklamlar çoğalmıştır. Haber, toplumun büyük kesimini ilgilendiren ve daha önce gündeme getirilmemiş bir şeydir. Çok net bir tanımdır bu, ancak toplumun büyük bir kesimini ilgilendirdiğine kim karar verecektir? Harvard Halk Sağlığı Okulu'nda Dr. Jay Winsten “haber değeri taşıyan haber”leri oluşturmada etken olan nedir'i araştırmış ve “gazetecinin mesleki geleceğinden”, “reklamcılar için ne iyi pazar oluşturur”a dek çok sayıda belirleyici olduğunu söylemiştir. Gazeteciler için var olan bu etkenleri tıbbi kurum ve kişiler için de söylemek mümkün. Bugün artık pek çok firma, hastane ya da kişi iş dünyasının yöntemlerini kullanıyor. Bunların tümü sağlık alanının giderek ticarileşmesi ile bağlantılıdır ve gerçekten ürkütücüdür.

DSÖ tarafından 28-30 Mayıs 1998'de Moskova'da gerçekleşen “Sağlık için İletişim” toplantısında sağlık muhabirleri için bir rehber geliştirilmiştir.

Sağlık Muhabirleri Moskova Rehberinde, öncelikle zarar vermemeleri, doğruları bulmaları ve zamanları olmasa bile mutlaka araştırmaları, umut vermeleri özellikle “mucize tedavileri” haber yaparken çok dikkatli olmaları önerilmiştir. Haberi yaparken kendilerine “bu haberden kimler yararlanır?” sorusunu sormaları, haber kaynağından gizlilik bekleniyorsa açıklamamaları ve bu konudaki ulusal yasaları öğrenmelerinin gereği anlatılmıştır. Hasta ve engelli kişilerle, özellikle çocuklarla yapılan haberlerin sonuçlarını göz önüne almaları, insanların acılarını, özel hayatlarını habere konu yapmamaları, acı çekenlerin duygularını istismar etmemeleri, felaketzedelerin/ailelerinin yakın çekimlerinden kaçınmaları gerekliliğine dikkat çekilmiştir. Türkiye'de toplam 12 milyon hane bulunmakta ve her hanede ortalama 5 kişi yaşamaktadır. Bu veri ile gazete satışları değerlendirildiğinde, hanelerin % 34'ünün sürekli olarak gazete satın aldığı sonucuna varılmaktadır(Ekzen,1999:97).

3. BÖLÜM

BULGULAR ve DEĞERLENDİRME

Bu çalışma, alternatif tıpla ilgili uygulamaların medyada ne ölçüde yaygın olduğunu araştırmıştır. Türk basınının tirajı en yüksek olan günlük Posta, Hürriyet ve Sabah gazetelerinde 2005 yılının ilk 6 ayında yer alan alternatif tıp haberleri incelenmiştir. Araştırmada 01 Ocak 2005 tarihi ile 30 Haziran 2005 tarihi arasında bakılan üç gazetede toplam 1034 alternatif tıpla ilgili haber yazısı bulundu. Bunların % 33.8'i Posta gazetesi; % 39.3'ü Sabah gazetesi ve % 26.9'u Hürriyet gazetesinde yer almaktadır. Her bir gazetede günde ortalama iki alternatif tıp haberi yazılmıştır. Alternatif tıp uygulamalarından beslenme-diyet haberleri(%42) birinci sırada, bitkisel uygulamalar(% 21) ikinci sırada yer almıştır. Batıdaki uygulamalar(%11) ve uzakdoğu uygulamaları(%10) nispeten daha az haber yapılmıştır. Tedavi türlerine göre ilk sırayı zayıflama-obezite haberleri(%36) almıştır.

3.1. Hürriyet, Sabah ve Posta Gazetesi Bulguları

Yazarlar: İncelenen 1034 yazıda yazar olarak 157 kişinin yazdığı 585 yazı bulundu. Haberlerin yarısından fazlası(%57) köşe yazısı ile yazı dizisi kategorisindedir. Bulgulara göre her gazetede sağlıkla ilgili olarak günde hemen hemen ortalama iki haber vermektedir. Bourdieu'nun yeni kültür araçları olarak tanımladığı hizmetlerin yerine getirilmesi, simgesel malların

üretimi, pazarlanması ve yayılmasını sağlayan medya çalışanları, diyetisyen ve terapistlerce yazılmıştır.

Tablo 1. Gazetelerde Sağlıkla İlgili Yazı Dağılımı

GAZETELER	Frekans	Yüzde	Günlük Ortalama
Posta gazetesi	350	33,8	1.9
Sabah gazetesi	406	39,3	2.3
Hürriyet gazetesi	278	26,9	1.5
TOPLAM	1034	100,0	5.7

Haberlerin hangi sayfada yer aldığı: Gazetenin birinci sayfasında sadece 23 (% 2.22) haber verilmiştir. Gazetenin diğer bölümlerinin birinci sayfasında 66 yazı yazılmıştır. Diğerleri çeşitli sayfalar içine dağıtılmıştır (Tablo 4).

Tablo 2. Sağlık Yazılarının Yer Aldığı Sayfa

HABERİN YER ALDIĞI SAYFA	Frekans	Yüzde
Gazetenin 1. sayfası	23	2.22
Diğer bölümlerde birinci sayfa	66	6.38
İkinci sayfa	16	1.55
Diğer bölümlerde ikinci sayfa	17	1.64
Üçüncü sayfa	18	1.74
Diğer bölümlerde 3 sayfa	37	3.58
Diğer sayfalarda	878	84.91

Haber Niteliği: Bu haberlerden % 95'inin olumlayıcı nitelik taşıması, sadece %4.4'ünün konuya eleştiri getirmesi bunların hemen hepsinin uygulamalardan birini ya da bir ürünün kullanımını tavsiye etmesi, seçenek olarak sunması iyimser tabloyu ortadan kaldırmaktadır. Çünkü bu yaygınlık

insanları bilinçlendirmek yerine bilgilendirme, yorum vb. isimler altında çoğunlukla bazı uygulamaların ve bunlarla ilgili maddelerin promosyonunun yapıldığı düşüncesini yaratmaktadır. Olumsuz olan 45 haberlerin büyük çoğunluğu diyet ve zayıflama ile ilgili ve geri kalan küçük azınlık ise ilişkisel konuları ele almaktadır (Tablo 3).

Tablo 3. Haberlerin Yönelimine Göre Dağılımı

HABERİN NİTELİĞİ	Frekans	Yüzde
Olumlu	989	95,6
Olumsuz	45	4,4
Toplam	1034	100,0

Haberlerin olumlu, olumsuz veya tarafsız olarak değerlendirmeleri sonucunda, çok büyük bir çoğunluğun olumlu olarak olduğu ortaya çıktı (Tablo 3).

Tablo 4. Olumsuz Niteleyen Yazıların Başlıkları

"Prenses hastalığı" korkutuyor
5 yaşa kadar diyet olmaz
ABD'de diyete bir yılda 46 milyar
Aloe vera ürünlerine patent sınırlaması
Aloe veralı gıda satışına yasak
Bilinçsiz balık yağı zararlı
Bitkiler çözüm değil(tansiyon, kolesterol, şeker)
Bizim duvar- atkinson ve Sibel Can diyetini bilmeyeniniz yok...
Bu kadar saflık görülmemiştir.(muska)
Cinci hoca genç kızı hamile bıraktı
Çareyi bilimde arayın
Derhal hastaneye(yılan sokması)
Diyet programları işe yaramıyor
Diyet savaşları
Diyet tuzağına düşmeyin
Diyet yalanlarına kanma

Diyet yaptığım halde kilo veremiyorum
Diyet yaşı 12'ye düştü okulda başarısızlık arttı
Diyetiniz sizi yaşılandırıyor mu?
Doktorlar da medyatik oldu.
Dvd'li egzersize aman dikkat!
E vitamini arkamızdan vurdu.
Fazlası zarar
Firma ilanla kendini savunuyor
Hapla zayıflamak kolay ama sağlıklısız
Hint fakirleri arasına girebilmek için 21 şart
Hipnozda tecavüz etti.
Lezzetine kanmayın-et
Liz'in diyeti çok tehlikeli
Meğer e vitamini mucizevi değilmiş
Moda diyetler mercek altında
Mucize bitki yasak bitki oldu!
Ölüm diyeti yıldızları
Popüler diyetlerden uzak durun
Radikal diyetler kilo verdirmiyor
Sarımsak tansiyonu düşürmez
Selülit kreminin reklamı yanıltıcı
Sicili bozuk çıktı
Şarlatan diyetlere dikkat
Şok diyetler şoka sokabilir
Vekilim yer içerim, spor yapmam, sağlıklısım!
Yaşlanma yazgısının devamı
Yoyo diyeti hasta ediyor
Zayıflamak uğruna hayatları tehlikede
Zayıflamaya çalışırken daha beter kilo aldı

Gazetelerin haberin niteliğine göre karşılaştırılması: Üç gazete haberlerin niteliğine göre karşılaştırıldığında aralarında anlamlı bir fark bulunamadı (Tablo 5). Fakat sonuca göre her gazetede olumlu ve olumsuz olanlar var ve aralarında istatistiksel bir fark gösterecek dağılım özellikleri bulunmamaktadır. Posta ve Sabah % 96'dan fazla olumlu yazılar

vermektedir; Hürriyet sadece olumluyu % 3 az verirken, olumsuz % 3 daha fazla vermektedir.

Tablo 5. Gazetelere Göre Olumlu Ve Olumsuz Yazı Dağılımı

GAZETELER		HABERİN NİTELİĞİ		TOPLAM
		olumlu	olumsuz	
POSTA GAZETESİ	Sayı	337	13	350
	%	96,3%	3,7%	100,0%
SABAH GAZETESİ	Sayı	392	14	406
	%	96,6%	3,4%	100,0%
HÜRRİYET GAZETESİ	Sayı	260	18	278
	%	93,5%	6,5%	100,0%
TOPLAM	Sayı	989	45	1034
	%	95,6%	4,4%	100,0%

Yazı türleri: Sağlıkla ilgili yazıların % 39.7'si haberlerden ve % 32.8'i yazı dizisinden oluşmaktadır. Gerçi reklamlar % 4.6 gibi küçük bir oran olarak görünmektedir (Tablo 5); fakat yasalara uymayarak haber, röportaj, köşe yazısı, magazin v.b. isimler altında promosyon yapılmaktadır ki promosyon, para ödenmeden yapılan reklam demektir.

Tablo 6. Yazı Türlerinin Dağılımı

YAZI TÜRÜ	Frekans	Yüzde
Haber	411	39,7
Röportaj	25	2,4
Köşe yazısı	121	11,7
Yazı dizisi	339	32,8
İlan	2	0,2
Magazin	88	8,5
Reklam	48	4,6
TOPLAM	1034	100,0

Yazı türleri bakımından gazeteler genel istatistiksel korelasyon bağlamında aralarında önemli bir fark bulunmadı. Aşağıdaki tablodaki dağılıma bakıldığında, haberler bağlamında en az ile en çok arasında sadece % 5 fark görülmektedir. Köşe yazısında Posta çok az yer vermektedir; bu gazete bu tür yazılarının % 80 kadarını haber ve yazı dizisine ayırmaktadır. Benzer dağılım diğer gazetelerde de vardır (Tablo 7)

Tablo 7. Gazetelere Göre Yazı Türünün Dağılımı

GAZETELER		YAZI TÜRÜ						
		Haber	Röportaj	Köşe yazısı	Yazı dizisi	Magazin	Reklam ve ilan	
Posta gazetesi	Sayı	133	0	12	177	28	0	350
	%	38,0%	,0%	3,4%	50,6%	8,0%	,0%	100,0%
Sabah gazetesi	Sayı	175	16	57	92	46	20	406
	%	43,1%	3,9%	14,0%	22,7%	11,3%	4,9%	100,0%
Hürriyet gazetesi	Sayı	103	9	52	70	14	30	278
	%	37,1%	3,2%	18,7%	25,2%	5,0%	10,8%	100,0%
TOPLAM	Sayı	411	25	121	339	88	50	1034
	%	39,7%	2,4%	11,7%	32,8%	8,5%	4,8%	100,0%

Önem derecesi: Alternatif tıp uygulamasının sağlığın ya da hastalığın durumuna ilişkin haberde verilen önem derecesi olarak değerlendirilen sonuçlardır. Posta, Hürriyet ve Sabah gazetelerinde saptana 1034 alternatif tıp haberinden %96 gibi büyük bir oranı alternatif tıp uygulamasını önemli bir fonksiyonu var gibi anlatmaktadır. Tablo 8’de açıkça görüldüğü gibi % 96,3’ önem derecesi olarak 1 vermektedir. Bu sonuç gazeteler arasında karşılaştırma yapmaya bile gerek bırakmamaktadır.

Tablo 8. Haberlerin Önem Derecesine Göre Dağılımı

ÖNEM DERECEİ	Frekans	Yüzde
1	996	96,3
2	27	2,6
3	7	0,7
4	4	0,4
TOPLAM	1034	100,0

Uygulama: Uygulamalara bakıldığında % 41.9 ile beslenme ve diyet büyük çoğunluğu oluşturmaktadır. Onu % 20.9 ile bitkisel tedavi uygulamalarına yönelik haberler ve % 19 ile Batıdaki uygulamalar ve % 9.8 ile Uzak doğudaki uygulamalar ilişkin haberler takip etmektedir. Diğer dağılımlar az yer almaktadır (Tablo 9)

Tablo 9. Haberlerdeki Alternatif Uygulamaların Dağılımı

UYGULAMALAR	Sayı	Yüzde
Bitkisel tedavi	216	20,9
Madensel tedavi	37	3,6
Hayvansal uygulamalar	43	4,2
Dinsel-büyüsel uygulamalar	15	1,5
Uzak doğu-Çin tıp uygulamaları	101	9,8
Batıda yaygın uygulamalar	113	10,9
Yasal düzenlemeler	1	0,1
Vitaminler	20	1,9
Beslenme-diyet	433	41,9
Diğer uygulamalar	55	5,3
TOPLAM	1034	100,0

Uygulamaları gazetelere göre karşılaştırıldığında, bazı farklar görüldüğü ortaya çıkmaktadır.

Tablo 10. Gazetelere Göre Alternatif Uygulama Haberlerinin Dağılımı

UYGULAMA ADI		GAZETE ADI			TOPLAM
		POSTA GAZETESİ	SABAH GAZETESİ	HÜRRİYET GAZETESİ	
Bitkisel tedavi	Sayı	73	68	75	216
	%	20,9%	16,7%	27,0%	20,9%
Madensel	Sayı	8	14	15	37
	%	2,3%	3,4%	5,4%	3,6%
Hayvansal uygulamalar	Sayı	18	10	15	43
	%	5,1%	2,5%	5,4%	4,2%
Dinsel-büyüsel uygulamalar	Sayı	2	5	8	15
	%	,6%	1,2%	2,9%	1,5%
Uzak doğu-Çin tıp uygulamaları	Sayı	16	62	23	101
	%	4,6%	15,3%	8,3%	9,8%
Batıda yaygın uygulamalar	Sayı	31	59	23	113
	%	8,9%	14,5%	8,3%	10,9%
Yasal düzenlemeler	Sayı	0	0	1	1
	%	,0%	,0%	,4%	,1%
Vitaminler	Sayı	5	9	6	20
	%	1,4%	2,2%	2,2%	1,9%
Beslenme-diyet	Sayı	192	151	90	433
	%	54,9%	37,2%	32,4%	41,9%
Diğer uygulamalar	Sayı	5	28	22	55
	%	1,4%	6,9%	7,9%	5,3%
TOPLAM	Sayı	350	406	278	1034
	%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tedavi türleri: Tedavi türlerinin dağılımına bakıldığında, üçte birinden fazlası (% 36.1) zayıflama ve obezite oluşturmaktadır. İkinci olarak sağlığı koruma gelmektedir (% 19.1). Bu ikisini % 10.9 ile cilt ve saç sağlığı, % 10.1 ile yaşlanmaya karşı uygulamalar ve % 9.3 ile psikolojik tedavi takip etmektedir (Tablo 11).

Tablo 11. Alternatif Tedavi Türlerinin Dağılımı

TEDAVİ TÜRLERİ	Frekans	Yüzde
Kanser tedavisi	33	3,2
Yaşlanma-anti-aging uygulamaları	104	10,1
Zayıflama-obezite tedavisi	373	36,1
Cilt-saç sağlığı	113	10,9
Eklem-kas tedavisi	15	1,5
Ağrı tedavisi	12	1,2
Psikolojik tedavisi	96	9,3
Sağlığı koruma	198	19,1
Dolaşım-kalp-diyabet tedavisi	32	3,1
Cinsel tedavisi	19	1,8
Stres tedavisi	7	,7
Diğer tedavisi	32	3,1
TOPLAM	1034	100,0

Tablo 12. Haberlerdeki Alternatif Uygulama Türlerinin Dağılımı

UYGULAMA ALANLARI		GAZETE			TOPLAM
		POSTA GAZETESİ	SABAH GAZETESİ	HÜRRİYET GAZETESİ	
Kanser Tedavisi	Sayı	13	15	5	33
	%	3,7%	3,7%	1,8%	3,2%
Yaşlanma-Anti-Aging Uygulamaları	Sayı	22	51	31	104
	%	6,3%	12,6%	11,2%	10,1%
Zayıflama-Obezite Tedavisi	Sayı	189	129	55	373
	%	54,0%	31,8%	19,8%	36,1%
Cilt-Saç Sağlığı	Sayı	24	52	37	113
	%	6,9%	12,8%	13,3%	10,9%
Eklem-Kas Tedavisi	Sayı	8	5	2	15
	%	2,3%	1,2%	,7%	1,5%
Ağrı Tedavisi	Sayı	5	6	1	12
	%	1,4%	1,5%	,4%	1,2%
Psikolojik Tedaviler	Sayı	17	60	19	96
	%	4,9%	14,8%	6,8%	9,3%
Sağlığı Koruma	Sayı	48	56	94	198
	%	13,7%	13,8%	33,8%	19,1%
Dolaşım-Kalp-Diabet Tedavisi	Sayı	14	13	5	32
	%	4,0%	3,2%	1,8%	3,1%
Cinsel Sağlık	Sayı	7	5	7	19
	%	2,0%	1,2%	2,5%	1,8%
Stres Tedavisi	Sayı	2	3	2	7
	%	,6%	,7%	,7%	,7%
Diğer Tedaviler	Sayı	1	11	20	32
	%	,3%	2,7%	7,2%	3,1%
TOPLAM	Sayı	350	406	278	1034
	%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

3.2. Sağlık Bakanlığı Basın Arşivi Taraması Bulguları

Çalışma için ilk yapılan ve ikinci olarak sunulan kısmında Sağlık Bakanlığı arşivindeki sağlıkla ilgili haberler taranmıştır. Bu araştırmada 01 Ocak 2005 tarihi ile 31 Aralık 2005 tarihleri arasında bakılan bütün günlük gazetelerde toplam 7012 sağlıkla ilgili yazı bulundu. Bir yıllık günlük gazetelerde bulunan sağlık haberinin içinden sadece 81 adedi alternatif tıpla ilişkili idi. Alternatif tıpla ilişkili haber olarak değerlendirilmiş haberlerin en çoğunun Sabah gazetesinde toplanmıştır. Sabahı sırasıyla Milliyet, Hürriyet, Türkiye ve Cumhuriyet gazetelerinde yer almıştır.

Bakanlık arşivi taramasında Posta gazetesi hem günlük trafi en yüksek gazete olması hem de bakanlık arşivine alternatif tıp kategorisinde hiç haber girmemiş olması sebebiyle dikkat çekmiştir. Posta, Hürriyet ve Sabah gazetelerinin 2005 yılı ilk 6 aylık taramaları yapılmıştır. Bu veriler değişik kategoriler altında sınıflandırılarak, SPSS programı aracılığıyla istatistik analizlerle elde edilmiştir.

Alternatif tıpla ilgili ve arşivlenmesine gerek duyulan haber sayısı bütün günlük gazeteler içinde sadece 81 olan ve genel olarak Sağlık Bakanlığınca yasal düzenlemeye gerek duyulan konular ile ilişkili haberlerdi. Sağlık Bakanlığı Basın Müşavirliği arşivinde sağlık haberi kategorisinde alternatif tıp konulu haberleri arşivlenmeye gerek duymamış olması yukarıdaki varsayımlarla uyumludur. Bu alanda denetimsiz bir pazar olduğu görüşünü de desteklemektedir. Son yıllarda sağlıklı yaşamının bir alternatifi ve seçim olarak sunulan alternatif tıbbın yaygınlaşmasına medyanın önemli ölçüde katkıda bulunduğunu varsayımıyla da örtüşmektedir. (Ek-3)

Tablo 13. S.B. Gazetelerde Alternatif Tedavi Haberlerinin Niteliğine Göre Dağılımı

		HABERİN NİTELİĞİ		Total
		olumlu	olumsuz	
Hürriyet	sayı	3	4	7
	%	42,9%	57,1%	100,0%
Milliyet	sayı	2	5	7
	%	28,6%	71,4%	100,0%
Sabah	sayı	5	7	12
	%	41,7%	58,3%	100,0%
Vatan	sayı	2		2
	%	100,0%		100,0%
Akşam	sayı	2	3	5
	%	40,0%	60,0%	100,0%
Cumhuriyet	sayı	2	4	6
	%	33,3%	66,7%	100,0%
Radikal	sayı	1	4	5
	%	20,0%	80,0%	100,0%
Star	sayı	1	1	2
	%	50,0%	50,0%	100,0%
Zaman	sayı	4	5	9
	%	44,4%	55,6%	100,0%
Türkiye	sayı	4	3	7
	%	57,1%	42,9%	100,0%
Yeni Şafak	sayı	3	3	6
	%	50,0%	50,0%	100,0%
Tercumanlar	sayı	1		1
	%	100,0%		100,0%
Diğer Gazeteler	sayı	6	6	12
	%	50,0%	50,0%	100,0%
Total	sayı	36	45	81
	%	44,4%	55,6%	100,0%

Tablo 14. S.B. Gazetelerdeki Alternatif Tıp Haberlerinin Yazı Türüne Göre Dağılımı

		YAZI TÜRÜ					Total
		Haber	Makale	Köşe Yazısı	Reklam	Magazin	
Hürriyet	Sayı	5		2			7
	Yüzde	71,4%		28,6%			100,0%
Milliyet	Sayı	4		3			7
	Yüzde	57,1%		42,9%			100,0%
Sabah	Sayı	8		3	1		12
	Yüzde	66,7%		25,0%	8,3%		100,0%
Vatan	Sayı	2					2
	Yüzde	100,0%					100,0%
Akşam	Sayı	3		2			5
	Yüzde	60,0%		40,0%			100,0%
Cumhuriyet	Sayı	6					6
	Yüzde	100,0%					100,0%
Radikal	Sayı	4				1	5
	Yüzde	80,0%				20,0%	100,0%
Star	Sayı	1		1			2
	Yüzde	50,0%		50,0%			100,0%
Zaman	Sayı	8		1			9
	Yüzde	88,9%		11,1%			100,0%
Türkiye	Sayı	5		2			7
	Yüzde	71,4%		28,6%			100,0%
Yeni Şafak	Sayı	2		4			6
	Yüzde	33,3%		66,7%			100,0%
Tercümanlar	Sayı	1					1
	Yüzde	100,0%					100,0%
Diğer Gazeteler	Sayı	5	1	4		2	12
	Yüzde	41,7%	8,3%	33,3%		16,7%	100,0%
TOPLAM	Sayı	54	1	22	1	3	81
	Yüzde	66,7%	1,2%	27,2%	1,2%	3,7%	100,0%

Tablo 15. S.B. Gazetelerde Alternatif Tıp Haberlerinin Önem Derecesine Göre Dağılımı

		ÖNEM DERECEŚİ			Toplam
		1	2	3	
Hürriyet	Sayı	3	4		7
	Yüzde	42,9%	57,1%		100,0%
Milliyet	Sayı	4	3		7
	Yüzde	57,1%	42,9%		100,0%
Sabah	Sayı	5	6	1	12
	Yüzde	41,7%	50,0%	8,3%	100,0%
Vatan	Sayı		2		2
	Yüzde		100,0%		100,0%
Akşam	Sayı	4	1		5
	Yüzde	80,0%	20,0%		100,0%
Cumhuriyet	Sayı	2	4		6
	Yüzde	33,3%	66,7%		100,0%
Radikal	Sayı		4	1	5
	Yüzde		80,0%	20,0%	100,0%
Star	Sayı	1	1		2
	Yüzde	50,0%	50,0%		100,0%
Zaman	Sayı	4	4	1	9
	Yüzde	44,4%	44,4%	11,1%	100,0%
Türkiye	Sayı	3	4		7
	Yüzde	42,9%	57,1%		100,0%
Yeni Şafak	Sayı	3	2	1	6
	Yüzde	50,0%	33,3%	16,7%	100,0%
Tercumanlar	Sayı		1		1
	Yüzde		100,0%		100,0%
Diğer Gazeteler	Sayı	5	3	4	12
	Yüzde	41,7%	25,0%	33,3%	100,0%
Toplam	Sayı	34	39	8	81
	Yüzde	42,0%	48,1%	9,9%	100,0%

Tablo 16. S.B. Alternatif Tedavi Uygulama Haberlerinin Gazetelere Göre Dağılımı

		UYGULAMA								Toplam
		Bitkisel Tedavi	Madensel Tedavi	Hayvansal Tedavi	Dinsel-Büyü sel Uygulamalar	Uzakdoğu Çin Tıbbı Uygulamalar	Atıda Yaygın Uygulamalar	Yasal Düzenlemeler	Diğerleri	
Hürriyet	Sayı	3	1		1		1	1		7
	Yüzde	42,9%	14,3%		14,3%		14,3%	14,3%		100,0%
Milliyet	Sayı	2	1		1			2	1	7
	Yüzde	28,6%	14,3%		14,3%			28,6%	14,3%	100,0%
Sabah	Sayı	5	1	1	1		2	1	1	12
	Yüzde	41,7%	8,3%	8,3%	8,3%		16,7%	8,3%	8,3%	100,0%
Vatan	Sayı				1	1				2
	Yüzde				50,0%	50,0%				100,0%
Akşam	Sayı	3	1		1					5
	Yüzde	60,0%	20,0%		20,0%					100,0%
Cumhuriyet	Sayı	2			1	1	1	1		6
	Yüzde	33,3%			16,7%	16,7%	16,7%	16,7%		100,0%
Radikal	Sayı	2						1	2	5
	Yüzde	40,0%						20,0%	40,0%	100,0%
Star	Sayı				1			1		2
	Yüzde				50,0%			50,0%		100,0%
Zaman	Sayı	1			1	1	1	2	3	9
	Yüzde	11,1%			11,1%	11,1%	11,1%	22,2%	33,3%	100,0%
Türkiye	Sayı	1	1		1		1	3		7
	Yüzde	14,3%	14,3%		14,3%		14,3%	42,9%		100,0%
Yeni Şafak	Sayı	4	1						1	6
	Yüzde	66,7%	16,7%						16,7%	100,0%
Tercümanla	Sayı	1								1
	Yüzde	100,0%								100,0%
Diğer Gazet	Sayı	4	2		3			3		12
	Yüzde	33,3%	16,7%		25,0%			25,0%		100,0%
Toplam	Sayı	28	8	1	12	3	6	15	8	81
	Yüzde	34,6%	9,9%	1,2%	14,8%	3,7%	7,4%	18,5%	9,8%	100,0%

Tablo 17. S.B. Alternatif Tedavi Yöntemlerinin Tedavi Türlerine Göre Gazetelerdeki Dağılımı

		TEDAVİ								Toplam
		Kanser	Yaşlılık	Beslenme-Diyet	Cilt-Saç Sağlığı	Kas-Kemik Hast. Jygulamaları	Ağrı	Psikoloji	Diğer	
Hürriyet	Sayı	2		2	1			1	1	7
	Yüzde	28,6%		28,6%	14,3%			14,3%	14,3%	100,0%
Milliyet	Sayı	1				1	1		4	7
	Yüzde	14,3%				14,3%	14,29		57,1%	100,0%
Sabah	Sayı	3	1	1	2		1		4	12
	Yüzde	25,0%	8,3%	8,3%	16,7%		8,3%		33,3%	100,0%
Vatan	Sayı	1				1				2
	Yüzde	50,0%				50,0%				100,0%
Akşam	Sayı	1			1				3	5
	Yüzde	20,0%			20,0%				60,0%	100,0%
Cumhuriyet	Sayı	1		1		1			3	6
	Yüzde	16,7%		16,7%		16,7%			50,0%	100,0%
Radikal	Sayı			2	1				2	5
	Yüzde			40,0%	20,0%				40,0%	100,0%
Star	Sayı	1							1	2
	Yüzde	50,0%							50,0%	100,0%
Zaman	Sayı	1		2		2			4	9
	Yüzde	11,1%		22,2%		22,2%			44,4%	100,0%
Türkiye	Sayı	3		2	1				1	7
	Yüzde	42,9%		28,6%	14,3%				14,3%	100,0%
Yeni Şafak	Sayı	2				1			3	6
	Yüzde	33,3%				16,7%			50,0%	100,0%
Tercüman	Sayı		1							1
	Yüzde		100,0%							100,0%
Diğer Gazeteler	Sayı	4		3					5	12
	Yüzde	33,3%		25,0%					41,7%	100,0%
Toplam	Sayı	20	2	13	6	6	2	1	31	81
	Yüzde	24,7%	2,5%	16,0%	7,4%	7,4%	2,4%	1,2%	38,3%	100,0%

SONUÇLAR ve TARTIŞMA

Basın bütün dünyada bir yandan gelişen pazarın bir parçası olurken diğer yandan sadece günlük olayları değil, aynı zamanda sağlıkla ilgili gelişmeleri ve bilimsel metotları da bildirme, haber verme, halka hizmet gibi gerekçelerle aktarmaktadır. Nasıl ki bilim anlayışında araştırmacıdan beklenti değer yargılarından arınarak gözlenebilen gerçekliğin bilgisine ulaşmak varsayımıyla geliyor ve bunu gerçekmiş, olabilirmiş gibi sunuyorsa, basın endüstrisinin de iddiası ve aynı zamanda basın endüstrisinden beklenen siyasal, ekonomik, kültürel, ideoloji veya bireysel çıkar yanlılıklarından arınmış olmaları ve olayları habere dönüştürmeleri ve sunmalarıdır. Sayısız araştırmalarda belirtildiği ve alternatif tıpla ilgili bu araştırmada da bulunduğu gibi, liberal basın anlayışının savunduğu nesnellik ve talebin arzı belirlediği (halka istediklerinin verildiği, içeriğin halkın talebi tarafından belirlendiği) iddiası geçersizdir.

Objektifliğin ölçülmesinde çeşitli ölçütlerden yararlanılmaktadır. Bunlardan bir tanesi haberdeki enformasyon değerini belirleyebilmek için olgusalılık, kesinlik, bütünlük esas alınarak, bunların birbirleri ile olan ilişkisi değerlendirilmektedir. İkinci yol ise haberi değer olarak ele almaktadır. Bu yolda üzerinde durulan ise haberde ne ölçüde dengenin sağlandığı ve tarafsız olunup olunmadığıdır. Bu araştırmada, gazetelerin sağlık ve alternatif tıp haberi olarak sundukları başlıklara bakıldığında şöyle bir gerçek ortaya çıkmaktadır: Yukarıda söylenenlerin hepsini bu başlıklarda ve içeriklerde bulmak mümkündür; fakat ne yazık ki bunlar nesnelliğin ölçütü değildir; sadece mekaniksel olarak nesnellik kurmaya çalışmak ve yapılan pratiği meşrulaştırmaktan öte gitmemektedir. Bu araştırmada ele alınan 1.034 haber

seçiminden içeriğine kadar hemen her şey belli bir dünyayı ve ilişki tarzını, belli öznel amaçları sunmakta ve belli sonuçlar için promosyonlar yapmaktadır. Modern kitle iletişim araçlarının bu haberlerle ve bilgilerle yarattıkları dünya gerçek dünyadan farklı, gerçek dünyanın dışında bir dünya değildir; kitle iletişim araçları var olan dünyayı çok abartılı bir şekilde çarpıtarak sunmamaktadır; sadece kendilerinin de parçası olduğu endüstriyel yapıların çıkar dünyasını “evrensel dünya” çıkar gerçeklerini evrensel gerçekler olarak sunmaktadır. İnsanlara sunulan bu dünya ile endüstrinin yönettiği dünya bilişsel olarak da beyinlerde yaratılan izdüşümler ve fikirler, zevkler, anlayışlar, beklentiler ile desteklenmektedir. Böylece endüstrinin yarattığı bir dünya kendini özgür sanan bireyin dünyası yapılmaktadır.

Elbette, nesnel bir gerçeğin kitle iletişim araçlarında aynen yansıtılması bir çok nedenle olanaksızdır. Bunların başında kitle iletişim araçları gündemlerini oluştururken zorunlu olarak yaptıkları seçme işlemi gelmektedir. Seçme işlemi öncelikle aktarılacak olaylar arasından yapılır. Daha sonra da aktarılacak olayların öğeleri arasından bir seçme yapılır. Sonuç olarak iletişim sürecinin alıcı tarafından bulunanların kafasında oluşan görüntüler bir çok olay arasından seçilmiş olanlardan oluşur. Fakat iş pratiğindeki bu nesnel olamama gerçeğinin üzerine iş dünyasının çıkarına uygun, egemen bir dünya pazarının promosyonunu yapan seçme ve içerik doldurma ile karşımıza çıkmaktadır. Bu araştırmanın da bulgularında olduğu gibi, basın bir şekilde her yer ve durumda belli çıkarların ve ilişkilerin gelişmesi, desteklenmesi veya gelişmemesi ve desteklenmemesi yönünde sağlık yazılarına başlıklar koymakta ve içeriğini ona göre doldurmaktadır. Yaşanmakta olan dünya belli kaygılar ve çıkarlar çerçevesinde dönüştürülerek ve örülerek yansıtılmaktadır.

Tony Bennett’in de belirttiği gibi, kitle iletişim araçlarının gerçeklik tanımlaması rolüne ilişkin olarak bu araçların toplumu yansıtan bir ayna oldukları düşüncesi geçersizdir. Gerçek ve medya arasında ayırıcı bir çizgi

vardır. Çünkü kitle iletişim araçları toplumun hem aktif biçimlendiricisi hem de onun bütünleşmiş bir parçasıdır. Kitle iletişim araçları haberi verirken onun nasıl anlamlandırılacağına ilişkin çerçeveyi de birlikte aktararak bilincimizi sosyal ve politik sonuçları olacak şekilde oluşturur. Bu bağlamda kitle iletişim araçları sosyal gerçekliğin parçasıdır. Algılarımıza bir biçim verirken sosyal gerçekliğin mantığına gidişatına katkıda bulunur. Bir yanda gerçeklik diğer yanda da kitle iletişim araçları vardır. Ancak kitle iletişim araçları sosyal gerçekliğin tanımlayıcısı olarak aktiftirler.

Akgül'ün (2005) belirttiği gibi “arkaik toplumlarda dış dünyaya ilişkin düşüncelerle kozmik gerçekliğin birbiriyle bağıntılı olduğu düşünülürdü. Bu nedenle Yunan Tanrısı Asklepion adına inşa edilmiş bulunan tapınaklarda bulunan rahip hekimlerin, iyileştirme ayinleri sırasında tanrı heykellerinin arkasına gizlenip onlarla tanrıların ağzıyla konuştukları biliniyor. Bu uygulama günümüzde hilekarlık olarak görülebilir. Ancak bir rahibin şifa vermesi beklenen hastası ile tanrı kılığına girerek iletişim kurması, insan etkinlikleri ile tanrısal etkinliklerin birbiriyle ilişkili kabul edildiği, kahramanların tanrılaştırılıp, tanrıların günlük insan işleri içinde tasvir edildiği dönemler için olağan bir durumdu. Günümüzde ise insanları belli düşünceler doğrultusunda ikna edebilmek için daha bilimsel bir dizi yöntem tercih edilebilmektedir”.

Günümüzde ise şaşırtıcı bir şekilde daha fazla ileri teknolojinin kullanımını gerektiren modern tıp teknikleri ve pratikleri yanında bunların zıttı doğrultuda sınıflandırılacak alternatif olarak nitelenen yöntemlerin geliştiği ve kullanıldığı görülmektedir. Bu ikili gelişme aynı zamanda yasal, endüstriyel ve akademik tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Bu tez bağlamında, bu tartışmalara medya çok ender taraf olmuştur. Onun yerine, medyada tıp ile ilgili olarak hem modern tıp hem de alternatif tıp konularında haber ve yorumlar artan bir şekilde sunulmaya başlamıştır.

Günümüzde en çok okunan haberler arasında modern tıp dışındaki yöntemlerle insanlara sağlıklı ve uzun yaşamın incelikleri anlatan, kendi kendine terapi gibi bedensel ve ruhsal sağlığı ile ilişkili haberler yer alırlar. Fakat sağlık haberleri, sıradan sağlık haberi değildir; en sansasyonel, ilgi çekici, başka dünyalardan, özel, etkileyici, kolay ulaşılabilir tariflerden oluşan tedavi türleridir. Sağlık haberleri, genellikle, bireylerin daha önce hiç denememiş oldukları yöntemleri duyurma ve uygulamaları şaşırtıcı bir şekilde veren türleri içermektedir. Cilt sağlığı, diyet/zayıflama ve yaşlanma etkilerine karşı önerilen yöntemler ise abartılı bir şekilde gerçeklerden uzak sunulmaktadır. Kanser gibi tedavisi güç ve uzun süreli tedavi gerektiren hastalıklar için öneriler çaresiz her yönüme umutla sarılan hastalara umut dağıtan niteliktedir. Sadece hasta olanlara değil sağlıklı insanlara ve toplumun her kesimine hitap eden reçeteleri vermektedir. Bu araştırmanın bulguları bu tür açıklamaların doğruluğunu kanıtlama yönündedir. Çünkü üç gazetenin 6 ay içinde 1034 tane tıpla ilgili haber vermesi ve ortalama günde iki haber sunması iyi niyetli olarak düşünüldüğünde basının sağlığa ve sağlık haberlerine önem verdiği sonucu çıkar. Bunların üçte birinden fazlasının haber ve üçte birinin de yazı dizisi olması bu sonucu önemli ölçüde destekler. Fakat 1034 yazının sadece % 4.4 gibi çok küçük bir bölümünün çeşitli ölçüde eleştiri getirmesi, % 95.6 gibi hemen hemen tümüne yakınının olumlayıcı içerikle dolu olması, bunların hemen hepsinin bir ürün kullanımıyla veya beslenme-diyet uygulamalarını ele alması, bu iyimser tabloyu ortadan kaldırmaya yetmektedir. Çünkü bu eğilim bilgili bilgilendirme yerine bilgilendirme, yorum vb. isimler adı altında büyük çoğunlukla bazı uygulamaların ve bu uygulamalarla gelen maddelerin satın alınması ve kullanılmasının promosyonu yapıldığı düşüncesini ön plana çıkartmaktadır.

Araştırmanın bulgularında basında ortalama günde iki alternatif sağlık yazısının olması, günümüzde daha fazla ileri teknolojinin kullanımını gerektiren modern tıp teknikleriyle, bunların zıttı doğrultuda sınıflandırılabilir alternatif yöntemlerin, bir arada popülerliğini arttırmakta

olduğuna işaret eder. Tıp teknolojisinin beşğı sayılabilecek ABD’de tıp teknolojisi üreticisi sektörlerin, son 30 yılda karlılığını arttırabilen nadir sektörlerden biri olması; diğler taraftan Dünya’nın pek çok ülkesinde geleneksel sağık kurumlarına başvuruların, birinci basamak modern tıp kurumlarına olan ilgiyi aratmayacak ölçüde yoğun olmasını hem düşündürücü hem de nedenlerinin araştırılması gereken bir durum olduğunu göstermektedir.

Sadece alternatif yazıların her gün basında çıkması meydanın biliş yönetimi işinde “amacının ne olduğu” sorusunu ön plana çıkartır. Basın sağıkla ilgili yazılar sunarken aynı zamanda sağığın her an bozulabileceğı kuşkusunu ve korkusunu da artırmakta ve hatta teşvik etmektedir. Bu araştırmadaki alternatif tıpla ilgili yazıların başlıklarına bakıldığında umutlar verilirken aynı zamanda umutsuzluklar da körüklenmektedir. Bu yapılırken de tıbbın sürekli korunmasına muhtaç olduğu, gelecekte daha sağıklı yaşamak için bugünden tıbbi önlemler almanın zorunlu olduğu, insan yaşamını sağıklı ve hastalıklı devrelere ayırmanın gereksiz olduğu, zaten sağık ve hastalık kavramları arasındaki çizginin belirsiz-silik olduğu gibi savlar bu teşvikle de desteklenmektedir. Ancak dergilerde ve gazetelerde tanımlanan ”normal ve sağıklı insan” olma çoğu kez endüstriyel yapıların ürün çıkarlarına ve faaliyetlerine uygun ve onlara işlevsel olan bur düşünce, duygu, his, tutum ve davranış dünyasını pompalamaktadır. Bu normal ve sağıklı insan tanımında normalin ve sağığın alet kullanımından spor salonlarına üyeliğe, ilaçtan kozmetiğe, giyimden yiyeceklere varan ciddi bir tüketim ilişkilerinin promosyonu vardır. En iyi doğumun su altında olduğu, çünkü sağılam karakterli birey olacağı gibi daha insanın doğum biçiminden başlayarak, nasıl besleneceklerine, nasıl giyineceklerine, hangi durumlarda nasıl davranacaklarına yani genel olarak nasıl yaşayacaklarına tıp ve sağık endüstrileri, onların yan endüstrileri ve onların propaganda, reklam, promosyon ve halkla ilişkiler araçları olan medyadan geçerek insanlara ulaşan iletişimlerle karar verilmektedir.

Neden şunlar haber oluyor da “Baharda detoks ile yenilenin; Bakım zamanı; Bakımlı ve aktif olun yaşayın; bağlarınızı sıkı tutun; Balıkta tercih hamsi ve lüfer; Ballı güzellik; Basınçlı oksijenle cilt gençleştirme; Baş ağrısına ginkgo biloba çayı; Bel ağrılarına ve uykusuzluğa su yatağıyla çözüm bulun; Beylere fındık fıstık; Bilinçli ve dengeli incelmanın adı nutra slim; Bir tabletle gençleşin; Bir yudum buzlu kahve ferahlatır; Bitki çayları ; Bol bol sebze yeyin-yeşil diyeti ile 5 günde 1 kilo; Botox mu yaptıralım dolgu mu; Bu diyetle kesin kilo verirsiniz; Cildinizin kış bakımına ihtiyacı var; Depresyon düşmanı gıdalar (Ek 1); gerçek anlamıyla sağlık eğitimi veren yazılar popüler ve yaygın bir şekilde sunulmuyor sorusuna yanıt veren çok kaynak var. Fakat bu ve benzeri sorulara medyanın, reklam endüstrisinin ve ürünlerini pazarlayan endüstrilerin dürüst bir biçimde yanıt vermesi gerekmektedir. Neden televizyon haberlerinde ve doktorları ve hastaneleri ele alan filmler ve programlarda sansasyonel olaylar, aşk, gözyaşı ve entrika işleniyor da anlamlı bir şekilde hasta-doktor, hasta-hemşire, sağlık hizmetlerinin kullanım şekilleri, koruyucu sağlık davranışları, kronik hastalıkların yönetimi gibi konular işlenmiyor? Neden tıp ve ilgili endüstrilerin iş yapış biçimi, araştırma ve geliştirmedeki yönelimleri, yapısal ilişkiler ele alınmıyor? Neden sağlıkla ilgili çoğu şey sadece bazı mucize jimnastik aletlerinin reklamında olduğu gibi pazarlama için kullanılıyor? Neden özellikle kadınlara yönelik “psikiyatriste gitme” medya programlarında ve diğer medyada körükleniyor da psikolojik dengesizlik özellikle endüstriyel yapılar dışına taşınıp özellikle aile ilişkileri ve genel kültürel yapıyla ve ihtiyarlamış davranış psikolojisiyle ilişkilendiriliyor? Neden ekonomik koşullar sorun yaratıcı ve kültürel bağlam aynı zamanda tedavi edici olarak ele alınmıyor? Medya bu tür sunumlarla hangi çıkarlara ve neden hizmet ediyor? Yaratılan kültürel ve profesyonel modeller neye ve kime hizmet ediyor? Yakında Türkiye’de medyanın en gözde tıp sorunlarından biri de “ölümcül durumda makinelerle yaşayan bir insanın ölümüne ailesinin karar verip vermemesi” olacaktır. Bu tartışmalar sırasında insanlar bakımsızlıktan, tedavi görmemekten, hastaneye kabul edilmemekten, hastanede kötü muameleden, hatta hastaneye ziyaretçi olarak gidip hastalık kapmaya devam edecekler. Neden bunlar haber olmayacak? Profesyonel

etik yoksunluğundan mı? Sosyal bilinç eksikliğinden mi? Profesyonel yetersizlikten mi? Hiçbirinden.

Medya, akademik dünyadaki egemen yönelimi yansıtır bir şekilde bilinçli veya farkında olmadan yanlış nedensellik bağları kurar ve bu bağları yayar. Örneğin Türkiye’de doğumda veya doğumdan sonra bebek ölümleri halkın cahilliği ile ilişkilendirilir. Hastalıkların olması ve yayılması gene halkın cehaletine bağlanır. Eğer halk cahil olmasa sanki bütün hastalıklar ortadan kalkacak gibi bir gerçek-imajı yaratılır. Hastalıkların çoğunun fukara kitleler arasında olmasının nedeni onların cahil, okumamış olması değil, hastalık koşullarının o insanların yaşadığı ve çalıştığı çevrelerde yaratılmış olmasındandır. Sorun cehaletten kaynaklanmıyor, hastalıkların ve tedavilerin bilinçli üretim ve dağıtımdan kaynaklanıyor. Hastalıkların ve hizmetlerin dağılımında sınıfsal farklılıkların yanında cinsel farklılıklar da kadının veya erkeğin doğasından kaynaklanmamaktadır. Bunlar asla medyada sunulamaz. Üniversitelerde ise bunu böyle sunanlar aforoz edildikleri için marjinal duruma itilirler. Medya programlarında, filmlerde ve haberlerde bunlar işlenmez. Kuru ve heyecansız bilgi olduklarından mı dersiniz? Neden bunlar gerçek anlamıyla sansasyon yaratacak bilgiler oldukları halde birinin poposunun tuvalet penceresine sıkışması sansasyonelleştirilir? Tesadüf mü? Hayır. Cahil halkın istedikleri televole ve tıpta mucizeler haberi mi? Hayır.

DNA parmak izi ve “Benim adım Çelik Arçelik” diyen robotlaşma şahane gelişme olarak sunulurken, neden DNA parmak izinin ve robotun gelişmesinin geniş halk kitleleri için asıl sonucu ve gerçek anlamı tartışılmaz? Medya aynı zamanda mitler yaratır ve mitlerle bilinç yönetimine katkıda bulunur. Elbette bu mitler arasında tıp teknolojileri, bilim, sağlık ve sağlık hizmetiyle ilgili mitler de vardır.

Mikro-robot doktorların insan vücudu içine girip örneğin, kalp ameliyatı yapmaları, bir tek hücreyi almaları, bir hücreyi bir yerden diğerine kasaplığa

gerek duymadan taşımaları veya bakteriyi bulup öldürmeleri elbette önemli bir gelişme, hiç değilse alkolle beslenen bazı doktorları gibi elleri titremez. Fakat tıp teknolojisi, endüstriler ve sağlık hizmetiyle ilgili haberlerin bu çerçevelerde işlenmesi büyük bir resmin sadece bir noktasını büyük resim gibi sunmayla gelen yanılgı ve yanıltmayı getirir. Wisconsin’de inekleri sağan robotlar, hayat koruyan uçan robotlar, araba ehliyeti almak için araba sürme testini geçen robot, Japonya’da robot balık yapılması gibi haberler eskiden Anadolu köylerinde dedikodu yapan kadınların aynı zamanda iki başlı ejderha masalları gibi uyduruk olmasa bile, o masallar kadar birilerine bir şeyler yapmaktadır. İlginç ve üzücü olan iki başlı dev bizden çok uzakta; ne o bize ne de biz ona ulaşabiliriz: İnsan vücudunda gezen robotlar veya insan vücudu içinde resimler çeken teknolojik mucizeler televizyonda veya tıp fakültelerindeki gösterilerde bizi yeni ve gizemli bir turizmi deneyimlemeye götürür(Biotourism). Görüntüyle sadece insanın vücudu içine bakma değil, aynı zamanda insan vücudu içinde seyahat arzusu gerçekleşir.

Tıp eski hastalıklarla ve yeni çıkanlarla başarılı bir şekilde başa çıkamayınca, pazardaki kitlelerin iyileşme taleplerine yanıt veren sahte ve gerçek ürün ve ilişki pazarları oluşmaktadır. Alternatif tıp bu pazarın sağlık sektöründe en çok tartışılanı olmuş ve belli bir meşruluğa erişmiştir. Tıpta bazen önce ilaç bulunmakta ve sonra o ilacı kullanacak hastalar yaratılmaktadır. Arzın talebi yaratması süreci burada da ortaya çıkmaktadır. Fakat alternatif tıpta, talep zaten çok, yapılan şey, bu talebe uygun ürünlerin pazarlanmasıdır ki bu da yoğun bir şekilde yapılmaktadır. Bu promosyon ve pazar kontrolü işi, dış macunundan kozmetik ameliyata, tansiyon ilacından gereksiz ameliyata kadar olan faaliyetlerle aynı zamanda tıp endüstrisinde de yapıldığında, endüstrilerin egemenliğinde sorgulama olasılıklar da azalmaktadır. İvan Illich’in belirttiği gibi (1995:59) “bir toplum tıbbın henüz doğmamış yeni doğan, menopoz döneminde ya da başka herhangi bir risk yaşında olduklarından ötürü insanları hastaları çevirebilecek bir şekilde örgütlenirse halk, iyileştiricilerine karşı özerkliği kaçınılmaz olarak yitirir”

Alternatif tıp uygulamalarından beslenme-diyet haberleri(%42) birinci sırada, bitkisel uygulamalar(% 21) ikinci sırada yer almıştır. Tedavi türlerine göre ilk sırayı zayıflama-obezite haberleri(%36) almıştır. Bunu sırasıyla sağlığı koruma(%19), cilt ve saç sağlığı(%11) ve yaşlılığı önleyici metodların haberleri(%10) izlemiştir. Dolayısıyla bu türden haberlerin akılda kalması doğaldır. meydanın tıpla ilişkisi haberlerin doğasını inceleyen Erdoğan'a göre (2002) medyanın tıp ve sağlık haberleri doğal olarak bilinçlerde belli izler bırakmaktadır. Yaşları 19-22 yaşları arasında 100 kişiye "Televizyonda bazen tıp ile ilgili haberler verilmektedir. Bu haberlerden % 10'unun aklında hiç bir şey kalmamış ve akıllarında kalanlardan % 80'i birden fazla haber hatırlamamış olması ve en çok hatırlananların diyet, sağlıklı beslenme ve zayıflamayı ele alan haberler olması şaşırtıcı değildir. En fazla hatırlanan ikinci haber selülit, estetik cerrahi, silikon, yağları yok etme gibi kadınların güzellikleriyle ilgili olanlar olmaktadır. Bunları saç dökülmesine/kelliğe mucize ilaç ve meşhurların hastalıklarıyla ilgili haberler (Erbil, Denктаş, Ecevit) ve mucize tedaviler takip etmektedir. Erdoğan'ın bulgularına göre, gazetelerde gündeme alınan (ve gündem dışı bırakılan) konular ve içerik televizyondan farklı değildir. Bu çalışmadan elde edilen veriler Erdoğan'ın yaptığı araştırmanın sonuçlarına ışık tutmaktadır. Gazetelerde verilen alternatif tıp haberlerinin her bir gazete için ortalama günlük iki haber çıkması ve bu haberlerin en çok akılda kalan haberler olması arasındaki bağlantı açıktır.

Medya haberlerindeki tıpla ilgili enformasyon ve hikayeler yeni ilaçlar ve yeni tedaviler üzerinde toplanmaktadır. Bütün bunlarla sağlık politikaları ve sağlık hizmetleri verme ve sağlık hizmeti alma konusu bir kenara itilmekte ve ilaç kullanma ve mucize tedavilere indirgenmektedir. Bir koyunun kopyalanması, bir maymunun ciğerinin nakli, ikiz doğanların başarıyla ayrılması elbette önemlidir; fakat sorulması gereken önemli bir soru bu yaklaşımla bir kenara itilmektedir: kaç insan bu gelişmeden yararlanmakta ve yararlananlar kimler?

Medyanın tedavi ve mucize ilaç haberleri kozmetik endüstrilerin reklamı gibi işlev görmektedir. Umutsuza umut verme ve tekrar umutsuzluğa düşürme ki gelecek haberi beklesin umutla. Elbette bu sırada kozmetik mallar gibi doyum-doyumsuzluk-doyum-doyumsuzluk çemberi içinde dönen yeniden kullanımları garantileme çabasıdır. Medya tıp haberlerinde tıpla, doktorlarla, hemşirelerle, hastanelerle, sağlık hizmetleriyle verilen haberlerle bu bağlamlarda bir kültür oluşturulur. Bu medya kültürüyle geniş izleyici kitleleri üzerinde belli imajlar, tutumlar, görüşler, “bilgiler” yaratır.

Tıp alanında tekelleşme tıpla ilgili her tür endüstriyel yapılarda devam etmektedir. Uluslararası ilaç firmalarının dünyadaki pazar egemenliği, ilaç satan firmaların doğrudan doktorlarla “promosyon ve halkla ilişkiler” yapması ve hatta dev eczane firmalarının dükkanlarını diğer ülkelere açmasını beraberinde getirmiştir. Örneğin Medicine Shoppe's international Avrupa'dan Mısır'a, Hindistan, Çin ve Japonya'ya kadar bütün dünyada dükkanlarını açmaya devam etmektedir (Drug Store news; 2000). Bu tür tekelleşme ve tekellerin uluslararasına yayılmaları günümüz medyasında doğal olan küreselleşmenin doğal bir sonucu olarak insanlara müjdelenmektedir. Bu sırada fiyat politikaları asla soruşturulmamaktadır; insanların ilaç gereksinimlerini nasıl giderdikleri bazen birkaç duygusal bireysel öykülemeyle geçirilmektedir.

Türkiye gibi ülkelerde tıp fakültelerinde sağlık iletişimi öğretimi ya yoktur ya ikinci plana itilir ya da iletişimi araca (söze, mesaja, yazıya, imaja) indirgeyen ve iletişim ile tıp arasında yanlış bağ kuranlar tarafından verilir. Halkla ilişkiler ve medya ilişkileri hastane ve okul bünyesinde yoktur veya gülünç bir işlevi yapan birim olarak şekillendirilmiştir. Medya ile ilişkinin düzenlenmesi ve medyanın sağlık hizmetlerini ya hiç ya da olduğundan farklı bir şekilde vermesiyle yeterince uğraşılmaz. Buna gerek yoktur çünkü medya sağlık hizmetlerini soruşturduğunda bilerek veya bilmeyerek sorunu bireysel veya micro-birimsel seviyeye indirgeyerek bir yapı sorunu olmaktan

ıkartarak faydalı bir işlev görmektedir. Medyanın şahane icatlar, mucize ilaçlar haberleriyle asıl verilmesi gereken haberlerin verilmemesi de pek tıp dünyasını rahatsız etmiyor olmalı ki, sesleri izleyiciler tarafından duyulmamaktadır.

ÖNERİLER

Bu görgül çalışma, Türkiye’de gazetelerin gelenekselleşmiş haber değerleriyle sağlık haberleri konusuna yaklaştıklarını ve “sansasyon haber iyi haberdır” anlayışını benimsediklerini nicel olarak kanıtlamaktadır. Ayrıca gazetelerin okur kaygısıyla hareket ettiklerini ve en çok gazetenin satıldığı üç büyük kentle ilgili haberlere öncelik verdiklerini de göstermektedir. Çalışmanın bir başka önemli bulgusu da alternatif tıp haberlerinde yeni kültür aracısı konumundaki diyetisyen ve diğer alternatif tıbbın yaygınlaşmasını sağlayan insanları haber aktörleri olarak yer aldıkları olgusudur.

Bu çalışmanın daha anlamlı olabilmesi ve bulgulardan hareketle çözüm önerisi yapılabilmesi için iki yönde çalışmaya gereksinim duyulmaktadır. Birincisi, haberlerin nasıl yazıldığına ilişkin nitel analizler yapılması; ikincisi de çalışma kapsamına televizyonların da dahil edilmesidir.

Ancak, mevcut verilerden hareketle aşağıdaki öneriler yapılabilir.

Birincisi, medyanın neyin haber olduğuna ilişkin anlayışı değişmeli, sansasyon ve olumsuzluk içeren habercilik yerine süreç merkezli haberciliğe yönelmesidir. Alternatif tedaviler elbette haber değeri taşımaktadır, ancak modern tedavileri tanıtmaya ve halkı bu konuda bilgilendirmeye ilişkin açıklama ve çabalar da aynı ölçüde haber değeri taşınmalıdır.

İkincisi, köşe yazarları alternatif tıp konusuna daha duyarlı ve dikkatli olmalıdır. Yapılan araştırmalar, gazete okurlarının yazı dizilerini daha dikkatle izledikleri ve köşe yazarlarına daha çok güvendiklerini göstermektedir.

Üçüncüsü, gazeteler alternatif tıp haberlerini verirken bilgilendirmeyi amaçlamalı, olayı sansasyonelleştirecek ifade ve fotoğraf kullanımından kaçınmalıdırlar.

Gazeteciler bir sağlık haberi yazarken o konuyla ilgili olarak en az bir tıp uzmanına danışmalıdır.

Gerekliyse farklı tıp görüşüne yer vermelidir. Bunun için medya örgütlerinin ya kendi bünyelerinde tıp uzmanları çalıştırmalı ya da uzman danışmanları olmalıdır.

Doktorlarla mülakat yapmadan önce konuyla ilgili olarak araştırma yapmalı, okumalı ve hazırlıklı gelmelidir.

Gazeteciler doktorların ve hastanelerin hazırladığı reklam ve promosyon veya halkla ilişkiler materyallerini asla kullanmamalıdır.

Gazeteciler tıp toplantılarına, seminerlere ve sempozyumlara dinleyici olarak ve hatta katılımcı olarak katılmalı ve bilgisini geliştirmelidir.

Elbette sağlık haberlerinde sorun gazetecilerle başlamakta ve onlarla bitmemektedir. Bu ilişkinin önemli bir tarafı da tıp mesleği, tıp ve ilaç endüstrisi, sağlık sektörüdür. Bu sektörle ilgili en az iki ciddi sorun bulunmaktadır. Birincisi sektörün kendi çıkarı için medyayı kullanmadır. İkincisi ise meydanın kendi çıkarı için sektörü ve doktorları kullanmasıdır. Sektörün ve doktorların bir şekilde bu tür kullanıma gitmemesi, yatkınlık göstermemesi gerekmektedir.

Doktorlar ve tıp araştırmacıları medyaya açık olmalı ve medyayla ilişkilerinde etik davranmalıdır.

Bir reklam şirketi bir üründe olmayan özelliği doktora para vererek doktora söyletmesi ve böylece bir mesleğin kredisinden faydalanarak sahte veya abartılı pazarlama yapmasına para ve etik arasında ilişkiye dikkat ederek etik yönünde karar verilmesi gerekir.

Doktor medyanın ondan ne istediğini somut olarak bilmeli ve ona göre karar vermelidir. Bu nedenle, doktorun ayrıntılı bilgi istemesi gerekir.

Sadece bilgi istemek yeterli değildir; doktor söylediklerinin medya tarafından doğru ve yanlış yönlendirici olmayan bir şekilde sunulmasını garantiye almalıdır. Aksi taktirde, hiç söylemediği veya söylemek istemediği şeyleri söylediğini görüp şaşıırır.

Doktorlar ve tıp araştırmacıları yaptıklarını, araştırmalarını ve bulgularını medyaya sunmalı ve bunun için medyayla yakın ilişki kurmalıdır.

Eğer medya tıpla ilgili haberleri, bilgileri doğru vermiyorsa, tıp mensupları bunu medyaya bildirmelidir. Eğer medya buna kulak tıkıyorsa, o zaman konuyu kamuya bir şekilde duyurmalıdır.

Tıp fakülteleri medya ile ilişkilerini kesinlikle ciddi bir şekilde düşünmelidir.

Medya ilişkileri bölümü kurmalı veya medya ilişkilerini yürütecek bir uzman çalıştırmalıdır.

Tıp fakülteleri kesinlikle kişilerarası iletişim veya iletişime giriş dersi koymalıdır. Kesinlikle “halkla ilişkiler” veya “etkili iletişim” gibi dersler olmamalıdır; amaç gerçeklere dayanan doğru ve dürüst ve etkili ilişki kurmaktır; bu da “halkla ilişkiler veya etkili iletişim veya vücut dili” gibi tek

tarafli manipleyi ve imaj yapmayı çift tarafli ilifki ve empati gibi sunan yaklaşımlarla olmaz. Tıp Fakültelerinin gereksinimlerine göre biçimlendirilmiş iletişime giriş ve kişiler arası iletişim dersleriyle ve bu tür personel eğitimleriyle olur.

İletişim fakülteleri de bilim, tıp ile ilgili haber toplama ve yazma dersleri koymalıdır.

KAYNAKÇA

Akalın M A. Ütopya'da Sağlık. Toplum ve Hekim Dergisi.TTB Yayınları.
12 (78):62-65.

Acıpayamlı O. (1989) Türk Folklorunda Halk Hekimliğinin Morfolojik ve Fonksiyonel Yönden İncelenmesi. Türk Halk Hekimliği Sempozyum Bildirileri, Sayfa:1-8. Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.

Alemdar, K. ve Erdoğan I. (2002). Öteki Kuram. Erk. Ankara

Alemdar, K. ve Erdoğan, İ. (2005), Popüler Kültür ve İletişim, Ümit Yayıncılık; Ankara

Allan, S (1999). News Culture. Open University Press. Buckingham.

Andersen, R. (1995). Consumer Culture and Tv Programming. Westview; Colorado.

Arslan, A. (2001-A), Dünyada Ve Türkiye’de Medya Gerçeği, Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü (Yayına Hazır Kitap).

Asil E., ve Soner O. Mut Gülnar Ermenek Yöresi İlaçları Üzerine Bir İnceleme. Türk Halk Hekimliği Sempozyum Bildirileri, Sayfa: 39-46. Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1989.

- Bali, R. N. (1999). Yeni Aristokratlar:Köşe Yazarları, Birikim Dergisi, Sayı:117.Birikim.
- Baudrillard, J. (2001) Baştan Çıkarma Üzerine, Çeviren: Ayşegül Sönmezay, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Baudrillard, J. (2002b). Çaresiz Stratejiler, Çeviren: Oğuz Adanır, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul.
- Baudrillard, J. (2002a). Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm, Çeviren: Oğuz Adanır, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul.
- Bauman, Z. (1999) Küreselleşme-Toplumsal Sonuçları, Çeviren: Abdullah Yılmaz, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Bauman, Z. (2001). Parçalanmış Hayat-Postmodern Ahlak Denemeleri, Çeviren: İsmail Türkmen, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Bauman, Z. (1993); Postmodern Etik, Çeviren: Alev Türker, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1998.
- Bauman, Z. (2000). Postmodernlik ve Hoşnutsuzlukları, Çeviren: İsmail Türkmen, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Bennet, T. (1988) Media Reality Signification Culture; s:287-307 London.
- Bennet, T. (1986). Politics Of Popular ve Popular Culture." In T. Bennett, Et Al.(Eds.),

Bennet, T. and Martin, G. (1982) (Eds). Popular Culture: Past And Present. Open University Press. London.

Bennet, W. L. (2000). Politik İllizyon ve Medya, Çev: Seyfi Say, S:57, Nehir Yay., İstanbul.

Bilgiseven, A.K. 1995. Genel Sosyoloji, S.15, Filiz Kitabevi, İstanbul,

Boratav P N. (1973).100 Soruda Türk Folkloru. Gerçek Yayınevi, İstanbul.

Bottomore T. (1999). Marksist Düşünce Sözlüğü Çeviri: Meral Özbek

Bourdieu, P. (1996) Distinction: A Social Critique Of The Judgement Of The Taste, Routledge, London.

Cecen, A. (1984). Kültür Ve Politika, Hil Yay., S.9, İstanbul.

Cerdan, N. C. (1992). "İletişim Ve Toplum", Medya Dünyası, Der.: Jean-Marie Choron, İletişim Yay., S.187, İstanbul.

Chomsky N., (1995) Medya Denetimi, Tüm Zamanlar Yayıncılık, İstanbul.

Culture and Social Relations. Phil.: Open University Press.

Dağdeviren, E: (1996). "Televizyonlar, Rating, RTÜK ve Toplum", Yeni Türkiye, Medya Özel Sayısı, Sayı:11, Eylül-Ekim, S.409

Drug Store News (2000). Drug store news: Medicine Shoppe Increases International Growth Efforts. www.findarticles.com/cf_dls/m3374/1998_oct_5/53082399/p1/article.jhtml.

Duverger, M. Siyaset Sosyolojisi, (Tarihsiz). Çev.: Şirin Tekeli, Varlık Yay.,S.74, İstanbul.

Dünya Sağlık Raporu (1998). 21.Yüzyılda Yasam Herkese Ortak Bakış ÖZET RAPOR. Çeviri: Izgi GÜNGÖR Fatma SAÇLI Çeviri Editörü: Bekir METİN. Sağlık Bakanlığı Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı, Ankara.

Ekzen, N, (1999). “Medya ve Ekonomi; Türk Basın Endüstrisinde Yoğunlaşma-Toplulaşma-Tekelleşme Yapısı (1965-1995)” . Medya Gücü ve Demokratik Kurumlar, Korkmaz Alemdar(der) Afa, İstanbul.

Erdoğan, İ. (2002) Toplum ve Hekim Dergisi; Kasım-Aralık, Cilt:17, S: 6

Esatoğlu A. Ezel A., Köse K.,Hızel S.,(1999), ‘Basında Sağlık Haberlerinin İncelenmesi’ 1. Ulusal Tıbbi Etik Kongresi, Kocaeli Kongresi, 9-11 Haziran, İzmit.

Eslin, M.. (1991). TV Beyaz Camın Arkası,Çev: Murat Çiftkaya, Pınar Yay., İstanbul.

Featherstone, M (1991). Postmodernizm ve Tüketim Kültürü; Ayrıntı Yayınları, İstanbul, İngilizceden Çev. Küçük, Mehmet, (1996)

Fejes, F. (1992), Eleştirel Kitle İletişim Araştırması ve Medya Etkileri, (Çev) Küçük, Mehmet, İLEF Yıllık. Ankara.

Fiske, J. (1990). İletişim Çalışmalarına Giriş Boston: Unwin Hyman.

Foucault, M; (2000c). Entelektüelin Siyasi İşlevi-Seçme Yazılar 1, Çeviren: Işık Ergüden Ve Diğerleri, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Foucault, M. (2000b). Özne Ve İktidar-Seçme Yazılar 2, Çeviren: Işık Ergüden Ve Osman Akınhay, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Freud, S; (1999). Uygarlığın Huzursuzluğu, Çeviren: Haluk Barışcan, Metis Yayınları, İstanbul.

Galtung, J ve Ruge M.H. (1965). "The Structure of Foreign News," Journal of Peace Research, Sayı 2.

Gans, H. (1979). Deciding What is News. New York: Vintage.

Giddens, A; (2000a). Elimizden Kaçıp Giden Dünya-Küreselleşme Hayatımızı Nasıl Yeniden Şekillendiriyor?, Çeviren: Osman Akınhay, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.

Giddens, A; (1994). Modernliğin Sonuçları, Çeviren: Ersin Kuşdil, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Gitlin, T. (1985). Inside Prime Time. New York: Pantheon.

Giuseppe, C. (1995). Vertical vs. horizontal integration: Pre-emptive merging. Journal of Industrial Economics, 43 (3)323-338.

- Gökçe, O. (2001). İçerik Çözümlemesi. Konya: Selçuk Üniversitesi Yayını. Konya
- Günel, A. (1998). 'Otantik'olanı Aramak, Birikim Dergisi, Sayı.111-112, Birikim.
- Güngör, N. (2002). Televizyonda Gerçekliğin Yeniden Üretilmesi Açısından 'Deli Yürek', İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, Cilt 2, İstanbul.
- Güngör, N. (Der) , (1999), Popüler Kültür ve İktidar, Vadi Yayınları, Ankara.
- Güngör, N. (2000) Türk Basınında Tekelleşme ve Oligopolleşme (İletişim Fakülteleri 5. Dekanlar Toplantısında Görüşülmek Üzere Hazırlanan Rapor), Ankara.
- Hançerlioğlu, O; (1985). Felsefe Ansiklopedisi, Düşünürler Bölümü, Cilt 1 (A-L), Remzi Kitabevi Yayınları, İstanbul.
- Hirsch P. M. (1992). Globalization of mass media ownership: implications and effects. Communication Research, 19 (6): 677-683.
- Horkheimer, M. ve Adorno, T.W.; (1996). Aydınlanmanın Diyalektiği Iı, Çeviren: Oğuz Özgül, Kabalcı Yayınevi, İstanbul.
- Huxley, A.; (1990). "Ekranların Arkasında Kimler Var?", Enformatik Cehalet, Der. Nabi Avcı, Rehber Yay., S.180. Ankara.

Illich, I; (1995). Sağığın Gaspı, Çeviren: Süha Sertabiboğılu, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Işık M. (2000) İletişimden Kitle İletişimine, Mikro Yayınları, Konya,

Işık, E; (1998). Beden Ve Toplum Kuramı, Bağlam Yayınları, İstanbul.

Işık, E; (1996). "Toplumsal Teoride Beden: Beden Tekniklerinden Şizo-Analize", Toplumbilim (İç.), Sayı: 5, Kasım, S. 31-42.

İnceoğılu M. (2002), Tutum, Algı, İletişim İmaj Yayıncılık,

İrvan S.; (1997). (Der), Medya Kültür Siyaset, Ark Yayınları, Ankara

İrvan, S. (1997). Dış Politika ve Basın: Türk Basınındaki Dış Politika Haberlerinin Gündem Belirleme Yaklaşımı Açısından Çözömlenmesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

İrvan, S. (2000). "Metin Çözömlmelerinde Yöntem Sorunu." Medya ve Kültür, der., Süleyman İrvan. Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Faköltesi Yayını (Sempozyum bildirileri). Ankara.

Jay, M.; (1989). Diyalektik İmgelem-Frankfurt Okulu Ve Sosyal Araştırmalar Enstitüsü Tarihi 1923-1950, Çeviren: Ünsal Oskay, Ara Yayıncılık, İstanbul.

Johnson, N. (1995). Interview: Media Monopoly (An interview with Nicholas Johnson)

http://multinationalmonitor.org/hyper/issues/1995/05/mm0595_07.html.

Kabacalı, A. (1990). Türkiye'de Basın Sansürü. İstanbul: TGC.

Kansu E., (1994). Bilimsel Yanıltma ve Önlenmesi, TÜBA Dünyada Ve Türkiye'de Bilim Etik Ve Üniversite (S.71-75), Ankara.

Keane, J. (1993). Medya ve Demokrasi. Çev. Haluk Şahin. İstanbul: Ayrıntı.

Kızılçelik, S.; (2000). Frankfurt Okulu, Anı Yayıncılık, Ankara.

Kızılçelik, S.; (2001) Küreselleşme ve Sosyal Bilimler, Anı Yayıncılık, Ankara.

Kocadaş, B. (1996). Kitle İletişim Araçları Ve Siyaset Kurumuna Etkisinin Analizi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), S. 3, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

Koloğlu, O. (1992). Osmanlıdan Günümüze Türkiye'de Basın. : İletişim Yayınları, İstanbul.

Kozanoğlu, C. (1995),. Pop Çağı Ateşi, : İletişim Yayınları, Ankara.

Köseoğlu, N. (1992). Milli Kültür Ve Kimlik, Ötüken Yay., S.147. İstanbul.

Langer, J. (1998). Tabloid Television: Popular Journalism and the 'Other News'. London: Routledge.

- Marshall, G.,(1998), Sosyoloji Sözlüğü, Çevirenler Osman Akınbay; Derya Kömürcü: Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Marx, K; (1986). Kapital I - Kapitalist Üretimin Eleştirel Bir Tahlili, Çeviren: Alaattin Bilgi, Sol Yayınları, Ankara.
- Mc Phail, K.(1991). “Yanlış Bir Başlangıç”, Enformasyon Devrimi Efsanesi, Der.: Yusuf Kaplan, Rey Yay., S.183, İstanbul.
- McChesney, R. W. (1999). The Big Media Game Has Fewer and Fewer Players. (impact of consolidation on journalistic integrity). The Progressive, Nov 63(11): 20.
- MDB (1998). Mediascape Türkiye’98. A.Ü. İletişim Fakültesi Medya Dökümantasyon Birimi ve Konrad Adenauer Stiftung. Ankara.
- Media Space (2002). General Electric / nbC. http://www.mediaspace.org/MMI/Tier1/ge/ge_global_media.html.
- Meriç, C.; (1986). Kültürden İrfana, İnsan Yayınları, İstanbul.
- More, T. (1997) Ütopya. Cem Yayınları, Çev: Sebahattin Eyüboğlu Vedat Günyol, 1997.
- Morley, D.&Robins, K. (1997).Kimlik Mekanları, Ayrıntı Yay. İstanbul.
- Nahem, J. (1981). Psychology and Psychiatry Today: A marxist View. New York: International Publishers.

Oktay, A. (1994). Türkiye'de Popüler Kültür, Yapı Kredi Yay., 2. Baskı, İstanbul.

Oskay, Ü. (1991). İletişimin ABC'si, Der Yayınları, İstanbul.

Oskay, Ü.; (1994). "İletişim Çağı İnsanın Sorunu: İletişimsizlik!"; Bilim Ve Teknik, Sayı: 315, Şubat, S. 40-46. İstanbul.

Oskay, Ü.; (1994). "İletişim Çağı İnsanın Sorunu: İletişimsizlik!"; Bilim Ve Teknik, Sayı: 315, Şubat, İstanbul.

Özcebe, H. Dünyada Çocuk Sağlığının Durumu ve Çocuk Sağlığı Politikaları. www.medinfo.hacettepe.edu.tr/ozetler/

Özkara, S. Tüberküloz Hastalığı. http://www.verem.org.tr/pdf/kisa_bilgi.

Parenti, M. (2002). Monopoly Media Manipulation. <http://www.michaelparenti.org/MonopolyMedia.html>.

Resmi Gazete; Tarih: 17.9.2002; Sayı: 24879

Ritzer, G.; (1998). Toplumun Mcdonaldslaştırılması-Çağdaş Toplum Yaşamının Değişen Karakteri Üzerine Bir İnceleme, Çeviren: Şen Süer Kaya, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Rivers. W.H.R(2004). Tıp, Büyü ve Din; Çeviren Köksaldı, İbrahim Enis: Epsilon, Ankara.

Sarıbay, A.Y. (1995). Türkiye'de Kimlik, Küreselleşme Ve İslam, Türkiye Günlüğü, Sayı:33.Ankara.

Schiller, D. (1999). Digital capitalism: Networking the global market system. Cambridge: MIT Press.

Schwitzer G.J. (1992). Doctoring the News: Miracle cures, video press releases and TV medical reporting. Quill, Vol. 80, No. 9, November/December 1992.

Schwitzer, G. (1969 – 1971). The Magical Medical Media Tour. JAMA, April 8, 1992 -- Vol 267, No. 14;

Smith, A. (1776/1948). Milletlerin Zenginliği, Cilt 1 ve Cilt 3, Çev. Haldun Derin, Ankara: Maarif Vekaleti Yayınları.

Şar S. (1989). Halk Hekimliğinin Dünü Bugünü. Türk Halk Hekimliği Sempozyum Bildirileri, Sayfa:221-229. Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1989.

Tanrıöver, H. ve Eyüpoğlu, A., (2000). Popüler Kültür Ürünlerinde Kadın İstihdamını Etkileyebilecek Öğeler, Ankara:Başbakanlık Kadının Statüsü Ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayınları. Ankara.

Tılıç, L. D. (1998). Utanıyorum Ama Gazeteciyim, İletişim Yay. İstanbul,

Tokgöz, O. (1994). Temel Gazetecilik. 3. baskı. : İmge Yayınları, Ankara.

Turner, B. S.; (2001). “Kapitalizm, Sınıf ve Hastalık”, Çeviren: Aylın Dikmen, Toplumbilim (İç.), Sayı: 13, Temmuz. S. 109-118.

Turner, B. S.; (1996). The Body And Society, Sage, London.

Urry, J. (1999). Mekanları Tüketmek.İstanbul Ayrıntı Yay.

W.H.O - Dünya Sağlık Örgütü Dönemsel Raporları (Türkiye Ofisi)

www.habersaglik.com (2004)“Unutulan Hastalıklar Öldürüyor”.

http://saglik.tr.net/genel_saglik_sitma.shtml (2004). “sıtma”.

Ek-1

Üç Gazetede ki Olumlu yazı başlıkları:

Bahar yorgunluğuna meyve, sebze ve su
 Bahar yorgunluğundan bahar sebze ve meyvelerini yiyerek kurtulun
 Baharda detoks ile yenilenin
 Bakım için otelde kaldı
 Bakım parayla olmaz
 Bakım zamanı
 Bakımlı ve aktif olun yaşamla bağlarınızı sıkı tutun
 Bal nasıl yenmeli, selülit için hangi masaj yapılmalı hepsi bu kitapta
 Bal pansumanı mikropları öldürüyor
 Balık kalbe iyi geliyor
 Balık yiyerek kilo ver-balık diyeti ile haftada 2 kilo
 Balıkta tercih hamsi ve lüfer
 Ballı güzellik
 Basınçlı oksijenle cilt gençleştirme
 Baş ağrısına ginkgo biloba çayı
 Başınızı daima doğu tarafına koyun
 Başkentin kaplıcaları
 Bayram diyeti
 Bebeklerde ve küçük çocuklarda yeme bozuklukları
 Bebelere klasik müzik
 Beden kitle endeksiniz
 Bel ağrılarına ve uykusuzluğa su yatağıyla çözüm bulun
 Bel çevreniz kaç santim
 Benim nerem şişman
 Benzerin benzerle tedavisi
 Besin desteklerini neden alıyoruz

Beslenme tarzını birlikte belirleyin
Beslenme üzerine bilimsel bir sohbet
Beylere fındık fıstık
Beynini seven okusun
Bikiniye girme rehberi
Bikiniye sığmak için...
Bıldırcın yumurtası her derde deva
Bıldırcın yumurtası ilaç gibi
Bıldırcın yumurtası protein deposu
Bilinçli beslen, depresyonu yen
Bilinçli kış sofrası hastalıktan koruyor
Bilinçli ve dengeli incelemenin adı nutra slım
Bilinçli ve dengeli incelmenin adı nutra slim
Bilinçsiz balık yağı zararlı
Bir avuç bademle gelen sağlık
Bir bakışta moda diyetler
Bir daha zayıflamayacağım çünkü kilo almayacağım
Bir de hipnozu deneyin
Bir kanser savaşçısı daha yazdı
Bir orası kalmıştı-dizler
Bir tabletle gençleşin
Bir yudum buzlu kahve ferahlatır
Bir yudum sağlık
Bitki çayları
Bitki ve meyveler poşete girdi
Bitkiden bitkiye sağlıklı yürüyüş
Bitkiler çözüm değil(tansiyon, kolesterol, şeker)
Bitkisel kimyasalların gücü
Bitkisel ürünler histerisi başladı
Bizim duvar- Atkinson ve Sibel Can diyetini bilmeyeniniz yok...
Bol bol sebze yeyin-yeşil diyeti ile 5 günde 1 kilo
Bol sebze ve her gün bir sarımsak tableti

Bol simitli diyet
 Botoksun tahtını kök hücre salladı
 Botox mu yaptırılım dolgu mu
 Botoxun zararı yok ama dozu çok önemli
 Boysan'dan diyetli alıntı
 Bu çamur iyileştiriyor
 Bu da doğal enerji içeceği-doğa çay
 Bu diyetle kesin kilo verirsiniz
 Bu kadar saflık görülmemiştir.(muska)
 Bu sakız göğüs büyütüyor
 Bu salondan çok zinde çıkacaksınız
 Bu su başka su (mincifluid)
 Bu yaz bunlar moda-spa zamanı
 Bu yaz yeşil elma içeceğiz
 Bundan böyle 'çimleniyoruz'(otacı)
 Bunlara mutlaka dikkat edin
 Bütün çocuklar haydi kasaba!
 By-pass'lılara kalp yogası
 Cameron'un güzellik sırları
 Can simidimiz kefir
 Carre'den yoga shov
 Ceviz oynamaya geldim
 Cildiniz kolay gençleşecek
 Cildimize 'bahar temizliği' yapalım
 Cildinizi üzüm çekirdeği extresi ve havyarla derinden besleyin
 Cildinizin kış bakımına ihtiyacı var
 Cildinizin sağlığını düşünüyorsanız
 Cilt mezoterapisi ile 20 dakikada 10 yaş gençleşmek mümkün
 Cinci hoca genç kızı hamile bıraktı
 Cinsel hayatın sabotajcıları
 Cips, kraker yerine ceviz ve badem yeyin
 Clicqout'nun ceo'su yeni yaşam gurusu

Çalışan anne iki kere dikkat etsin
 Çalışanlara özel diyet
 Çalışırken altı öğün yiyerek zinde kalın
 Çamur bereketi
 Çantadaki elmalar
 Çareyi bilimde arayın
 Çay dişlere faydalı
 Çay iç canlan-form bitki çayı
 Çeşmeler yaptırdım suyun...
 Çiftlik balıkları otla tedavi edilecekmiş
 Çıkış ararken alkolik oldum
 Çileği gönül rahatlığıyla yeyin
 Çilek ve soğan ye uzun yaşa
 Çin masajı rahatlattı
 Çocuğun beslenmesi herşeyden önemli
 Çocuğun beslenmesinde en sık yapılan yanlışlar
 Çocuğunuz bir abur cubur canavarı mı*
 Çocuğunuza sağlıklı beslenmeyi öğretin
 Çocuk yogasının faydaları
 Çocuklara özel spor aletleri
 Çocukları obeziteden kurtaracak 10 tavsiye
 Çok sev, uzun yaşa
 Çok şişmana özel diyet
 Çorba diyeti ile haftada 3 kilo
 Danone enstitüsü koord.: Türk kadını kapandığı için D vitamini alamıyor
 Dayanılmaz sırt ve bel ağrılarına deva: yeşim taşı
 Deniz ürünleri diyeti
 Deniz ürünleriyle south beach diyeti
 Depresyon düşmanı gıdalar
 Depresyona ne yapılır
 Deren bayanlara özel günleri için-karışık bitki çayı
 Deren form-hem sağlıklı hem lezzetli bir öneri

Derenciler hayal görüyor-sabancı gıda sektöründe hızla ilerliyor
 Derhal hastaneye(yılan sokması)
 Derya cebinde dualarla geziyor
 Detoks konusunda yetiştirilmek üzere doktor
 Detoks öğrenecek doktor ilanı
 Detox konusunda tecrubeli veya yetiştirilmek üzere doktor ve
 nutristyonistleri çalışmaya davet ediyor.

Diyanetten kilo fetvası
 Diyet bahanelerine son
 Diyet programları işe yaramıyor
 Diyet savaşları-obeziye arttıkça diyet çeşitleri çoğalıyor
 Diyet savaşları
 Diyet tuzağına düşmeyin
 Diyet ve kusursuz ölçü takıntısının sonu; dismorfo fobi
 Diyet yalanlarına kanma
 Diyet yapmadan kilo vermenin 30 yolu
 Diyet yaptığım halde kilo veremiyorum
 Diyet yaşı 12'ye düştü okulda başarısızlık arttı
 Diyet, spor ve ilaç üç aşamada sonuç
 Diyetiniz sizi yaşılandırıyor mu?
 Diyetler fos çıktı- ABD'deki on diyetten dokuzu fos
 Diyetlerin nedeni bu; albüm arası çocuk yaptım
 Diyetle et de yenir-köfte diyeti ile haftada 2 kilo
 Diyetle mangal keyfi-1 haftada 2 kilo
 Diyetle vitamin önemli
 Doğa bir ilaç fabrikasıdır
 Doğa her zaman haklıdır
 Doğadan gelen canlılık
 Doğal' dan şaşmayacaksın
 Doğal güzellik iksirleri vücut yağları
 Doğal ürünler ıspanakta
 Doğanın şifalı eli-Ender Saraç

Doğanın şifalı eli
 Doğru besin doktor gibi
 Doğru beslen bebek olsun
 Doğru meyveyi seçin-erik diyeti ile haftada 3 kilo
 Doğru tüketin faydası bol olsun
 Doğru yemek sağlıklı yaz
 Doğru felsefesi okudu
 Doğum sonrası kilo vermeniz için süper öneriler
 Doktor gibi köpek
 Doktorlar da medyatik oldu.
 Doktorlar şifayı biyoenerjide arıyor
 Doktorlara şifa kursu
 Dolma yapma kuralları-dolma diyeti
 Dökülen saçlara badem yağı ve susam yağı karışımı
 Dökülen saçların çözümü annemin sarımsak ilacı
 Dünya artık bu diyet programının peşinde
 Düşük glisemik indeks diyetinde hazır gıda yok
 Düşük Hdl'nin telafisi balıkla
 Düşük kalorili beslenen hastalandığında daha çabuk iyileşiyor
 Düzenli kırmızı üzüm yemek kanseri yeniyor
 Dvd'li egzersize aman dikkat!
 E vitamini arkamızdan vurdu.
 Eczanede yoğurt mu dediniz
 Egzersizi ihmal etmeyin
 Ekmek arası yaşamdan sağlıklı beslenmeye
 Ekşi nar tansiyona yarar
 Elma dişleri güçlendirir
 Elma resmen gençlik meyvesi
 En akılcı ve bilimsel diyet: northwoods
 En düşük kalorili bahar yemekleri
 En güçlü afrodizyak kuru fasulye-Metin Akpınar'dan sağlıklı yaşam
 tüyoları

En iyi 100 yiyecek
En iyi doktor "ellerimiz"-Şifayı uzakta aramayın
En lezzetli tedavi
En pahalı diyet
En seksi zayıflama
Enerji alışverişi
Ergen çocuklar nasıl beslenir
Erkeğe ceviz kadına çikolata
Erkeğe çinko kadına soya
Erkeğe yulaf ezmesi
Erkekler yeşil çay kadınlar form içiyor
Erkeklere kuru fasulye dopingi
Erken yaşlanmanın önüne vitaminle geçin
Eski geleneği canlandırdı market rafına kefir koydu
Eşini zayıflattığı oyuncuya kaptırma
Evde kendinizi tedavi edin
Evde reiki dersi
Evde siyahtan kaçının
Evli kadın daha çok diyet yapıyor
Fark etmeden-menopozda kilo almamak için tüyolar
Fark etmeden diyet-işte yonca diyeti- Türklere özel yonca diyeti
Fark etmeden diyet-kalbiniz için iki kadeh yeterli
Fark etmeden diyet-kanserden korunmak için portakal ve nar suyu ideal
Fark etmeden diyet-kas yapmak için hap almak zararlı
Fark etmeden diyet-kolesterolü kontrol edin
Fark etmeden diyet-posalı besinler can simidi
Fark etmeden diyet-sağlıklı zayıflamanın sırları
Fark etmeden diyet-tatlı kaçamaklar
Fark etmeden diyet-diyete hazır olunca başlayın
Fark etmeden diyet-iki kişilik yemek yanlış
Fark etmeden diyet-süper besinler
Fark etmeden diyet-şeker yerine tatlandırıcılar

Fark etmeden diyet
 Fazlası zarar
 Feng shui bitti sıra vastu vidya'da
 Feng shuin'nin sırrı
 Fındık, fıstık cevizli diyet
 Firma ilanla kendini savunuyor
 Formunu nasıl koruyor
 Formülü çilekli maske
 Geçmişini temizle kilolardan kurtul
 Genç kalmak-güzel olmak-beslenme ve hareket-doğum sonrası
 Genç kalmak güzel olmak-kavak merhemi söğüt yaprağı çayı
 Genç kalmak güzel olmak-mücadeleye sağlıklı beslenerek başlayın
 Genç kalmak güzel olmak;baharda çiçek açmaya hazır mısınız-
 Genç kalmak&güzel olmak-kuru cilde yeşil çay yağlı cilde hassas losyon
 Genç ve sağlıklı kalmanın anahtarı iyi bir cinsel yaşam
 Gençleştiren, ömrü uzatan kısa sürede kilo verdiren diyet reçeteleri
 Gençliğin vazgeçilmez adresi manavlar
 Gençlik iksiri için Çin'e kadar gittiler
 Gençlik ilacı meyve: avakado
 Genetik ve beslenme şekliniz
 Genetik yazılımınıza uygun beslenmelisiniz
 Genetik zayıflama yöntemleri-bu besinler yaşlanma süresini geciktiriyor
 Genetik zayıflama yöntemleri-yiyerek zayıfla
 Genetik zayıflama yöntemleri; yediklerimiz kanserden diyabete
 hastalanma riskimizi belli
 Genetik zayıflama yöntemleri;genleriniz incelenecek neyi ne kadar
 yemenize karar verilecek
 Genetik zayıflama yöntemleri;Türklerin iyi huylu kolesterolü düşük
 Geşalt ile kişisel gelişim
 Gevşeyin başınızın ağrısı geçsin
 Gezin, görün, yüzün,iyileşin
 Gizlice bodrum'a geldi 'temizlendi'

Gölge çizgisini geçtiniz mi? (50 yaş)
 Göz sağlığı için ne yemeliyiz
 Gözlere bal ve pirinç suyu
 Grip olmayı önleyen diyet
 Gül esintisiyle dünyaya adını duyuracak
 Güle güle yağcıklarım...
 Güllerle güzelleşin
 Gülsuyu ve pudra mucizesi
 Günde 1 kadeh içki zihin açıyor
 Günde 6 öğün yedi zayıfladı
 Güneş lekelerinden salatalık suyu korur
 Güneşten önce ve sonra mezolifting
 Günlük beslenme listesi
 Gününüz zinde geçsin
 Güzel göğüsler için havuç patates nar
 Güzel olduğumu disipline verilince anladım-güzellik reçetesi
 Güzel olmak için doğal yollar seçin
 Güzel ve diri kalmak sağlık ve dengeye bağlıdır
 Güzelleştiren çorbalar iyileştiren çaylar
 Güzelliğin doğal sırları
 Güzelliğinin sırrı bol meyveli müsli
 Güzelliğinin sırrı kaya tuzunda
 Güzellik & bakım 2005 diyetli yaşam-anti-aging-SPA, doğal ve bitkisel

ürünler vd

Güzellik dağıtıyor
 Güzellik halleri-diyet sırasında makyaj yapmak
 Güzellik halleri-mutfaklar güzelliğin hizmetinde
 Güzellik sağlık el ele
 Güzellik sırları
 Güzellik sırrı su ve yoga
 Güzellik turizmi-şifalı bitkilere turist ilgisi
 Güzellik ve sağlık veren bitkiler-ağız kokusuna reçete

Güzellik ve sağlık veren bitkiler-bitkiyle güzel göğüsler
 Güzellik ve sağlık veren bitkiler-erkeklik gücünü artran şifalı bitkiler
 Güzellik ve sağlık veren bitkiler-fesleğen yaprağıyla rahatla
 Güzellik ve sağlık veren bitkiler-kabızlık ve nasırı tedavi eden bitkiler
 Güzellik ve sağlık veren bitkiler-selülide özel reçeteler
 Güzellik ve sağlık veren bitkiler-yanıklara lahanalı tedavi
 Hadi size güle güle(duygusal arınma tekniği)
 Hafif kilolu olmak sağlıklı mı değil mi
 Hafif obezlik öldürmüyor
 Hafif sütlü tatlılara izin var ama şekerin fazlası daha çok acıktırır
 Hafif şişman şanslı
 Hafta sonu diyet tatilde-4 günde 2 kilo
 Haftada 2 kilo verdiren diyet
 Haftada 4 öğün balık her gün bebe aspirini
 Hafta sonu diyet tatili-5 gün diyeti ile 2 kilo verin
 Hafta sonu şişmanlıyoruz
 Hagi'nin çamuru Ribery'yi mahvetti.
 Hamam'a davet
 Hamile kalmak için özel diyet uyguluyor
 Hamileler sofranızdan bulguru eksik etmeyin
 Hamileliğinde nasıl hem sağlıklı hem de formda kaldı?
 Hamilelik diyeti
 Hamileye özel diyet
 Hangi anneye nasıl bir masaj-SPA
 Hangi çay ne işe yarıyor
 Hap yerine patlıcan
 Hapçılara müjde!
 Hapı yutmak cinsel mutluluk için yetmiyor
 Hapla zayıflamak kolay ama sağlıksız
 Harem kadınlarının güzellik sırları
 Hastalar çok yönlü destek
 Hastalık önleyici yiyecekler

Hastanelere gülme odaları-çok gülenler daha az kalp krizi geçiriyor
 Haşlama yemek şart değil-sebze diyeti ile haftada 3 kilo
 Havuçlu güzellik
 Havuçtaki madde kanseri önlüyor
 Hayat brokoli yemekle geçmez
 Hayat gerdikçe lavanta yok satıyor
 Hayat tarzını farklılaştırın
 Hayata güzel bakın derdiniz kalmayın
 Hayatı değiştiren yoga
 Hayatımın en doğru kararı kilo vermektir.
 Hem çam ormanı hem SPA keyfi
 Hem eğleniyorlar hem iyileşiyorlar
 Hem güzellik hem sağlık kaynağı: elma sirkesi
 Hem sağlık hem zayıflık
 Her balığın yağı yenmez
 Her eve ozon lazım
 Her gün kabak
 Herkes iktidar ve para peşinde mutsuzluğun asıl nedeni de bu
 Herkes pilatese koşuyor
 Herkesin diyeti kendine
 Hey, barmen, bana bir oksijen lütfen
 Hillary'nin sırrı 'botolin'
 Hint fakirleri arasına girebilmek için 21 şart
 Hiperaktif çocuğa balık yağı
 Hipnozda tecavüz etti.
 Hızla kilo verdiren diyetler kadınlarda kellik yapıyor
 Hızlı kilo vermek isteyenlere özel diyet
 Hollywood'un 'en trendy' egzersizleri
 Huzuru yogada arıyorlar-'bu kalp seni yoga ile yaşatır'
 Huzuru yogada arıyorlar-çocuklar doğal yogidir
 Huzuru yogada arıyorlar-maddeci dünyadan zevk alabilmek için
 Huzuru yogada arıyorlar-moda diye yapanlar

Huzuru yogada arıyorlar-yogaya başlamak için 6 yaş ideal
 Huzuru yogada arıyorlar-yogayla her takımı şampiyon yaparım
 Hülya'ya selülit reçetesi
 Hülya Avşar Sibel'e özendi.
 İdeal kilonuzu nasıl koruyacaksınız
 İhlamur dopingi
 İki haftada dört kilo diyeti
 İkizleri Julia'yı bunalttı-meditasyon
 İlaç değil yunus tedavisi
 İlaç gibi bitki: ginkgo
 İlaç niyetine baklagiller
 İlaç niyetine bir kadeh şarap
 İlaç niyetine boza içilir
 İlaç niyetine domates yeyin
 İlaç yerine killi toprak
 İlla içeceksen şarap iç-tatil diyeti ile 7 günde 1 kilo
 İllere göre kaplıcalar
 İnanç alzheimeri durdurdu
 İnanır group sunar-vital oksit-terapik sistem
 İndim çeşme başına
 İnsanın ruhsal boyutu
 İnsanlar bayılana kadar çamurda kalırdı
 İspanak kereviz enginar kalbe iyi
 İspanak yiyen unutmaz-bellek dostu besinler
 İstanbul'da bir yoga devi
 İstiridye viagra gibi
 İş dünyasının duygusal tacizcileri-yoga yapmalı
 İş yemeklerinde ne yemeliyiz
 İşin sırrı cevizde
 İşte bilgeliğe giden dört yol
 İşte gençlik formülü
 İşte Nicole'ün güzellik sırrı

İşte portfolio diyeti
 İşte Sibel'in detoks diyeti
 İşte size bir günlük kafkas usulü mönü
 İşte yüzde yüz doğal viagralar
 İtalyan kadınlar botolin ile gençleşiyor
 İyi yaşa genç kal-
 İyi yaşa genç kal-doğanın mucize bitkileri hayatınızı kurtaracak
 İyi yaşlanmanın 4 altın anahtarı
 İyotlu tuz kullanılmalı-troit
 Japonya'da sabrın ve bilgeliğin sembolü türkiye'de bir bardak keyif
 Jason Vale'in önerdiği süper detox içeceği
 Kabala mutlu yaşamayı öğretir
 Kabala nedir?
 Kahkaha: doğanın bahşettiği sağlık ve şifa kaynağı!
 Kahvede fayda çok
 Kahverengi lekelerin etkili ilacı limon suyu
 Kahveyle selülit tedavisi
 Kalbe dost besinlerle ömrünüze ömür katın
 Kalbin en iyi ilacı günde bir bardak nar suyu
 Kalıcı form
 Kalp dostu üzüm
 Kalp ve damar hastaları için beslenme notları
 Kan grubuna göre beslenme
 Kansere hastaları anne sütü içiyor
 Kansere karşı karanlıkta uyu
 Kansere karşı makarna ye
 Kapkaçtan korkanlar için kapkaçı önleme duası var
 Kaplıca sefası
 Kaplıcadan yararlanma rehberi
 Kaplıcaya gitmeye gerek yok çamur da pakete girdi
 Kaplıcaya gitmeye gerek yok çamur da pakete girdi
 Kapsüle girin sağlıklı olun-oksijen terapisi

Karbonhidrat yiyerek de formda kalabilirsiniz

Karı-koca 100 kilo verdi (ayırma diyeti)

Karınız 'LPG'ye gidiyorum' diyorsa korkmayın sevinin!

Karışık

Karıştır, ye, korun

Karpuz diyeti

Karpuz kabuğu denize düştü

Katkısız ve doğal-beyaz peynir

Kavunlu karpuzlu diyet kilo aldırıyor çilek masum

Kayısı ve zencefil hafızaya birebir

Kefir gençlik iksiri-nelere iyi geliyor

Kefir nasıl yapılıyor

Kekik mucizesi

Kelliğin ilacı pirinç

Kellik tarih oluyor-kadında saç dökülmesinin baş sorumlusu "stres ve üzüntü"

Kellik tarih oluyor-saçıyla sorunu olan yediğine dikkat etmeli

Kemik erimesine en etkin ilaç soğan

Kemik erimesine karşı soğan

Kemikleri sayılan vücutlar tehlikede

Kenan evren'den sağlıklı yaşam reçetesi

Kendi doktorunuz olun

Kendi kendinizin doktoru olun

Kendinizi mutlu etmenin 100 yolu

Kendisini 'garingula'ya bırakan uzun yaşayamaz

Kepeklerle besleniyor-gi diyeti

Kepekli un kullanın- krep diyeti ile 7 günde 2 kilo

Keşfederek yaşıyor

Keten tohumlu müsli tok tutar

Kıl tüy derdiyle uğraşmayın

Kilo verdikten sonra korumak isteyenler için diyet

Kilo vermeden önce doktora görünmek gerekir

Kilo vermenin mevsimi
 Kilolu babalara diyet programı
 Kiloyla savaşta uyku ilaç gibi
 Kimi ovada kimi tarihi harabeler içinde
 Kiraz sapıyla zayıflayacak
 Kırıksıklık kremi savaşı-10 milyar dolarlık piyasa
 Kırmızı elma her derde deva
 Kırmızı ip kem gözden koruyor-kabala öğretisi
 Kısa sürede kilo verdiren diyet
 Kısa sürede sonuç- 5 günde 2 kilo verdiren diyet
 Kısa sürede zayıflayın
 Kış "sarışın"la geçir-kış için doğal dopingler
 Kızıl kantaron her cilde uyar
 Kolay diyet
 Kolay yoldan fit bir vücut
 Kolesterol ve şekeri ihmal etmeyin
 Kolesterolü ilaçsız yenmek için diyet
 Kolesterolü olanlar yulaf ekmeği yesin
 Kolesterolünüz yüksekse
 Kollarınızı hareket ettirerek kalp krizi riskini azaltabilirsiniz
 Kozmetik sanayinde de kullanılan 'her derde deva avakado' yılda 600 ton
 üretiliyor
 Kök hücre botoksa karşı
 Kristal şifa dağıtıyor
 Kuru ciltlere ballı, yağlı ciltlere naneli
 Küçük kız köpekle evlendi
 Kyle ve Britney renk terapisiyle şifa arıyor
 Kylie formunu kepeğe borçlu
 Lafınızı balla kestik ama...
 Lahanayla gelen zayıflık
 Lanet olsun. Yine ağrıyor
 Lekelere yoğurt ve kabartma tozu

Lezzetine kanmayın-et
 Limona reklam için kaynak aranıyor
 Liz'in diyeti çok tehlikeli
 Madonna'nın mutluluk rehberi
 Madonna'nın işkence aleti Türkiye'de
 Mağara adamı diyeti
 Makarna diyeti
 Makarnadan korkmayın-karbonhidrat diyeti hiç bir şeyi yasaklamıyor...
 Mantar kalp dostu çıktı
 Manyetik enerji bardağı
 Manyetize su mucizesi
 Masa başında çalışan yandı-bel fıtığı a.t
 Maskelerden maske beğen
 Maydanoz-limonsuyu içmek zayıflatmıyor idrar söktürüyor
 Maydanoz suyu hamileliği önler mi?
 Meditasyon ömrü uzatıyor
 Meditasyon yap zayıfla
 Meğer e vitamini mucizevi değilmiş
 Meme kanserinden korunun-günde bir bardak portakal suyu meme kanseri riskini azaltır
 Meme kanserinden korunun-kansere karşı soya
 Meme kanserinden korunun-mide bulantısına akupunktur iğnesi
 Meme kanserinden korunun-şifalı bitkiler kullanılan ilaçları olumsuz etkileyebilir
 Menapoz döneminde cildimizi nasıl korumalıyız
 Menapoz dönemindeki kadın için ideal beslenme programı
 Mercimek kadının ilacı
 Merkezefen tıp festivali başlıyor.(geleneksel tıp festivali)
 Mevsiminde yeyin- marul diyeti ile 5 günde 2 kilo
 Meyve diyeti 1 haftada 6 kilo
 Meyve diyetiyle 4 günde 3 kilo
 Meyve suyu hayat kurtarıyor

Meyve suyu iç hastalıkları önle

Meyveli süper diyet

Meyvesi, sapı, yaprağı faydalı

Mideniz de rahatlayacak karpuz diyeti ile 1 haftada 3 kilo

Midenizin kölesi olmayın

Moda diyetler mercek altında

Moda diyetlere kanmayın

Modaya uydu

Modern doğum teknikleri-ayakta gezerek sancısız doğum yapabilirsiniz

Modern doğum teknikleri-bebekler suda kolay doğuyor anneler ağrı sızı hissetmiyor

Modern meditasyon teknikleri-duygularınızı meditasyon ile kontrol edebilirsiniz

Modern meditasyon teknikleri-hayatı güzel yaşayanlar ölüm korkusunu yeniyor

Modern meditasyon teknikleri-meditasyonla rahatlamak için dağa çıkmınıza gerek yok

Mucize bitki yasak bitki oldu!

Mucize formülleri-cildiniz bahara hazır mı?

Mucize zayıflama

Mucizeler adası

Mutlu olmanın 10 kolay yolu

Mutluluğun formülü paradan geçmiyor

Mutluluk diyeti

Mutluluk ve hüzünden kurtuluş reçetesi-gün gelecek insan beyni, ölümü bile engelleyecek

Mutsuzluk ve hüzünden kurtuluş reçetesi-herşey hayal kurmakla başlar

Mükemmel bir karın için

Mürekkep balığı kırığa çare olacak

Nane-limon kabuğu

Nanoteknolojiden inceltin içecek

Narenciye ve pamukta son durum

Nar suyu girmeyen eve doktor girer
 Nar suyu için, çilek yeyin
 Nasıl ter atıyorlar
 Ne dolar ne euro ne ytl huzur maneviyatta
 Ne varsa doğada var
 Nemlendiriciniz yoksa acıbadem sütü veya badem yağı sürün
 Nihayet bahar geldi ünlüler bakıma girdi-pembe maske
 Northwoods diyeti en iyisi
 Nöropati ağrıları
 Obezite avrupalılar için de büyük tehlike
 Obezite vakaları artıyor
 Obezitede Amerika'ya yaklaştık
 Obezler için kamp
 Olay bu işte abi. O kadar(şarap-sarımsak)
 Olduğunuzdan daha genç yaşamanın yolları
 Omega-3 sağlıklı yaşamın baş aktörü
 On soruda kilo verme
 Onlar da doğadan faydalanıyor
 Onlar zayıfladı şimdi sıra sizde
 Onların umudu atlar
 Ortodoksları 'islam'a çağrı'
 Oruçtayım ama iftar olmuyor
 Oryantal dans,spor kadar sağlığa etkili
 Otlarla depresyon tedavisi
 Ozon gençlik aşısı gibi
 Ozonla hücreler oksijenleniyor
 Öfkenizi kontrol altına alın
 Öğrenci diyeti
 Öğrenciler ÖSS'ye hipnozla hazırlanıyor.
 Ölüm diyeti yıldızları
 Önce çerezi dünyaya tanıtip sonra satacağız
 Önce diyet sonra fazlalıkları aldır.

Papatya çayı her derde deva
 Parmak ucunu göster hastalığını söyleyeyim
 Paşa mesir savaşında başından yaralandı
 Patates diyetiyle 3 günde 1 kilo
 Pazar sendromunu yenmek için 5 öneri
 Pazarları diyet tatilde
 Peeling cildi nasıl yeniler
 Pilav diyeti
 Plaj diyeti
 Podyumlara elveda diyet merkezine merhaba
 Polyanna gibi düşün astım krizini yen
 Popüler diyetlerden uzak durun
 Posalı beslenme önemli
 Probiyotik beslenir olduk ayda 200 ton kefir içiyoruz
 Protein ve vitamin deposu bıldırcın yumurtası
 Putin'in gençlik iksiri: kefir
 Radikal diyetler kilo verdirmiyor
 Rahat diyet
 Rahşan'ın çilesi devam ediyor
 Renklerin gücü
 Renkli beslenin sağlıklı kalın
 Riskli bölge karın
 Ruh ve beden sağlığına 'modern kaplıca' tedavisi
 Saç dökülmesine karşı tıbbi küf
 Saç köklerini korur ve besler
 Saçınız daha güzel olsun-tıbbi küf ve saç
 Saçınız dökülmesin-saç yalnızca kökü yoluyla beslenir-tıbbi küf ve saç
 Saçınızın yaşlanmasını durdurabilirsiniz
 Safra taşına karşı beslenme önerileri
 Sağımda muska, solumda okunmuş pirinçlerle hoşhaldin 2005
 Sağlam kemikler için süt, yoğurt ve peynir
 Sağlam vücudun sırrı sağlık kaynağı besin

Sağlığı garantilemek için
 Sağlık hattı-spor yapan çocuklara beslenme önerileri
 Sağlık veren sebze-enginar diyeti ile 7 günde 2 kilo
 Sağlıklı beslen ipod'un olsun
 Sağlıklı beslenme öğütleri Britanyalıları hem bunaltmış....
 Sağlıklı beslenme sırları
 Sağlıklı diyet-4 günde 1 kilo verdiren diyet
 Sağlıklı diyet
 Sağlıklı diyet için 10 altın kuralı
 Sağlıklı genleri yedekleyen bitki-arabidopsis
 Sağlıklı kilo vermek için meyve ye!-meyve diyeti ile 4 günde 3 kilo
 Sağlıklı protein tavukta-tavuk diyeti ile haftada 3 kilo
 Sağlıklı ve doğal bronzlaşın
 Sağlıklı ve uzun yaşan kaynağı zeytinyağı
 Sağlıklı ve zayıf olun-kiraz diyeti ile 1 haftada 3 kilo
 Sağlıklı yaşam destekçisi: GNC
 Sağlıklı yaşam için bunlara dikkat edin
 Sağlıklı yaşam piramidi değişti
 Sağlıklı zayıflamanın formülü bitkilerde
 Saha çimi değil buğday çimi! (otacı)
 Salata diyeti
 Salata diyeti ile 4 günde 1 kilo
 Salatalık mucize gibi- salatalık diyeti ile haftada 3 kilo
 Sandviç diyeti
 Sandviç tost diyeti
 Saray gibi otellerde arınma tatili
 Sarımsak kanser düşmanı
 Sarımsak tansiyonu düşürmez
 Seks yaşamını hangisi kurtaracak-hap mı terapi mi
 Selenyum-hergün bir tane iyi gelir
 Selulite çare Nükhet'ten
 Seluliti önleyen diyet

Selülit kreminin reklamı yanıltıcı
 Selülitte savaş programı-sigara da artırır hemen bırakın
 Selülitte savaş
 Selülitte savaş programı- dış yardımlara açık olun
 Selülitte savaş programı-16 gün içinde sonuç alınabilir(karboksiterapi)
 Selülitte savaş programı-bölgesel yağlara iğnelerle tedavi
 Selülitte savaş programı-geç kalmadınız
 Selülitte savaş programı-genetik de önemli hormonlar da
 Selülitte savaş programı-her uygulamadan fayda sağlanabilir(lpg)
 Selülitte savaş programı-herkes lpg yapamaz
 Selülitte savaş programı-iki haftada mümkün
 Selülitte savaş programı-karbondioksitle tedavi yapılıyor
 Selülitte savaş programı-kötü alışkanlıklara son
 Selülitte savaş programı-lpg ile birlikte bol bol su için
 Selülitte savaş programı-ozon ve laserde tedavide etkili
 Selülitte savaş programı-selulit kader değil önce onu tanıyın
 Selülitte savaş programı-sonuç iyi olur ama mucize beklemeyin(liposucton)
 Selülitte savaş programı-Türk kadının derdi basen ve üst bacak
 Selülitte savaş programı-üçlü tedavi ile 2 beden incelin(karboksiterapi-
 diyet-egzersiz)
 Selülitte savaş programı-yapmamız gerekenler
 Selülitte savaş programı-yapmanız gerekenler
 Selülitte savaş programı-yeni teknik karboksiterapi
 Selülitte savaş programı-yüksek topuklar olumsuz etkiler
 Selülitte savaş programı
 Selülitte savaşma zamanı
 Semeni ekmeği
 Semizotuyla zayıflayın-1 haftada 3 kilo verdiren diyet
 Serumla botoks etkisi-cilt bakım tableti
 Sevmeseniz de bunları yeyin
 Sibel can'a 10 kilo verdiren diyet
 Sicili bozuk çıktı

Sigarayı bırak ama kilo alma
Sihirli formülü Brook Shields'e de verdim
Sihirli iğnelerle sağlıklı yaşam
Sınav dostu besinler
Sinir sistemi için fındık ye
Sirke ve faydalı bilgiler-çünkü sirke her derde deva
Sırlar 'tabiat ana'dan
Sivilceden doğa yollarla kurtulun
Sivilceleri patron yaptı
Siyah noktalarla savaş için patates maskesi
Siyah üzümdeki resveratrol kalbi koruyor
Soğuk diyet düşmanı
Somon botoxun tahtını sallıyor
Sonunda bizim de termal sulu kremlerimiz oldu
Sosyete gençlik peşinde
Soya fasulyesindeki lesitin ile selülit tedavisi
Spa'da kendinizi yenileyin
Spa duayeni seminer için Türkiye'ye geldi
Spa keyfini evde yaşayın
Spor insan ömrünü uzatıyor
Spor ve diyet bir arada-7 günde 3 kilo verdiren diyet
Strese karşı 'kava'
Strese karşı soğuk duş
Strese veda yöntemleri
Stresini at, kendinle barış, özüne dön, daha mutlu çalış
Stresle baş etmek hiç zor değil
Suyula gelen sağlık, yosunla, çamurla, deniz suyuyla, sıcak taşla
zenginleşiyor
Suyun hafızası var
Sünnet olmak kanseri önlüyor
Süper bikini diyeti
Süper diyet

Süper diyet mutlu son
 Şarap içen kadının kalp ritmi sağlıklı
 Şarlatan diyetlere dikkat
 Şeker hastalığına rus ekmeği
 Şifa kaynağı karpuz
 Şifa kaynağı; üzüm
 Şifalı bitkiler-güzellik reçeteleri
 Şifalı taşlar podyuma çıkıyor
 Şimdi kahvaltıda musli modası var
 Şimdi sağlık mevsimi (meyve)
 Şirketler çalışanların sağlığını korumuyor
 Şirketlerin yağları eriyor-bu işyerinde diyet var
 Şişman mı bir armut mu zayıf bir elma mı iyidir?
 Şişmanlatmayan çikolatanın sırrı
 Şişmanlık hastalıktır
 Şok diyet
 Şok diyet reçetesi
 Şok diyetler şoka sokabilir
 Tahrik eden yiyecekler
 Tansiyon kilodan önemli(tansiyona karşı muz ve karpuz)
 Tarihten günümüze güzellik sırları
 Taşlar şifa kaynağı
 Taşların dili olsa, topaz 'strese iyi gelirim' derdi
 Tatlı yedikten sonra ayran için
 Termal başkentleri
 Tıbbi küfün saç için faydası
 Tombul kalçalar soya iğnesiyle son
 Tost diyetiyle 3 günde 1 kilo
 Türkiye'nin Spa merkezleri
 Tüketiyorlar herşeyi 16'sında bitiriyorlar
 Türbeler şehri istanbul
 Türk kalp vakfı- halka açık paneller

Türk kremi Monte Carlo'da
 Türkiye'nin küçük kaplıcaları
 Tütsü tuttular
 Umut şifalı otta mı?
 Uyumadan önce rezene çayı
 Uzakdoğu felsefesine kapıldı
 Uzakdoğuda feng shui olmadan adım atmak yok
 Uzun süreli açlıklar aşırı kiloya davetiye çıkarıyor
 Uzun ve sağlıklı yaşamın reçetesi beyninizin genç kalması için dikkat
 etmeniz gerekenler
 Uzun ve sağlıklı yaşamın reçetesi-vücut yaşınızı siz seçin
 Uzun ve sağlıklı yaşamın reçetesi-zayıflamak isteyenlere tavsiyem
 akdeniz mutfağı
 Uzun ve sağlıklı yaşamın sırrı-yüzde yüz sağlıklı kefir
 Üç günlük diyetle 5 yaş gençleşin
 Ünlülere kilo verdiren mucize lahana çorbası
 Ünlülerin egzersizi
 Ünlülerin güzellik sırları
 Ünlülerin yoga hocası Khalsa Türkiye'ye geldi
 Üzümün deva olmadığı dert yok
 Varisler ve kılcal damar çatlamaları
 Vekilim yer içerim, spor yapmam, sağlıksızım!
 Vitamin hapları zayıflatır mı?
 Vitaminle yaşlanmayı geciktirin
 Vücudu toksinlerden arındırmanın yolları
 Vücudunuz forma girecek-yoğurt diyeti ile haftada 2 kilo
 Vücut enerjisiyle sağlıklı ve fit görünün
 Vücut kendini onarıyor
 Vücuttaki savaş öldürüyor.
 X-large-'3 kilo kaybetmişsiniz başınız sağolsun' diyecek zannettim...
 X-large-düz karın ve ince bel mi? Pilates benden korksun
 X-large-iki kez lpg yaptırdım farkı hemen farkedildi

X-large-karondioksit tedavisi birazcık acıtıyor
 X-large-nirvanaya bir santim kala
 X-large-otlasak da sağlık kazansak-doğanın şifalı eli
 X-large-rejimim gurmeliğimi engellemiyor
 X-large-tülinin yanında su perisi gibiydim
 X-large kızımız-alamanya'da bir şişman kız!
 X-large olmaktan sıkıldım-allahım neden ben
 X-large olmaktan sıkıldım- merdiven çıkamıyorum
 X-large olmaktan sıkıldım-önce insanım sonra şişman
 X-large Rahşan'ın zayıflama serüveni-havuzu taşırdığım yalan
 X-large Rahşan nasıl incelemek
 Yağları yakmak için yoğurt yiyin
 Yağsız hayat dönemi
 Yararı balla iyileştirdim
 Yarım paket kepekli diyet bisküvi ince bir dilim ekmeğe eşdeğer
 Yarın güzelliğinizle parlayacak, çevrenizi büyüleyeceksiniz-güzel ol-bugün

yarın daima

Yasasın hayat-Osman Müftüoğlu
 Yaşam enerjisi-dansın gücüyle enerjinizi arttırın
 Yaşam enerjisi-duygusal sorunlarla yüzleşmek şart-şifacı sadece araç
 Yaşam enerjisi-hangisi sizin taşınız
 Yaşam enerjisi-yoga yapan çocuklar daha rahat uyuyor
 Yaşamın süresi altı soruda gizli
 Yaşamınızın kalitesini seçimleriniz belirler
 Yaşası hayat-tuz neden zararlı
 Yaşasın-hayat-yaşamı uzatmıyor hakkımızı alıyoruz
 Yaşasın hayat- 2005'in sağlık falı
 Yaşasın hayat- hipoglisemiden nasıl korunabilirsiniz
 Yaşasın hayat-besin desteklerini kullanma klavuzu
 Yaşasın hayat-bu rakamları izleyin!
 Yaşasın hayat-ceviz badem ve fındığı önemseyin
 Yaşasın hayat-çocuklarda kolesterol tehlikesi

- Yaşasın hayat-dış görünüş takıntısı yanlış beslenme nedeni
- Yaşasın hayat-doğal güçlerden yararlanın
- Yaşasın hayat-en değerli ilaç doğada gizlidir
- Yaşasın hayat-eski bilgilere göre mutluluğun reçetesi
- Yaşasın hayat-hayat tarzınızı değiştirin
- Yaşasın hayat-kilo döngüsüne girmeyin
- Yaşasın hayat-kontROLSÜZ ağırlık kaybı hasta edebilir
- Yaşasın hayat-küçük ipuçları büyük sonuçlar verebilir
- Yaşasın hayat-modern tarzda beslenirken hatayı nerede yapıyoruz
- Yaşasın hayat-nasıl yaşıyorlar
- Yaşasın hayat-olumsuz genetik mirasa karşı besinler sağlığını nasıl etkiler
- Yaşasın hayat-pramidi bırakın üçgene bakın-koruyucu beslenme modeli
- Yaşasın hayat-reflüye karşı bunları yapın
- Yaşasın hayat-vitaminlerin azı karar çoğu zarar
- Yaşasın hayat-wellness bir yaşam tarzıdır-diyetin içeriği
- Yaşasın hayat-yeni bir hayata hazır mısınız? Wellnes
- Yaşlandım diye seksten vazgeçmeyin
- Yaşlanma yazgısının devamı
- Yaşlanmamak için gilaburu suyu için
- Yaşlılıkla olan savaşı siz kazanın
- Yaşlılıkta da parlak hafıza için düzenli ve sağlıklı beslenin
- Yatmadan bir saat önce muz yemek iyi gelir
- Yavşan otu şekeri düşürüyor.
- Yaz beslenmesinde bunlara dikkat edin
- Yaz diyetleri- 7 aşamada zayıflık
- Yaz diyetleri- bazı insanlar şanslı
- Yaz diyetleri- çok oturan az yemeli
- Yaz diyetleri-değişen zayıflıyor
- Yaz diyetleri-erkeklerde sorun göbek
- Yaz diyetleri-hem sağlık hem zayıflık
- Yaz diyetleri-herkes zayıflayabilir

Yaz diyetleri-peynirin ucuzunu yeyin
Yaz diyetleri-pişirme yanlışlarına dikkat
Yaz diyetleri-restoranda diyetle devam
Yaz diyetleri-salata sınırsız buyrun
Yaz diyetleri-tartıyla nikah kıyın
Yaz diyetleri-yemek yağsız olmaz
Yaz diyetleri -ağız tadıyla kilo verin
Yaz diyetleri -çorba içip zayıflayın
Yaz diyetleri -diyetle sandviç yenir
Yaz diyetleri -diyetle tost keyfi
Yaz diyetleri -doğru zamanda yeyin
Yaz diyetleri -elbiseye giremeyenler yaşadı
Yaz diyetleri -hamilelerde diyet yapmalı
Yaz diyetleri -hareketsiz kalan yandı
Yaz diyetleri -hep zayıf kalmak mümkün
Yaz diyetleri -her meyve iyi değil
Yaz diyetleri -her yemekte zeytinyağı
Yaz diyetleri -illa içeceksen şarap iç
Yaz diyetleri -kahvaltıda reçel yemeyin
Yaz diyetleri -kahve içebilirsiniz
Yaz diyetleri -krallara layık kahvaltı
Yaz diyetleri -kuralına uygun makarna
Yaz diyetleri -pilavla da diyet olur
Yaz diyetleri -pişirmeyin çiği yeyin
Yaz diyetleri -sağlıklı kilo vermek için meyve
Yaz diyetleri -salatayla lezzet şöleni
Yaz diyetleri -sebze yeme kuralları
Yaz diyetleri -sofrada 1 saat kalın
Yaz diyetleri -su içmek zorundasınız
Yaz diyetleri -şişmanların yanlışları
Yaz diyetleri -tatil şişmanlığına dikkat
Yaz diyetleri -yaza mutlu girmek elinizde

Yaz diyetleri -yemek gibi salatalar
Yaz diyetleri -yoğurtla gelen mucize
Yaz diyetleri -zayıflarken mutlu olun
Yaz diyetleri kahvaltını asla paylaşma
Yaz gelmeden bakıma girin
Yaz telaşı başladı
Yazı mutlu geçirin-plaj diyeti ile 4 günde 2 kilo
Yazın vücut a c e vitamini ister
Yediklerimiz ve genler değil bunların etkileşimi öldürüyor
Yemek değil iç savaş öldürüyor
Yeni bir ayurveda yöntemi pancha karma
Yeni bir yıldız doğuyor-alfa lipoik asit-keten tohumu
Yeni yılla detoksla yenilenin forma girin
Yepyeni bir metodla kilo verebilirsiniz
Yesen de olur yemesen de dedirten yöntem-akupunktur
Yeşil çayın sırrı çözüldü
Yeşil doping kafkas cevizi
Yılda 600 ton üretilen avokadonun tanesi 1 ytl-her derde deva avakado
Yiyeceklerin gücü
Yiyerek zayıflamak
Yoga sayesinde ağrılarınız azalır
Yoga şoku
Yoga yapmak için fırsat
Yoga yapmanın dini bir yönü var mıdır? Yoga ne demektir? Soru
Yogacı Türkler
Yogacısı da geliyor
Yogi Adnan'dan sağlık ve rahatlama teknikleri
Yogini sınıfı-gündelik yaşam içerisindeki farkındalık
Yogini sınıfı-sağlıklı farkındalık
Yogini sınıfı-yoga tarzları
Yoginin sınıfı-aum...
Yoginin sınıfı-farkında olmak insanı özgürleştirir

Yoginin sınıfı-ikinci osho meditasyon şenliği
 Yoginin sınıfı-neden lotus pozisyonu
 Yoginin sınıfı-nefes ve yaşam
 Yoginin sınıfı-negatif hayatlarımızı pozitifçe çevirmek
 Yoginin sınıfı-tüketici kültürü yoga ile çarpışır mı ne olur?
 Yoginin sınıfı-yoga sizi formda tutmaya yeter mi
 Yoginin sınıfı-yoganın temeli lotus pozisyonu
 Yoğun sevgi ve ilgi ihtiyacı duyanlar akşamları fazla yiyor
 Yoğurt diyetiyle 7 günde 3 kilo
 Yorgunluğa 5'li çözüm
 Yoyo diyeti hasta ediyor
 Yudum yudum güzelleşin
 Yumurtanın katısından uzak durun
 Yunus mucizesi
 Yunuslar ılgıma konuşmayı öğretti
 Yunuslar moral verdi.(lösemi-terapi amaçlı)
 Yüzlerce farklı liste arasında kafası karılanlar için karma diyet
 Zayıfla sonra mayo al-3 günde 1 kilo verdiren diyet
 Zayıflama yöntemleri
 Zayıflamak için bir seçenek de okyanus kili
 Zayıflamak uğruna hayatları tehlikede
 Zayıflamaya çalışırken daha beter kilo aldı
 Zayıflamaya karar verdim
 Zayıflamaya karar vermiş
 Zayıflatıcı ürünlere dikkat
 Zayıflıyorum, inceliyorum, keyifleniyorum
 Zeki Müren'in "yoga seansı"
 Zerdeçal, nane ve yeşil elma kokusu iştahı azaltıyor
 Zeytinyağında çeşit artınca butiklerin sayısı da arttı
 Zeytinyağlı ye sağlıklı kal
 Zorlanmadan zayıflamak için özel diyet

Ek -2

TÜRK BASININDA ALTERNATİF TIBBIN SUNUMU
(İçerik Çözümlemesi Kod Cetveli)

1) GAZETELER			
1 POSTA	2 HÜRRİYET	3 SABAH	
2) GÜN-AY-YIL			
3) BAŞLIK	(kelimesi kelimesine)		
.....			
4) MUHABİR - YAZAR	(ADI-SOYADI ve sağlık muhabiri gibi ünvanı)		
.....			
5) YAZININ SAYFASI			
6) HABERİN NİTELİĞİ			
7) HABERİN ÖNEM DERECESESİ			
8) YAZI TÜRÜ NEDİR?			
1 HABER	5 YAZI DİZİSİ		
2 ROPÖRTAJ	6 REKLAM		
3 UZUN MAKALE	7 İLAN		
4 YORUM	8 DİĞER		
9) ALTERNATİF TIP UYGULAMALARINA YAZIDA VERİLEN ÖNEM DERECESESİ?			
1 Alternatif tıp yöntemlerine büyük önem veriyor.			
2 Alternatif tıp yöntemlerine ikinci dereceden önem veriyor.			
3 Alternatif tıp yöntemlerinden yalnızca tesadüfen bahsedilmiş.			
4 Alternatif tıp yöntemi yalnızca metafor veya gösterge-işaret olarak kullanılmış.			
5 Diğer.			
10) ALTERNATİF TIP HABERİ HANGİ UYGULAMAYLA İLGİLİDİR?			
ALTERNATİF UYGULAMA TÜRÜ			
1 BİTKİSEL TEDAVİ	5 UZAKDOĞU-ÇİN TIBBİ UYG:	9 BESLENME-DİYET UYG.	
2 MADENSEL TEDAVİ	6 BATIDA YAYGIN OLAN UYG.	10 VİTAMİNLER	
3 HAYVANSAL TEDAVİ	7 YASAL DÜZENLEMELER		
4 DİNSEL BÜYÜSEL UYG.	8 DİĞER		
11) ALTERNATİF TIP HABERİ HANGİ HASTALIK TÜRÜ İLE İLGİLİDİR?			
1 KANSER	5 KAS-KEMİK HAST.	9 DOLAŞIM-DİABET	
2 YAŞLILIK, ANTİAGİNG	6 AĞRI	10 CİNSEL YAŞAM	
3 BESLENME-DİYET	7 PSİKOLOJİ	11 STRES	
4 CİLT SAĞLIĞI	8 SAĞLIĞI KORUMA	12 DİĞER	

Ek-3 Tablo 18. S.B. Alternatif Tedavi Haberlerinin Yer Aldığı Sayfalara Göre Gazetelerdeki Dağılımı**GAZETE * HABER SAYFASI Crosstabulation**

		HABER SAYFASI																								Total	
		1. sayfa	2. sayfa	3. sayfa	4. sayfa	5. sayfa	6. sayfa	7. sayfa	8. sayfa	9. sayfa	10. sayfa	11. sayfa	12. sayfa	13. sayfa	14. sayfa	15. sayfa	16. sayfa	17. sayfa	19. sayfa	20. sayfa	21. sayfa	22. sayfa	23. sayfa	25. sayfa	26. sayfa		
Hürriyet	sayı %			1 14%				1 14%			2 29%	1 14%			1 14%					1 14%						7 100%	
Milliyet	sayı %	1 14%	1 14%			1 14%		1 14%			1 14%		1 14%				1 14%									7 100%	
Sabah	sayı %	1 8,3%		1 8,3%		1 8,3%			2 17%		1 8,3%			1 8,3%				2 17%	1 8,3%				1 8,3%		1 8,3%	12 100%	
Vatan	sayı %						1 50,0%									1 50%										2 100%	
Akşam	sayı %							1 20%	2 40%			1 20%			1 20%											5 100%	
Cumhuriyet	sayı %					1 17%	3 50,0%	1 17%												1 17%						6 100%	
Radikal	sayı %				3 60%		1 20,0%										1 20%									5 100%	
Star	sayı %	1 50%				1 50%																				2 100%	
Zaman	sayı %	1 13%								1 13%		1 13%										1 13%	1 13%	2 25%	1 13%		8 100%
Türkiye	sayı %			2 29%	1 14%				2 29%	2 29%																7 100%	
Yeni Şafak	sayı %		1 17%					1 17%	3 50%												1 17%					6 100%	
Tercümanlar	sayı %						1 100%																			1 100%	
Diğer Gazeteler	sayı %		3 27%		2 18%		1 9,1%			1 9,1%		1 9,1%	1 9,1%		1 9,1%					1 9,1%						11 100%	
	sayı %	4 5,1%	5 6,3%	4 5,1%	6 7,6%	4 5,1%	7 8,9%	5 6,3%	9 11%	4 5,1%	4 5,1%	4 5,1%	2 2,5%	1 1,3%	2 2,5%	2 2,5%	2 2,5%	2 2,5%	1 1,3%	3 3,8%	2 2,5%	1 1,3%	3 3,8%	1 1,3%	1 1,3%	79 100%	

ÖZET

Medya, tüketim ilişkilerinin en temel yaratıcısı konumundadır ve oluşturulan tüketim kültürünün geniş kitlelere aktarılmasında en önemli araçlardan biridir. Medya bireylerin duygu, düşünce ve inançları üzerinde çok büyük bir etkiye ve güce sahiptir. Bu niteliksel çalışma, günümüz Türk basınında yer alan alternatif tıp uygulamalarının yansıtılma biçimi yoluyla kapitalist ekonomik ve kültürel pazar yapılarının oluşumunda medyanın kendini ve kendini yaratan koşulları üretmesi ile birbirleriyle kurdukları zorunlu çıkar bağı olduğu varsayımına dayanmaktadır.

Bu çalışma, alternatif tıpla ilgili uygulamaların medyada ne ölçüde yaygın olduğunu araştırmıştır. Türk basınının tirajı en yüksek olan günlük Posta, Hürriyet ve Sabah gazetelerinde 2005 yılının ilk 6 ayında yer alan alternatif tıp haberleri incelenmiştir. Kategorilerine göre sınıflandırılan haberlerin, SPSS programı aracılığıyla istatistik analizleri yapılarak nicel verilerden nitel çözümler yapılmıştır. Bu dönemde 3 gazetede toplam 1034 alternatif tıp haberine rastlanmıştır. Bunlardan %34'ü Posta; %39'u Sabah ve %27'si Hürriyet Gazetesi'nde yer almıştır. Her bir gazetede günde ortalama iki alternatif tıp haberi yazılmıştır. Alternatif tıp uygulamalarından beslenme-diyet haberleri(%42) birinci sırada, bitkisel uygulamalar(% 21) ikinci sırada yer almıştır. Tedavi türlerine göre ilk sırayı zayıflama-obezite haberleri(%36) almıştır. Haberlerin yarısından fazlası(%57) köşe yazısı ile yazı dizisi kategorisindedir. Bourdieu'nun yeni kültür araçları olarak tanımladığı hizmetlerin yerine getirilmesi, simgesel malların üretimi, pazarlanması ve yayılmasını sağlayan medya çalışanları, diyetisyen ve terapistlerce yazılmıştır.

Bu haberlerden % 95'inin olumlu nitelik taşıması, sadece %4.4'ünün konuya eleştiri getirmesi bunların hemen hepsinin

uygulamalardan birini ya da bir ürünün kullanımını tavsiye etmesi, seçenek olarak sunması iyimser tabloyu ortadan kaldırmaktadır. Çünkü bu yaygınlık insanları bilinçlendirmek yerine bilgilendirme, yorum vb. isimler altında çoğunlukla bazı uygulamaların ve bunlarla ilgili maddelerin promosyonunun yapıldığı düşüncesini yaratmaktadır.

Anahtar kelimeler: Medya, sağlık, alternatif tıp, geleneksel tıp, Türk basını.

ABSTRACT

Media is the basic producer of consumption relations and one of the main vehicles for the spread of the established consumer culture to the masses. Media has a great impact and power over the emotions, thoughts and beliefs over the individuals. This qualitative study is based on the assumption that the media produces itself and the conditions that creates itself and the compulsory mutual interest in the development of the capitalist economic and cultural market structures through alternative medical practices as reflected in the contemporary Turkish press.

This study is about the prevalence of alternative medical practice in media. Turkish press in the most circulating daily newspapers Posta, Hürriyet and Sabah within the first 6 months of 2005 are researched. Statistical analyses of these news, which are sorted out according to their categories, are conducted with the SPSS program. During this time span, a total of 1034 alternative medicine news were published in those 3 newspapers. Among those 34% appeared in Posta, 39% in Sabah and 27 % in Hürriyet newspaper. In each paper there was an average of two alternative medicine story every day. Among alternative medical practices nutrition-diet stories(42%) were at the top of the list, whereas herbal treatments were second. According to treatment methods weight loss-obesity news(36 %) were at the top of the list. It is evident that more than half of the news(57%), which are within the category of columns and ongoing commentaries, are written by the cooperation of media workers, dieticians and therapists, called by Bourdieu as new cultural intermediaries, who are responsible for the providing of services, production of symbolic goods, and their marketing and sale.

The fact that only 4.4% of these news stories were critical of the subject and 95 % had an approving quality to them and that almost all these reports offered one of the practices or a product as a recommendation eradicated the optimistic picture from the scene. For this reason we can reach the conclusion that instead of making people conscious information, under the guide of informing and commentary, it looks like there is the promotion for the sale and use of certain practices and products that come with these treatments.

Keywords: Media, health, alternative medicine, traditional medicine, Turkish pres.